

banka ve ekonomik yorumlar

İÇİNDEKİLER:

Okullara Mektup	3
Ankara'nın Taşına Bak	5
Prof. Dr. Mustafa A. Aysan	
Ekonomik Göstergeler	8
Ekonomik Yorumlar	9
Dr. Öztin Akgüç	
Şaban Çavuşoğlu	
Özer U. Çiller	
Prof. Dr. Erol Manisalı	
Dr. T. Güngör Uras	
Söyleşi: Yönetim Sorunları	35
Erol Ergün	
Besim Baykal	
Ayın Ekonomik Olayları	41
Doç. Dr. Yıldırım Kılış	
Sermaye Piyasası	47
Doç. Dr. Şeref Türen	
1979 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler	55
Dr. Öztin Akgüç	
Finansman Dövizleri	73
Kitaplar Arasında	77

«Yeni faiz
kararnamesinin
gerek genel ekonomiye
gerek bankacılık
kesimine ve sanayie
olabilecek etkileri.»
Ekonomik Yorumlar

çBS

BELCO

otonuzun boyası

çBS
güçlü boya

çbs pazarlama ve boya yatırımı a.ş.
Fermenciler Cad. No. 56 Karaköy - İstanbul Tel: 43 49 55

Tasarruf sahipleri için
yepyeni ve
değer artışı çok yüksek
bir yatırım olanakları:

MYF

Meban Yatırım Fonu

MYF, Batıda 100 yılı aşkın süredir
başarıyla uygulanan yatırım fonlarının
ülkemizdeki ilk ve tek örneğidir.
Haziran 1979'da MYF/Birinci Dilim,
Aralık 1979'da da MYF/İkinci Dilim hizmete sunuldu.

- Tek başına verimli bir yatırım yapamayacak tasarruflar, MYF'de birleşmenin gücüyle ve sermaye piyasamızın önderi Meban'ın uzmanlığıyla büyük bir güç kazanıyor.
- Temel ilke olarak "o anda piyasada bulunan ve en fazla değer artışı göstermekte ya da gösterecek olduğu saptanan menkul ve gayrimenkul alanlarının tümüne birden yatırım yapma"yı benimsiyor MYF. Bu dinamizmi sayesinde de, her yatırım alanında bulunabilecek muhtemel rizikolar asgariye, değer artış olanakları ise azamiye yükseltilmiş oluyor.
- Gerek MYF/Birinci Dilim'in gerek MYF/İkinci Dilim'in aylık değer artışları, yılda % 50'yi aşan bir değer artışını ifade etmektedir.
- 10 bin, 25 bin, 100 bin liralık katılma olanakları sunan MYF iştirak belgeleri, tüm değer artışlarıyla birlikte, istendiği anda paraya çevrilebiliyor.

MYF, Meban uzmanlığının ve hizmet anlayışının kanıtlarından biridir.

MYF

"bilinçli tasarruf sahiplerinin yararlandığı olanak"

kalitemizin güvencesi

- Çelik özlü alüminyum iletkenler
- Tam alüminyum iletkenler
- Plastik izoleli askı telli alüminyum kablolar-ALPEK
- Plastik izoleli alüminyum iletkenli enerji kabloları -ALVINAL
- Plastik izoleli telefon kabloları
- Alüminyum profiller
- İletken ve kablolar için ek malzemeleri

TÜRKKABLO A.O.

Merkez: İnönü Caddesi 69/1 Taksim-İstanbul
Tel: 43 59 03 (4 hat) Teleks: 24223 tkab tr

Fabrika: P.K.53 İzmit Tel: 114 76- 113 97

TÜRKKABLO MAMÜLLERİ TEVZİİ A.Ş.

Kemeralı Caddesi 34 Karaköy-İstanbul
Tel: 43 00 06- 43 00 07

banka ve ekonomik yorumlar

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A. Ş.
Adına Sahıblı

Bülend Çorapçı

Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

Danışma Kurulu

Dr. Öztin Akgüç • Erol Aksoy • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. O. Fikret Arkun • Besim Baykal • Prof. Dr. Nasuhi Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâtif Çakıcı • Mehmet Gün Çalika • Şinasi Çelikkol • Özer U. Çiller • Ahmet Demirel • Necdet Durakbaşa • Aydın Dündar • Kaya Erdem • Özhan Eroğuz • Oktay Ersoy • Prof. Dr. Cumhuri Ferman • Prof. Dr. Emre Gönensay • Memduh Güpüpoğlu • Prof. Dr. Zeyyat Hatlıboğulu • Erhan Işıl • Av. Dr. Halük Kabaaloğlu • Prof. Dr. Müh. Kemal Kafalı • Adnan B. Kafaçoğlu • A. Nazif Keyman • Doç. Dr. Yıldırım Kılış • Kemal Kurdaş • Prof. Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Ziya Nedioğlu • Ergin Neng • Rahmi Önen • Erhan Özgür • Selâhattin Özmen • Prof. Dr. Ergun Özsunay • Prof. Dr. Reha Poroy • Ertuğrul Soysal • Osman Nuri Torun • Prof. Dr. Kemal Tosun • Prof. Dr. Baran Tuncer • Av. Fikret Tuncer • Doç. Dr. Gül G. Turan • Turhan Tümay • Dr. T. Güngör Uras • Dr. Halük Ünal • Doğan Yalın • Prof. Dr. Yüksel Koc Yalın •

Basım-Yayım Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

Sevgili Okurlarımız,

Ülkemiz, ekonomik darboğazlardan ve özellikle enflasyonun olumsuz etkilerinden kurtulma çabası içindedir. Birçok eksik yanları da olsa, alınan ekonomik önlemlerin, bazı olumlu sonuçları görülmeye başlanmıştır. Gerçekte bu, memnun edici bir gelişmedir. Hal böyle iken, hiç kimse yaşamından memnun değildir. Çünkü, ateş bacayı sarmış, giderek şiddetini artıran anarşi ve onun doğurduğu terör belâsı, ülkemizin üstüne bir karabasan gibi çökmüştür.

Artık, uğraş alanı ne olursa olsun, bu ülkede yaşayan her bireyin ve kuruluşun bu konu üzerine önemle eğilmesi, güzel yurdumuzun bu belâdan nasıl kurtulabileceğinin çaresini araması ve göstermesi gerekmektedir. Anarşi ve terör, kısa sürede çözülmesi gereken bir numaralı ve tek sorundur. Ülkemizin şu durumuna bakınca, "Her sorunun temelinde bir ekonomik neden yatar." gerçeği bile, önemini yitirmektedir. Önce anarşi ve terör yenilecek, sonra diğer sorunların üzerine gidilecektir. Dergi'de yer alan ilk yazıda bu konu işlenmektedir.

Öte yandan bu sayıda bankacılık konusuna ağırlık verilmiştir. Ekonomik Yorumlar'da ise; yeni Faiz Kararnamesi'nin genel olarak ekonomiye, özellikle bankacılık kesimine ve sanayiye olabilecek etkileri tartışılmaktadır.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ AĞUSTOS 1980 YIL : 17 SAYI : 8 40 LİRA

İDARE YERİ: Çatalçeşme Sokak No.17, Kat: 4; Cağaloğlu-İstanbul • TELEFON: 26 34 11
• YAZIŞMA : P.K. 769; Karaköy-İstanbul • AÇIKLAMA : Dergimizde çıkan yazılar kaynak göstermek şartıyla iktibas edilebilir • YILLIK ABONE : 480.— TL.; Öğrencilere : 240.— TL. • İLÂN FİYATLARI : Arka kapak 7.000.— TL., Kapak içleri 5.000.— TL. Tam sayfa 4.000.— TL., Yarım sayfa 2.000.— TL., Renk Farkı 2.000.— TL. • BASKI : Met/Er Matbaası, Çemberlitaş-İstanbul; Telefon : 28 28 90 • TARİHİ : 2 Ağustos 1980

**ŞİMDİ İYİ DİNLE! İSTANBUL BANKASI
TASARRUF HESAPLARININ AYLIK FAİZLERİNİ
İKİ MİSLİ ÖDÜYOR. ÜSTELİK, ANA PARAYI DA
ARTIRARAK, ANLADIN MI?**

!?

ANA PARA	AYLIK NET GELİREZ	AYTAN ANA PARA	AYLIK GELİR VE ANA PARANIN ARTIŞI
25.000.-	1.075.-	50.000.-	101.600.-
50.000.-	2.140.-	100.000.-	202.720.-
100.000.-	4.275.-	200.000.-	405.200.-
200.000.-	8.540.-	400.000.-	809.920.-
300.000.-	12.810.-	600.000.-	1.214.880.-
400.000.-	17.075.-	800.000.-	1.619.600.-
500.000.-	21.340.-	1.000.000.-	2.024.320.-

**TASARRUF HESABINIZ
ESKİ YA DA YENİ OLMUŞ FARKETMEZ
İSTANBUL BANKASI'NDA
HER ZAMAN KAZANIRSINIZ...**
İstanbul Bankası
tasarruflarınıza değer katmak için
sürekli sistemler geliştirir.
İşte,
faizsiz tasarrufa tesvik kredisi

Diyelim,
50 000 liranız var.
İstanbul Bankası, size hemen
50 000 daha veriyor.
Yatırım hesabınıza ve ilk günden itibaren
100 000 liranın faizini almaya başlıyor.
Boylece,
Hem aylık faizlerinizi iki misli, hem vadesi
sonunda ana paranızı iki misli alacaksınız.

Gelin İstanbul Bankası'na
İstanbul Bankası atılımlar
İstanbul Bankası sistemler bankasıdır

*Saygılar
Sizindir*

**İSTANBUL
BANKASI**

İSTANBUL BANKASI
VE HİSSE MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER

ANKARA'NIN TAŞINA BAK

Prof. Dr.

MUSTAFA A. AYSAN

«A NARŞİDE ateş bacayı sarmış-ken, hemen bütün ilgililer, anarşinin suçunu birbirine yüklemeye çalışıyor. Yıllarca birbirini bir sporcu anlayışla yenmek değil, birbirini yıkmak için uğraşmış siyasal partilerin ve liderlerin, anarşi karşısında devletin güçsüzlüğü yüzünden birbirini suçlamaya hakları var mıdır?»

24 Aralık 1979'da kaleme alınmış ve Ocak 1980 sayımızda yayınlanmış «Anarşi ve Ekonomik Politikalar» adını taşıyan yazımız bu sözlerle başlıyordu. O zamanlar, terörün ordu, polis ve halktan aldığı kurbanlar bugünkü ölçülere ulaşmamıştı; Sazak, Köksaloğlu, Erim ve Türkler yaşıyordu. Ancak, terördeki tırmanmanın bu düzeylere doğru gidişi tahmin edilebiliyordu. Milletimizin bu büyük kayıplarına üzülmemek elde değil; ama asıl büyük üzüntü, Ankara'da geçen 8 ayda hiç bir şeyin değişmemiş olmasıdır. Ankara'da (ve aslında bütün ülkede) devlet çarkı durmuş gibidir. Ve bizim asıl büyük derdimiz, siyasal liderlerimizin, siyasal partilerimizin ve devleti devlet yapan kurumlarımızın bu korkunç olaylar karşısındaki çaresizliğidir. Bugün 24 Temmuz 1980'de bu konuda başarısızlık tamdır; Parlamento çalışmamakta, Hükümet yürürlükteki kanunların verdiği yetkilerle bile yapılması gerekeni yapmamakta, ya da yapamamakta, siyasal liderlerimiz birbirini suçlamayı sürdürmekte, Ankara laftan başka birşey üretememektedir. Mart 1980'de «Dağ Başını Duman Almış» yazımız şöyle son buluyordu :

«Bu yüce millet, en olumsuz koşullar altında "Yürüyelim arkadaşlar" diyebilen, en önde erkekçe yürüeyebilen, en güç koşullar altında ona ümit verebilen liderler bekliyor. Bu bekleyişi, hükümetimize ve onun başkanına meydan okuyor.»

Şimdi devletin terör karşısındaki durumu, 1979 Aralık'ındakinden daha kötüdür. Önceki iki yazımızdan yukarıya alınmış sözlerin geçerliliği daha da fazladır. Gereksiz tartışmalar içinde, elimiz böğrümüzde, bu güzel ülkenin parçalanmasına, demokratik rejimin yavaş yavaş eritilmesine, bu yüce milletin birbirini kirmasına seyirci mi kalmalıyız? Ankara, millete çare göstermelidir. Çok şükür çareler henüz bitmemiştir. Ocak 1980 sayımızda yayınlanan yazımızda teklif edilen tedbirler henüz alınmamıştır :

«— Ülkemizdeki anarşinin dış kaynaklı olduğu konusunda genel bir kanı gittikçe yaygınlaşmaktadır. Dış kaynaklı bir düşmana karşı savaşırken bütün kolluk kuvvetlerinin tek kumanda altında birleştirilmesi ve savaş bitinceye kadar bu durumun sürdürülmesi imkânları araştırılmalıdır.

«— Hangi kuruluş ya da kişi olursa olsun, devletin yürürlükte bulunan kanunlarına, ulusal değerlerimize ve ülkemizin bütünlüğüne açıklan cephe alan ve bağıra çağıra kanun dışı durumlarını ilan edenlerin kanun sınırlarına çekilmesi için daha ne yapmaları beklenmektedir?

«— İçişleri Bakanlığı'nın merkez ve taşra örgütlerinin vuruculuğu ve

sonuç alıcılığı konusunda önemli kuş-
kular yaratan, suçluların yakalanama-
ması olayı, bir bakıma Bakanlığın es-
kimiş örgüt yapısından kaynaklan-
maktadır. Bakanlık örgütünün yeniden
düzenlenmesi için bir çalışma başla-
tılmalıdır. Anarşinin yoğunlaştığı bü-
yük şehirlerimizde, mahalle muhtar-
lıkları, kaymakamlık, emniyet amirlik-
leri v.b. örgüt birimleri sayı ve kalite
açısından yeterli midir? Yeterli araç-
larla donatılmış mıdır? Bu örgütün ye-
nilenmesi için neler yapılmalıdır?

«— Kolluk kuvvetlerinin bütün ih-
tiyaçları, bu yıl bütçesinden karşılan-
malıdır. Hükümetin teşhisi, bu konuda
doğrudur. En önemli derdimiz anarşi-
dir. Karakolunun içinde oturulamayan,

bir çoğu gecekondularda oturan, ara-
bası, panzeri, silahı, telsizi ve diğer
cihazları yetersiz olan bir polis ör-
gütünün bütün ihtiyaçları karşılanma-
dan anarşiyle savaşta tam etkili ol-
mak imkânı var mıdır?

«— Kolluk kuvvetleri ihtiyaçları-
nın karşılanması için, bu ihtiyaçlar ak-
la yakın ölçülerde karşılanıncaya ka-
dar, yatırımlar ve diğer ekonomik ih-
tiyaçlar bekleyebilir bekletilmelidir.»

Sözü geçen yazıda anarşinin ön-
lenmesiyle ilgili tedbirlerden sonra bir
dizi ekonomik tedbir de önerilmişti.
Geçen 8 ay içinde, bir rastlantı olarak
o yazıda teklif edilen ekonomik ted-
birler alınmış ve olumlu sonuçlar da
elde edilmiştir. Ama anarşiyle ilgili

AKBANK

Sanat galerileri

Cesitli sanat yayınları

Türkiyemiz dergisi

Ankara oda orkestrası

Yaratıcı gücü teşvik yarışmaları

Halk el sanatları yarışmaları

Cocuk dergisi (BASARI)

Cocuk tiyatrosu

Cocuk korosu

Cocuk sineması

Kukla ve Karagöz oyunları

Radyo programları

kültür ve sanat hizmetlerinde de öncü banka

AKBANK

tedbirlerin tam tersi yapılmış, yapılmaktadır.

Anarşi yangınında ülke tutuşmuşken, Hükümet üyeleri ülkeye yayılmış, çok uzun sürelerde sonuç verecek temeller atmaktadırlar. Ülke bu durumdayken yapılacak iş, Ankara'da oturup, çalışarak millete uygulanabilir çareler göstermek, ümitsizliği ortadan kaldırmaya uğraşmaktır. Bu alanda durum daha da kötü olduğu için şu tedbirler de yukarıdakilere eklenmelidir.

— Gerekliyse sıkıyönetim, bütün ülkeyi kapsayacak biçimde genişletilmelidir. Bu alanda elde edilen son bilgiler, terörü yöneten merkezlerin, sıkıyönetimli illerin sınırlarında yoğunlaştığını göstermektedir. En iyisi bu merkezleri ülke dışına atmaktır.

— Asayişin sağlanmasıyla ilgili bütün bakanlıklar ve teşkilatı tek yönetim merkezine bağlanmalıdır. Bütün ülkeyi kapsayacak bir sıkıyönetim uygulamasında bu tek yönetim merkezinin askeri olması kaçınılmazdır. Terör dış kaynaklı ise, onunla Silâhli Kuvvetlerimiz kendi kuralları ve emir kumanda zinciri içinde başbaşa bırakılmalıdır. Bu konuda Silâhli Kuvvetlerimize eksiksiz biçimde güvenmeli, ordumuzun dış kaynaklı düşmanı ezdikten sonra, demokratik rejimin eksiksiz biçimde işleyeceğinden hiç kimsenin kuşkusunu olmalıdır. Cumhuriyete, Atatürk ilkelerini ve demokratik rejimin işlerliğini sağlamakta Silâhli Kuvvetlerimizin kesin bağlılığı, bu konuda en küçük bir kuşkuya yer vermeyecek biçimde kanıtlanmıştır.

— Bütün hükümet üyeleri, görev alanları ne olursa olsun anarşinin önlenmesi işiyle görevlendirilmeli; asıl görevlerini ikinci plana almalıdırlar.

Kuşkusuz bunlar zor kararlardır. Kuşkusuz bunlardan çok az bir kısmı da olsa T. B. M. Meclisi'nin kararlarını gerektirir. Ama Hükümet, bunları parlamentoya teklif etmeli; kabul edilmezse görevden çekilmelidir.

Düşmanımız, dış kaynaklıdır; ve

bu millet tarihte bir çok kere, aç karnına, yokluk içinde savaşımıştır. Yeter ki hedefler iyi seçilip ona gösterilsin. Evet, birçok kişinin söylediği gibi milletimiz yaralıdır; kan kaybetmektedir. En başta bu kanamayı durdurmak gerektir.

Evet, buhallerde düşecek millet miyiz? Kurtuluş Savaşı'nın o türkülerinden söyler hale geliyoruz :

«Ankara'nın taşına bak, gözleri-
min yaşına bak,

Terör bizi esir almış, şu feleğin işine bak!»

Millet şimdi bu türküyü söylüyor; Ankara'dakiler çare göstermiyorsa, milletin kendi çaresini söylemesi için yolları açmalıdır. Çare gösteremeyen Hükümet'in çekilmesi, çare gösteremeyen Parlamento'nun kendi kendini feshetmesi, bu yolları açacaktır. Ondan sonra milletimiz kendi çaresini yaratacaktır. Tarihte bunu kaç kere yapmıştır. Ama siz ön-seçimdir, parti tesanüdüdür, seçimin normal zamanıdır, referandum zor bir uygulamadır v.b. gerekçelerle milletin oyunu gölgelerseniz, millet istediğini seçemez ve sizler de işte böyle çaresiz kalırsınız.

Hatırlayalım. Millet bu türkülerini içi kan ağlarken söylüyor. Sonra da öyle bir kükrüyor ki, bütün dünyaya Kurtuluş Savaşı örneğini veriyor. Yüce milletimizin kükmeye hazırladığını gösteren delilleri görmemek için kör olmak gerek.

Ankara, hiç bir şey yapamıyorsa, millet çoğunluğuna çare sormanın bir yolunu bulmalıdır. Demokratik rejim içinde bu yollar; seçimin, referandumdan ve halkoyu yoklamalarından geçer. Bu yolları açalım, millet muhakkak kendi çaresini bulacaktır.

Gelecek yazıda yeniden ekonomiyeye dönebiliriz belki de...

Ama ancak Ankara çalışırsa...

O çalışmazsa, vay halimize!..

ekonomik göstergeler

	1978	1979	1980		
			Mart	Nisan	Mayıs
T. C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	645.8	651.1	746.5	778.3	695.7
Tedavüldeki banknotlar (milyon TL.)	113652	182877	183165	202498	195330
Merkez Bankası kredileri (milyon TL.)	241886	382136	431209	464418	460475
Hazineye kısa vadeli avans (milyon TL.)	56639	91740	95111	109471	112092
BANKALAR (milyon TL.)					
Toplam Mevduat	322916	490017	515777	505379	521562
Ticari	87280	155976	155271	155960	167197
Tasarruf	160757	235871	243678	253330	253139
Vadesiz Tasarruf	105380	144493	147686	155814	155059
Vadeli Tasarruf	55377	91378	95991	97516	98080
Resmi	35348	50925	68481	46408	51678
Bankalar	39531	45916	46914	48094	47707
Diğer Mevduat	—	1329	1434	1588	1838
Toplam Krediler	597602	456501	513155	530324	536744
Tarım	61156	115946	121014	129062	131365
Kalkınma Bankaları	13415	23831	32832	35640	36693
Küçük Esnaf ve Sanatkâr	13707	23088	24678	25525	26567
İpotek Karşılığı	10807	13308	13188	13247	13527
Ticari, Sınai, sair	190352	271365	313629	318850	320629
İller Bankası	8165	9067	7813	8000	8195
PARA ARZI (Milyon TL.)	290450	453635	459585	494482	—
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toptan Eşya Fiyatları	869.9	1577.8	2325.7	2408.8	2479.7
Gıda Maddeleri ve Yemler	813.9	1349.0	—	1991.8	2082.1
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	963.1	1959.1	2871.1	3103.9	3142.3
İstanbul Geçinme İndeksi	1049.0	1907.5	2476.0	2570.6	2648.1
Ankara Geçinme İndeksi	873.7	1500.2	2095.8	2262.9	2333.6
DIŞ ÖDEMELER (milyon \$)					
Dışalım	4599.0	5064.5	1355.44	1677.9	2302.3
Dışsatım	2288.2	2261.2	699.7	910.7	1104.4
İşçi Dövizleri	983.0	1691.7	368.6	483.1	586.1

- 1 — Rakamlar yıl ve ay sonları itibarıyla birikmeli (kümülatif)'dir. Yalnız T.C. Merkez Bankası durumu ile para arzı rakamları 2 Mayıs 1980 tarihi itibarıyledir.
- 2 — Toplam kredilere ve kalkınma bankaları kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir.

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Şaban ÇAVUŞOĞLU
- Özer U. ÇİLLER
- Prof. Dr. Erol MANİSALİ
- Dr. T. Güngör URAS

YÖNETEN :

- Dr. Öztin AKGÜÇ

Yeni faiz kararnamesinin gerek genel ekonomiye gerek bankacılık kesimine ve sanayiye olabilecek etkileri nelerdir?

AKGÜÇ — Bugün öncelikle tartışılmasını istediğimiz konu, 4 Haziran Faiz Kararnamesi'nin gerek genel ekonomiye, gerek bankacılık kesimine ve sanayiye olabilecek etkileridir. Bildiğiniz gibi bu konuda iki farklı görüş ortaya atılmıştır. Kararnameyi olumlu bulanların görüşlerini şöyle özetlemek mümkün: «Faiz haddinin serbest bırakılması ekonomide tasarrufları artıracaktır. Tasarruf - Yatırım dengesini kuracaktır. Enflasyon hızını azaltacaktır. Dünyanın hemen her ülkesinde anti-enflasyonist bir politika izlendiği zaman muhakkak faizler yükseltilir, faizlere ilişkin tedbirler alınır. Kaynakların daha etkin, verimli kullanılmasına

olanak verecektir. Gelir dağılımını daha adil bir hale getirecektir. Çünkü enflasyondan en fazla etkilenen birikim sahipleridir. Bu şekilde birikim sahipleri korunmuş olacaktır. Faiz serbestisi, bankalar arasında da rekabete imkân verecek ve bankaların daha rasyonel çalışmasına yol açacaktır.» Genellikle faiz kararnamesinin lehinde söylenen hususlar bunlardır. Buna karşılık aleyhte görüşleri de şöyle özetlemek mümkün: «Faizlerin yükseltilmesi maliyetlere yansıtacak, ekonomide maliyet enflasyonuna yol açacaktır. Maliyetlerin yükselmesi sonucu bunun yükünü yine az gelirli gruplar, tüketiciler taşıyacaktır. Ciddi sanayicilerin bu yüksek

faizlerle yatırım yapması olanağı hemen hemen ortadan kalkmaktadır. Çünkü bu kadar yüksek faizli ödeyebilecek yatırım projelerini bulmak ve uygulamak olanağı zayıflamaktadır. Holding bankaları bu kararnameden yararlanacak ve topladıkları fonları daha çok kendi holdinglerine veya şirketlerine aktaracaklar, buna karşılık bankadan yoksun sanayici yüksek faizlerle dahi kaynak sağlama olanağını bulamayacaktır. Faizlerin serbest bırakılmasının, gelir dağılımı konusunda da olumlu bir etkisi olmayacak, bilakis gelir dağılımını daha da bozacak. yüksek faizlerin yükünü dar gelirli taşıyacaktır. Ayrıca kaynak dağılımının daha da kötüleşmesi, banka kredilerinin bir bölümünün yüksek verim vaad eden spekülâtlere yönelmesi de olasıdır.» Leh ve aleyh-teki görüşleri size özetle ifade etmeğe çalıştım. Tartışmada şöyle bir sıra izleyelim : İlk önce teorik açıdan meseleyi tartışalım. Bundan sonra bankacıların faiz kararnamesine ilişkin tepkilerini, görüşlerini alalım. Ve sonra da sanayicilerin konuyla ilgili beklentilerini öğrenelim. Sayın Manisalı, acaba faiz, tasarrufları artırmada, tasarruf-yatırım dengesini sağlamakta, yatırım kararlarında çok etkili bir değişken mi? Bildiğim kadarı ile ülkemizde bu konularda ciddi araştırmalar yok. Diğer ülkelerde yapılmış olan ekonometrik araştırmalar ve anketler, faizin, iddia edildiği şekilde çok etkili bir araç olduğunu, önemli bir değişken olduğunu ortaya koyuyor mu? Bu konudaki görüşlerinizi rica edeceğim.

faiz önemli bir etken mi?

MANİSALI — Teşekkür ederim Sayın Akgüç. Piyasa ekonomisinin hâkim olduğu gelişmiş Batı ekonomilerinde göz önünde tuttuğumuzda, faiz

politikası diğer ekonomik politikalarla birlikte en önemli araçlardan biri olmaktadır. Vergi politikası, fiyat politikaları, kamu harcamaları, kur politikası, para-kredi ve faiz politikası bir bütün olarak ele alındığında; bunların birinde bir oynama meydana geldiği zaman, diğerlerinde değişiklikler, yeni ayarlamalar yapılması zorunluğuna ortaya çıkar. İstikrar içinde yürüyen gelişmiş bir piyasa ekonomisinin hâkim olduğu ülkede faizin ağırlığı çok büyüktür. Faiz de aşağı veya yukarı doğru bir değişiklikte üretim, yatırımlar, gelir bölüşümü bakımından oldukça önemli etkiler doğurur. Ne var ki bugün az gelişmiş ülkeleri yahut Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeleri göz önünde tuttuğumuz zaman, durum oldukça farklı bir yapıya bürünmektedir. 1960'ların nispeten istikrarlı Batı Avrupa'sında ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki faiz politikası ile özellikle 1973 sonrası faiz politikalarını karşılaştırdığımızda önemli farklılıkların bulunduğunu görüyoruz. Bu gelişme faizin etkinliğini de değiştirmiştir. Etkinlik açısından faizin öneminde nispi bir azalma vardır, diye bir ifade kullanabiliriz. 1973 öncesine kıyasla Türkiye gibi ülkelere ise yapısal bazı faktörlerle birlikte diğer hususlar da göz önünde tutulmalıdır. Bugünkü Türkiye'nin yapısına baktığımız zaman, hızlı enflasyonist yapı içinde giden bir Türkiye'de Ocak 1980'den beri piyasa ekonomisine daha fazla işlerlik kazandırmak için alınan bir takım önlemler vardır. Vergi politikası dışında, gerek kur politikası, gerek faiz politikası, gerek KİT'lerle ilgili politikalar ve diğer hususlarla piyasa ekonomisine işlerlik kazandırılmak istenmektedir. Son alınan önlemler de kâğıt üzerinde piyasa ekonomisine işlerlik kazandırmak için tamamlayıcı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ne var ki sizin özetlediğiniz olumlu görüşlerde belirtilen amaçların elde edilmesini ben pek ala görmüyorum. Ge-

AÇIK OTURUMA KATILANLAR: Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa doğru; Yük. Müh. Özer U. Çiller (İstanbul Bankası T.A.Ş. Yönetim Kurulu Murahhas Üyesi ve Genel Müdürü), Prof. Dr. Erol Manisalı (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi), Dr. Öztin Akgüç (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi), Şaban Çavuşoğlu (ÇBS Holding A.Ş. Yönetim Kurulu Başkan Vekili ve İstanbul Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı), Dr. T. Güngör Uras (Aksigorta A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı ve Murahhas Üyesi); güncel ekonomik konuları tartışırken görülmüştür.

rek içinde bulunduğumuz nakit sıkıntısı, gerekse sanayi içinde bulunduğu diğer sorunlar da göz önünde tutulduğunda, faiz kararnamesinin gerek üretim, gerekse yatırımlar üzerinde olumlu bir etki yapacağı kanısını taşıyorum. Gelir bölüşümünden de sizin olumsuz unsurlar olarak belirttiğiniz hususa katılıyorum. Bu bakımdan faizlerin serbest bırakılmasının önemli bir değişiklik getireceğine ve Türkiye'nin tasarruf oranında önemli bir yükselme sağlayacağına inanmıyorum. Ancak marjinalde bir etki yaratabilir kanısındayım.

AKGÜÇ — Sayın Manisalı, teorik bazı görüşlerin, teoremin uygulamadaki geçerliliğinin test edilmesi gerektiği kanısındayım. Faizin etkinlik derecesi de test edilmesi gerekli olan konulardan biri. Benim bildiğim kadarı ile, A.B.D. ve İngiltere gibi gelişmiş olan ülkelerde yapılan araştırma-

lar dahi gerek yatırım fonksiyonunda gerekse tasarruf fonksiyonunda faizin çok önemli bir değişken olmadığı yönündedir. Ben yatırım ve tasarruf fonksiyonlarına ilişkin ekonometrik araştırmalarda faizin büyük bir ağırlık taşıdığını görmedim. Bilakis yapılan anketler, ekonometrik çalışmalar, faizin yatırım kararlarında ağırlıklı bir değişken olmadığını ortaya koymaktadır. Diğer değişkenler, örneğin iş adamlarının bekleme, mevcut kapasitenin talep artışına yeterli olmayışı, piyasa payının korunması, diğer rakiplerin piyasaya girmesini önleme, firmanın likidite durumu, kaynak bulma olanakları, yatırım kararları üzerinde çok daha etkili olmaktadır. Türkiye'de alınan ekonomik kararları cesur buluyorum. Çünkü makro değişkenler arasındaki ilişkiler pek iyi incelenmeden, araştırma yapılmadan çok yüzeysel bilgi ve verilere dayanılarak kararlar alındığı

için... Böyle alınmış kararların da amaçlanan sonuçları sağlamıyacağı açıktır. Teorik bazı görüşler test edilmeden, bunların Türkiye koşullarında ne ölçüde geçerli olduğu irdelenmeden ekonomik kararlar alınmaktadır. Zannediyorum ki ekonomik başarısızlıklarımızda araştırmamız, gelişigüzel, çok yüzeysel bilgilerle alınmış kararlar etkili oluyor. Ben faiz kararlarının, belki yanlış düşünüyorum ama, bir araştırmaya dayanılmadan hazırlandığı kanısındayım.

MANİSALI — Katılıyorum, tamamen katılıyorum. Şu manada : Teorik olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu konjonktür ve gelişmeler göz önünde tutulduğunda, beklenen bir etkinlik sağlanamayacaktır. Teori bir yana, kantitatif olarak parametreler arasındaki ilişkiler iyi değerlendirilmeden, kantitatif bir çalışma yapılmadan kararname ortaya konmuştur. Bu nedenle, faiz kararlarının sonuçlarından fazla iyimser değilim.

AKGÜÇ — Çok teşekkürler. Sayın Çiller, acaba bankacılık sistemi üzerine bu faiz kararlarının etkisi ne olacaktır? Banka kaynak maliyetine etkisi ne olacaktır? Bankaların tutumu üzerine etkisi ne olacaktır? Mevduat artışını nasıl etkileyecektir? Kararname yayınlandığı zaman bazı çevreler, Türkiye'de bankalar arasında rekabetin olamayacağını; çünkü Türkiye'de Merkez Bankası hariç 43 banka bulunduğunu, bunun 13'ünün kamu bankası, 4'ünün yabancı banka, geri kalan bankaların da 18'inin belli grupların yahut holdinglerin kontrolü altında olduğu ve dolayısıyla böyle bir ortamda gerçek bir rekabetin olamayacağını ileri sürmüşlerdir. Nitekim daha sonra bankalar arasındaki centilmenlik anlaşması da bu iddiayı büyük ölçüde doğruladı. Centilmenlik anlaşması uygulanabilecek mi? Biliyorsunuz, bankacılık sistemimiz son yıllarda kâr açısından büyük bir sıkışma içerisine girdi; birçok

banka bilançolarında prestij kârı gösterdi ve bankacılık sisteminde öz sermaye kârlılığı genelde %12'ye kadar düştü. Acaba son kararname bankaların kârlılığını ne yönde etkileyecektir? Bu konudaki görüşlerinizi rica edeceğim.

faiz oranlarına ilk kez işlerlik getirilmektedir

ÇİLLER — Ben, müsaade ederseniz, faizlerin serbest bırakılması konusunda genel bir değerlendirmeden sonra sizin sorularınıza spesifik olarak cevap vermek istiyorum. Bu genel değerlendirmeyi şu şekilde yapabiliriz. Ölkönce bankaların ekonomideki yeri ve hükümet politikaları ile olan ilişkilerine kısaca değinmek isterim. Hepimizin bildiği gibi, hükümetler iki ana politika ile ekonomiyi istikrara kavuşturmayı amaçlamaktadırlar. Bunların birincisi para, diğeri vergi politikalarıdır. Para politikası, para arzı dolayısıyla faiz değişmelerine yol açmakta ve bu da alım gücünü, yatırımları, üretimi yönlendirmektedir. Para arzını etkileyen üç ana faktör vardır. Bunun birincisi, Merkez Bankası'nın özel sektöre açtığı krediler, ikincisi Merkez Bankası'nın kamu sektörüne açtığı krediler ve üçüncüsü de döviz girdileridir. Hükümetler, para politikaları ile mevduat karşılığındaki ayarlamaları neticesinde bankaların verimliliğini, faiz hadlerinin değişmesi neticesinde de bankaların verdiği hizmetin fiyatını değiştirmektedirler. Bankaların sattığı hizmetin fiyatı, devletin ekonomiyi denetlemekteki en önemli araçtır. Bankalar dışındaki işletmelerin satıkları mal veya hizmetlerin fiyatı, böylesine bir hayati denetim unsuru olarak düşünülmemelidir. Bu yalnız bankalara özgü bir durumdur. Şimdi bu denetimin şeklinde bir değişme görüyoruz. Eskiden faiz hadleri yönünden eko-

nominin kuralları işlememekte idi. Faiz oranları ile para arzı arasındaki doğal bağlantı yerine faiz oranları, idari kararlarla belirlenmekte idi. Şimdi ilk kez faiz oranlarına bir işlerlik getirilmektedir. Bu geçmişteki uygulama ile birlikte giderlerin toplu sözleşme ile yüksek boyutlara ulaşması, banka yönetiminin en önemli açmazını oluşturmuştu. Şimdi faizlerin serbest bırakılması bu açmaza bazı çözümler getirdiği gibi, banka ve bankalar arasındaki haksız rekabete de

Özer U. Çiller

kısmen sınırlamalar getirmiş bulunmaktadır. Yine de monopolistik bir ortamda rekabet eden bankalar, bu gelişmeler neticesinde yeni yönetim sorunları içine itilmiş bulunmaktadır.

Faizlerin serbest bırakılması ile birlikte bankacılık sektöründe ne gibi değişimler beklenebilir? Buna kısaca değinmek istiyorum. Bizim çağdaş bankacılık dediğimiz bankacılığın bu kararname ile birlikte gelişeceğini ümit ediyoruz. Mali aracı sistemdeki bu değişimler eğer süreklilik kazanabilirse, bankacılık kavramı da yeni boyutlar kazanacaktır. İlk önce

girişimcilik faktörü önem kazanacaktır. Bankacı profilinde bir değişiklik olacaktır. Klasik bankacı profili yerine, girişimci, çağdaş bankacılığa dönük bir bankacı profili oluşacaktır. Bundan böyle bankalar, plasmada bulunurken şimdi klasik olarak nitelendiğimiz mali varlık, moralite, ipotek ve diğer güvencelerin yanı sıra projeye yönelik değerlendirmeler de yapacaklardır. Bunun yanı sıra proje kârlılığına ve projelerin başındaki girişimcilerin yeteneklerine, vasıflarına bakacaklardır.

AKGÜÇ — Sayın Çiller sözünüzü kesiyorum. Zaten bir bankacının, özellikle yatırım kredilerinde, projeye, projenin yürütücüsüne, yönetim faktörlerine bakması gerekmez mi? Ancak bizim ülkemizdeki uygulamada, kredilendirilmede, gösterilen maddi teminatlar ön plana çıkıyor.

ÇİLLER — Bu doğru, fakat eskiden bildiğiniz gibi belirli kararnamele çerçevesinde bankacılığın herhangi bir esnekliği yoktu. Yani bir çerçeve içinde bankalar, banka yöneticileri klasik anlamda bu görevlerini sürdürüyorlardı. Fakat bugün çok dinamik bir ortam doğmuştur. Bugün artık mevduatın maliyeti büyük boyutlara yükseldiği için bankacı, plasmayı yaparken eskiden olduğu gibi belirli çerçeve içinde değil, bu çerçevenin dışına çıkarak bazı değerlendirmeler yapmak mecburiyetindedir. Ben konuya o açıdan bakıyorum. Eskiden de muhakkak ki bunlar yapıyordu veya yapılması gerekiyordu. Ama şimdi bankacı bu konuda çok daha hassas olma zorundadır. Çünkü maliyeti artan mevduatı yüksek fiyatlarla plâse etmek sorunu ortaya çıkmıştır. Risk artmıştır. O açıdan belki büyük bankalar eskiden olduğu gibi, büyük müşterilere yönelerek riski mümkün olduğu kadar düşürerek plasmayı yapacaklardır; fakat orta büyüklükteki bankalarla küçük çaplı bankalar, daha ziyade, yeni girişimcilere yönelik

bir plâsman politikası izleyeceklerdir. Yeni girişimcilere yönelik bir plâsman politikası yürütüldüğünde, projenin ve projenin başındaki girişimcinin çok iyi değerlendirilmesi gereklidir. Geçmişteki uygulamamızda, büyük, köklü bir holdingi veya o holdingin bir kuruluşunu veya büyük bir sanayici firmayı kredilendirirken onun varlığına, moralitesine bakıyorduk. Ancak bugün değişik yapıda yeni girişimciler ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin sanayileşme süreci içinde bu girişimciler, bunlara küçük sanayiciler de diyebiliriz, banka kredilerinden nasiplerini alamamışlardır. Bugün küçük ve orta boylu bankalar yüksek maliyetli parayı satma sorunu ile karşı karşıya kaldıklarından, projelere ve bu gibi girişimcilere yönelik çalışacaklardır. Projeyi çok iyi değerlendireceklerdir. Girişimcilerin vasıflarına bakacaklardır. Bundan sonra proje değerlendirilmesine, girişimci ve yönetici faktörüne daha fazla önem vereceklerdir.

bankalarımızın yapısı ve politika değişiklikleri

AKGÜÇ — Sayın Çiller, benim sormak istediğim bir husus var. Türkiye'de bankacılık sistemi öyleki, ilk 4 banka mevduatın % 60'dan fazlasını topluyor ve kredilerin de yaklaşık olarak üçte ikisine egemen. İlk 10 bankayı dikkate alırsak, ki bunun dördü kamu altısı özel banka, kredi ve mevduatın % 90'ına sahip. Geri kalıyor % 10. Bu değindiğiniz değişiklikler olsa olsa bu % 10'luk kesim içinde olur. Çünkü bankaların büyük bir bölümü belli grupların kontrolünde, bir kısmı zaten kamu bankası. Faizin serbest bırakılması, sözünü ettiğimiz bankaların izleyecekleri politikalarda temelde büyük değişiklikler doğurur mu? Bankacılığımızın bu oligopolistik yapısında benim kuşularım var.

ÇİLLER — Benim kanaatimce temelde değişiklikler getirir. Çünkü, bankacılık endüstrisini yakından bir değerlendirmeye tabi tuttuğumuzda, son üç dört yıldır bazı bankaların büyük bir hamle içinde olduğunu görüyoruz. Sözünü ettiğim bankaların, pazardan büyükçe bir pay aldığını, büyük bankaların üstünde bir pay aldıklarını görüyoruz. Demekki bu küçük veya orta boydaki bankalar çok kısa bir zaman süreci içinde bir atılım yapıyorlar. Bu gelişme bence çok sağlıklı... Küçük ve orta boydaki bankaların bir yerde atılımcı banka tutumu içinde olmaları lazım. Faizlerin serbest bırakılması ile birlikte, bu bankaların serbest hareket edebilecekleri bir ortam meydana gelmiştir. Eğer bu küçük ve orta boydaki bankalar bu ortamı iyi değerlendirebilirlerse, kanaatimce büyük bir atılım yapıp diğer bankaların mevduat artışı yüzdelerinin üstünde bir pay olarak banka sektörünün yapısını etkileyebilirler. Faizlerin serbest bırakılması ile birlikte bu etkileme girişimine de

başlamışlardır. Biraz sonra faizlerin serbest bırakılıp bırakılmadığı konusunu da belki tartışacağız. Bence faizler serbest bırakılmıştır. Ortada muhakkakki bir centilmenlik anlaşması vardır. Fakat bu centilmenlik anlaşmasının çerçevesi içinde dahi bir serbesti vardır.

MANİSALI — Bir soru sorabilir miyim Sayın Çiller? Piyasa ekonomisi kurallarının işlerliği bakımından bir bakış açısı getirdiniz son kararlara.

Prof. Dr. Erol Manisalı

Ancak piyasa ekonomisinin işlerliği bakımından önemli bazı engeller var. Birincisi, bankacılık kesimine giriş serbestisi yok. İkincisi, bankacılığımız içe dönük, uluslararası finans pazarlarının tamamen dışında. Üçüncüsü, kamu bankalarının bankacılık sistemimiz içinde önemli bir ağırlığı var. Kamu bankalarına bundan böyle hükümetler etkili olmayacak mı? Bu saymış olduğum üç faktör, piyasa ekonomisi felsefesi içinde, faiz mekanizmasının işlerliliğini önemli ölçüde aksatan, bozan, hatta saptıran hususlar olarak karşımıza çıkmıyor mu?

ÇİLLER — Sorunuza şöyle cevap vermeğe çalışayım Sayın Manisalı.

Banka sektörüne giriş, muhakkak ki bir kısıtlama ile karşı karşıyadır. Fakat kanaatimce Türkiye'de yeteri kadar banka vardır. Zaten yeni yeni bankalar da gelişmektedir. Bugün bir Elazığ İktisat Bankası, bir Hisarbank..

yeteri kadar banka var
ama sistem bozuk

AKGÜÇ — Ama onlar yeni banka değil. Onlar bazı yerel bankaların holdinglerin kontrolü altında büyümeleri, çok şubeli banka haline gelmeleridir. Aslında, Türkiye'de bankacılık kesimine yeni bir giriş yok.

ÇİLLER — Yeni banka değildir. Fakat bunlar yerel banka niteliğinden çok şubeli banka şekline dönüşmektedirler. Bu tabii bir yerde bizi holding bankacılığı sorununa götürüyor, ama herhalde bu ayrı bir konu. Ben, Sayın Manisalı'nın sorularına şu şekilde cevap vermek istiyorum: Bence banka sektörüne girişteki engeller önemli bir sorun değil, çünkü yeteri kadar banka var. Siz diyorsunuz ki, serbest piyasa ekonomisi içinde bu önlemlerin getirilmesi, bankacılık sektöründe herhangi bir etki yapmıyacaktır.

MANİSALI — Dışa kapalı, giriş serbestisi olmayan bankacılık sistemimizde bir bozukluk var demektir.

ÇİLLER — Muhakkakki sistemde bu bozukluk var. Fakat faizlerin serbest bırakılması, küçük ve orta boydaki bankaların döviz pozisyonu tutmağa kavuşmaları, bunlar hep bankaları tedricen dışarıya açma girişimidir. Bunları çok sıhhatli olarak görmek lazım. Kamu bankalarının sistem içinde olması bence dezavantajlı bir durum değildir. Eğer faizler serbest bırakılarak bankacılıkta bir rekabet ortamı yaratılacaksa, devlet bankaları da bu rekabete ayak uydurmak zorundadırlar. Söz konusu ban-

kaların düzelmesi açısından da bunu sıhhatli olarak görüyorum.

AKGÜÇ — Sayın Çiller, bir konuyu vurgulamakta galiba yarar var. Türkiye'de mevduatın yapısına da bir bakmak lazım. Türkiye'de mevduatın yapısı şöyle; % 48 tasarruf mevduatı, % 30 - 31 ticari mevduat, % 10 resmi mevduat, % 10 da bankalararası mevduat. Böyle bir mevduat kompozisyonu var. Tasarruf mevduatının da % 60'dan fazlası vadesiz mevduat. Demekki toplam mevduatın ancak % 20'si konusunda yani vadeli tasarruf mevduatında Türkiye'de rekabet olabilir. Mevduatın % 80'inde faiz açısından rekabet pek olası değil. Ticari mevduata faiz verilmesi söz konusu değil. Resmi mevduat zaten belli bankalarda yoğunlaşmıştır. Bankalar mevduatı deseniz, zaten DÇM uygulaması ile paralel gelişme gösteriyor. DÇM'ye dönüş herhalde gündemde değil. Geriye Türkiye'deki mevduat yapısı içerisinde % 20'lik bir paya sahip olan vadeli tasarruf mevduatı kalıyor. Bankalar arası çekişme herhalde bu tür mevduat için olacak.

URAS — Müsaade eder mısınız? Ben de bir şey ekleyebilir miyim? Sizin de belirttiğiniz gibi, Türkiye'de bankalararası yarış mevduatın %20'si üzerinde ve marjinal artıştan daha fazla pay almak için olabilir. Bunun dışında, Türkiye'de bankalar arası rekabet dediğimiz zaman yeni banka hizmetlerinin ortaya konması, yahuotta bankacılık işlemlerinde uluslararası düzeye yükselme söz konusu değil. Bugünkü şartlarda böyle bir şey ne akla geliyor ne de piyasada bunun talebi var. O zaman Sayın Çiller'in biraz önce belirttiği varsayımları kabul edelim ve diyelimki, yeni bir takım dinamik bankalar piyasaya girdiler ve bu bankalar arası rekabette bunlar da başarılı olacaklar. Bu demektirki, mevduat toplamada başarılı olacaklardır. Bu işin birinci safhasıdır. Banka topladığı fonu kasasında saklıya-

maz; özellikle yeni koşullarda bu fonun pahalı olduğunu varsayarsak. Burada da bir noktaya Sayın Çiller'in dikkatini çekmek istiyorum. İsteddiği kadar faiz serbestisi olsun, eskiden kurulmuş büyük bankaların bir avantajları var. Çünkü bu bankaların mevduat yapısında, Sayın Akgüç'ün belirttiği gibi, % 5 faizli vadesiz tasarruf mevduatı büyük ağırlığa sahip. Halbuki bu yarışa yeni giren bankalar, tam tersine vadeli mevduattan büyük dilim almak zorundalar. Diğer bir deyişle bunlar, büyük bankalara nispetle nispi olarak daha pahalı mevduat toplayacaklar. Bu bankalar pahalı mevduatı ne yapacaklar?

girişimciler için çok pahalı bir kaynak

Sayın Çiller diyor ki: "Biz bu mevduatı diğer bankaların daha önce yaptıkları gibi büyük holdinglere falan vermeyeceğiz." Şimdi işin püf noktası burada ortaya çıkıyor. Türk ekonomisi acayip bir dönem içine girmiş durumda. Türkiye'de bir yanda yarım kalmış bir takım küçük küçük projeler var. Anadolu'da başlamış ve tamamlanamamış, üretime girememiş projeler. Kredi maliyetinin % 60'dan aşağı olmayacağını düşünersek, bu pahalı kaynağı nasıl bu girişimcilere satacaksınız? 100 liralık anaparayı bir yıl için 60 lira ödeyerek kim alacak? Bunu alacak şahsın uzun vadeli bir yatırım projesi için alacağını varsayarsak, Türkiye'de bir yatırım projesinin gerçekleşmesi en az iki, üç yıl sürer. Bu kişinin % 50 öz kaynak, % 50 kredi ile böyle bir projeye gireceğini varsayarsak, iki senede yatırım gerçekleşinceye kadar öz kaynağını yemiş olacak, hatta faiz ödemek için de borçlanmış olacak. Türkiye'deki şartlar bu tip yeni girişimcileri teşvik edecek nitelikte değil. O zaman bu kredilerden kim yararlanacak? Bundan

ancak spekülâtif amaçla kullanmak isteyenler yararlanacak. Ayrıca spekülâtif amaçla da almış olsalar, kredilerin anaparası bir yana, belki faizlerini de ödeyemeyecekler. Krediyi alanlar, bunu ödeyemedikleri zaman, problemi ben bankaların sorunu olmaktan öte, Türk ekonomisinin sorunu olarak dile getirmek istiyorum. Çünkü sistem bir bütündür. Bu sistem içinde bankalarımızın herhangi birinin bir sorunla karşılaşması tüm sis-

Dr. T. Güngör Uras

teme önemli sarsıntılar getirebilecektir. Bundan 10 - 20 yıl önce böyle değildi. Sayın Akgüç'ün araştırmalarında belirttiği gibi, Türkiye'de 1950'liler hatta 1960'larda birçok banka tasfiye olundu. Fakat o zaman 10 bankanın batması Türkiye'de büyük yankılar yaratmadı. Ama bugün bu tip olaylara daha hassas bir piyasa var. Acaba bunu nasıl değerlendiriyorsunuz Sayın Çiller?

AKGÜÇ — Bir noktayı ben tartışmaya getirmek istiyorum. Ticari, resmi ve bankalar mevduatının maliyetinde bir değişiklik olmamıştır. Resmi ve ticari mevduat zaten faizsizdir. Bankalar arası mevduatta faiz 1974'

den beri serbesttir. Uzun vadeli DÇM şeklinde gelen bankalar mevduatının faizi bellidir. Değişiklik sadece tasarruf mevduatı faizindedir. Vadesiz tasarruf mevduatı faizi 2 puan, vadeli mevduatın faizi de en fazla 10 puan artmıştır. Bilindiği gibi, vadeli tasarruf mevduatı, toplam mevduatın % 20'sini oluşturuyor. Şu halde maliyeti artan, sadece toplam mevduatın % 20'lik bölümü... Bunun da kaynak maliyeti üzerinde etkisi, oldukça sınırlı.

URAS — Sayın Akgüç sizin dediğiniz doğru. Toplam içinde ancak % 20'lik paya sahip kaynağın maliyetinde 10 puan artış oldu. Bankanın kaynak maliyeti yönünden böyle. Ancak kredi maliyetini artıran başka etmenler var : Şu Faiz Farkı İade Fonu'na iştirak meselesi, sistemi büyük ölçüde saptırıyor. Şöyleki; bugün herhangi bir banka kredi maliyetini % 60'a getiriyorsa, bunun tümü bankada kalmıyor. Alacağı 60 liranın 30 lirası otomatik olarak devlete gidecek. Faiz Farkı İade Fonu'na ödeme ve Gider Vergisi şeklinde... Kredi kullanan şahıs ister iyi niyetli olsun, ister spekülâtor olsun, 100 lira anaparaya bir yıl için verdiği 60 liranın 30 lirası otomatik olarak devlete gidiyor. Geri kalan 30 lira üzerinden banka hem o pahalı mevduatı karşılayacak hem personel masrafını ödeyecek, kâr edecek, hem de riskini karşılayacak. İşte bankaları büyük ölçüde tehlikeye sokan da bu gibi geliyor bana.

AKGÜÇ — Evet. Maliyeti artıran diğer etmenler de var. Bankaların tercihli mevduat münzam karşılığı uygulaması hariç, T.C. Merkez Bankası'nda vadesiz mevduat için % 35, vadeli mevduat için de % 30 oranında mevduat karşılığı oluşturmak zorluğu var. Ayrıca, mevduat için, % 10 - % 15 arasında değişen dispoñibl değer bulundurma gereği. Bunlar da mevduat faizi ile kredi maliyeti arasındaki farkı artırıyor.

uzun vadede toparlanma, derlenme gerek, yoksa!..

ÇİLLER — 4 Haziran Faiz Kararname si ile bir serbesti doğmuştur. Şimdi bu esnek çerçeve içinde muhakkak maliyetler daha da artacaktır. Biraz evvel değindiğimiz gibi, bu artış yalnız bankaların personel giderlerinden, diğer maliyet yüklerinden kaynaklanmıyor. Faiz Farkı İfade Fonu'na verilen paylar, mevduat munzam karşılıkları, bunlar da paranın maliyetini genellikle artırmaktadır. Fakat benim ifade etmeye çalıştığım gibi, çağdaş bankacılıkla birlikte girişimci faktörü daha önem kazanacak. Eskiden bir yerde plasman yapmak çok kolaydı. Çünkü bankaların belirli plasman müşterileri vardı ve bunların da belirli profili... Fakat bugün maliyetlerin artması ile birlikte bu pahalı parayı satmak bankalarca çok zor olacaktır. Onun için bir selektiviteye gidilecek. Küçük ve orta boydaki bankaların mevduat maliyetleri belki büyük bankaların mevduat maliyetlerinden daha büyük oranlara çıkacak. Çünkü onlar bu serbestlik içinde bazı esnekliklere sahip oldukları için, mevduat toplama yarışına girerek, maliyetlerini bir ölçüde büyük bankalardan daha yükseklere getirecekler ve tabii bu paraları plasa etmek için de daha dikkatli olmak gereğini duyacaklar. Belki büyük bir holdingin bir kuruluşu, bankaya % 45 verimlilik sağlamak yerine büyük bir bankaya giderek % 40 - 41'lik verimlilikle kredi alabilecek. Halbuki küçük girişimci, küçük sanayici için bu imkân yok. Onlar belki daha yüksek maliyetle para bulabilecekler; fakat bunları da verimli şekilde kullanacaklar. Tabii, ben sorunu uzun vadeli olarak düşünüyorum, ekonominin bugün içinde olduğu darboğaz koşullarında düşünmüyorum. Uzun dönemde bunun yararlarına değinmek istiyorum. Şunu kesinlikle vurgulamak isterim :

"Küçük bankalar pahalı para toplayacaklar ve bunu spekülâtorlere verecekler" diye birşey söylemek istemiyorum. Faizlerin serbest bırakılması ile bankalar, kendi bünyelerinde derlenmeğe toparlanmağa başlamışlardır. Çünkü artık bir yaratıcılık unsuru da bankacılığa zorunlu olarak girmiştir. Faizlerin serbest bırakılmasının bence en önemli, olumlu ve en sıhhatli yönü budur. Toplam mevduatın % 20'si için yapılan rekabet konusu bence mühim değil, burada bankacılık sektörünün geçireceği evre mühim. Türkiye'de, Cumhuriyet tarihinde ilk defa böyle bir serbesti içine giriyor banka sektörü. Olayın bu açıdan ele alınıp değerlendirilmesi lazım. Bugün orta ve küçük çaptaki bankaların yaptığı bazı girişimler, büyük bankaları tedirgin etmektedir. Bu açıkça ortadadır. Ve buna bir tepki olarak da büyük bankalar bir derlenme-toparlanma içine girmişlerdir. Meseleye bu açıdan da bakıldığında gelişmeler sıhhatlidir.

AKGÜÇ — Acaba bu gelişmelerin bankaların kârları üzerine etkisi ne olacaktır? Son bir kaç yıldır bankacılık sistemi, bir kâr sıkışması olayı ile karşı karşıya. Acaba bu yüksek maliyetli para, diğer giderlerin yanı sıra bankacılık sistemine daha da zor günler yaşatmıyacak mı? Hiç olmazsa kısa sürede.

ÇİLLER — Muhakkak ki, faizlerdeki bu artış, kısa vadede tüm bankaları büyük bir soruna itecektir. Tabii bankalar bununla ilgili bazı önlemler almak mecburiyetindedir. Bu önlemlerin başında da, personel giderleri açısından belirli politikaların izlenmesi ve diğer de yaptıkları plasmanların verimliliğini, çok daha sıkı, çok daha dikkatli bir şekilde izlemeleri gereğidir. Bugün artık bankacılık sektörü kârlı bir sektör olmaktan çıkmış, hatta zarar eden bir sektör haline dönüşmüştür. Fakat uzun dönemde, bu darboğaz geçildikten sonra ya-

şama şansı olan bankalar belki daha sıhhatli bir bünyeye kavuşacaklardır.

URAS — Sayın Akgüç, sizin bu konuda çalışmalarınız var. 1978 yılında banka kârlarının daha çok, normal bankacılık faaliyetinden değil, diğer faaliyetlerden doğduğunu ortaya koymuştunuz. 1979 yılı kesin sonuçları açıklandığına göre, bir değerlendirme yapabilir misiniz? Aca-ba faiz serbestisi faktörü dikkate alınmasaydı bile 1980 için nasıl bir trent olabilirdi?

bankacılık sistemi kâr mı, yoksa zarar mı ediyor?

AKGÜÇ — Bankacılık sistemi, 1979 yılında toplu olarak 780 milyon zarar etmiştir. Ama bunun içerisine çok amaçlı olan Denizcilik Bankası, Etibank zararları da dahildir. Eğer çok amaçlı bankaları bir tarafa bırakarak sadece ticaret bankası yahut mevduat bankası dediğimiz grubu ele alırsak, 1978 yılına kıyasla ilân edilen kârlarda 1 milyara yakın bir düşüş vardır. Geçen yıl ticaret bankaları dediğimiz grup kâr elde etmişken, 1979 yılında bu rakam 2 milyar 100 milyon civarına düşmüştür. Aslında bankaların kâr-zarar tablolarına bakıldığında, muhtelif kârların büyük ağırlık taşıdığını görüyoruz. 1978 yılında ticaret bankalarının 1,5 milyar civarında olan muhtelif kârları bu yıl 3 milyarı aşmıştır. Açıkcası muhtelif kârlar olmasaydı, ticaret bankacılığı dediğimiz kesim de 1979 yılı için toplu olarak 1 milyarın üzerinde bir zararla bir bilanço vermiş olacaktı.

URAS — 1980'de de normal koşullarda bu durum devam edecekti. Bir de bunun dışında, bugün öğrendiğimize göre bir büyük bankamız, ayda personel başına 25 bin lira yük geti-

ren bir toplu sözleşme yapmış. Bu toplu sözleşme herhalde diğer bankalara da emsal olacak. Onun dışında bankaların, bu yeni faiz oranları ile ilgili olarak beklenenin üstünde bir reklam ve teşkilatlanma giderleri ortaya çıktı. Bütün bunların sonucu Türkiye'de bankaların riskleri büyüyor. Bankaların öz varlıklarını artırıcı tedbirler almaları lazımkken, yıllardır bankalar yeterli kâr sağhyamadıklarından, yedek akçelerini takviye edemiyorlar. Öz kaynaklarını bu yolla artıramıyorlar. Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

AKGÜÇ — Efendim bence gerçekten kârlı bankalar, dış ticarete ağırlık veren bankalar ile mevduat ve kredilerin büyük bir bölümüne egemen ve geniş iştirakleri olan, büyüme hızları belirli bir kararlılığa ulaşmış bankalar. Diğerlerine baktığımız zaman, kâr oranları ya çok düşük veya zararlı. Birçok banka da kamuda güveni sarsmamak, zarar etmiş de-dirtmemek için prestij kârları ilan ediyor. Bugün bankalar gerçekten kâr sağlamak istiyorlarsa, dış ticarete ağırlık vermeleri, yeni hizmetler sağlamaları, örgütlenme ve personel yönetimi açısından rasyonel davranmaları zorunlu. Yoksa senet üzerine avans, emtea üzerine avans vermek suretiyle bir bankanın hem çağdaş bankacılık yapacağını sanmıyorum, hem de bu işten ne kadar yüksek verim sağlayacak kombinezonlar bulursa bulsun, büyük kârlar elde edebileceğini inanmıyorum. Bu benim tabii kişisel kanım.

Sayın Çavuşoğlu, sanayiciler son faiz kararnamesini nasıl değerlendiriyor? Faizlerin serbest bırakılmasının sanayi üzerine ne gibi etkileri olacaktır? Bu konudaki görüşlerinizi alabilir miyim?

CAVUŞOĞLU — Teşekkür ederim Sayın Akgüç. Şimdi konuya şöyle bir görüşle girmek istiyorum. Malum, yeni faiz politikası, enflasyon hızını bir

bir yerde kırmak için alınan ekonomik tedbirler zincirinin bir halkası. Acaba bu halka, biçimli olarak mı bu zincire takılmıştır? Hedef, faiz hadlerinin serbest bırakılması idi. Ancak baktık ki faiz haddini yükseltme politikası olarak ortaya çıktı. Serbest bırakmak muhakkak yükseltmek demek değil herhalde. Faiz düşebildi de. Enflasyon hızının yüksek oluşu ve bundan evvel teessüs etmiş olan faiz haddi seviyelerinin enflasyon hızının çok altında bulunması nedeniyle, serbestli, faizlerde yükselme neticesini doğurdu. Acaba faiz tamamen serbest kalsaydı, centilmenlik anlaşması yapılmıyaydı: faiz daha mı yüksek noktalarda veyahut daha mı düşük noktalarda oluşurdu? Bu da üzerinde durulmaya değer bir husus. Gelecek için biz sanayicileri endişelendiren diğer önemli bir husus da, alınan bütün bu ekonomik önlemlerin olumlu sonuçlar verdiğini, bir an için enflasyon hızının kesildiğini düşünürsek, buna paralel olarak bankacıların faiz hadlerini düşürüp, düşürmeyecekleridir? Bu da ülke ekonomisini bekleyen önemli, ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Yeni faiz politikasının çizdiği iki tane ana amaç var. Biri ihracata yönelme, diğeri de gerice yörelerde yatırıma yönelme... Bildiğiniz gibi, bu alanlarda faiz hadleri hem daha düşük ve hem de Faiz Farkı İade Fonu'ndan, iade söz konusu. Acaba, ihracatta ve gerice yörelere yapılacak yatırımlarda, gerçekten faiz yükü hafifliyor mu? Buna da ben evet diyemiyorum. Çünkü ne kadar iadeden yararlanırsanız yararlanın, krediler minimum % 40 bir faiz yükü ile şarj ediliyor. Bu yüksek faiz hadleri, gerek ihracatta ve gerekse gerice yörelerdeki yatırımlarda dahi cesaretle adım atmaya önlüyor. Yine önemli bir sorun, tasarruf hacminde beklenen yükselme olacak mıdır? Bütün bu tedbirler, bir yerde, yatak yorgan altında duran tasarrufları ekonomiyeye çekmek. Mevduat sertifikası

sistemini getirmek suretiyle de kara servet dediğimiz ve 500 milyara yaklaşan bir tahmin içinde bulunan bir varlığı da ekonomiyeye çekmek. Acaba bu olacak mıdır? Bu olmadığı, tasarruf hacmi aynı kaldığı takdirde, parayı pahalılaştırmak sonucu ekonominin dinamizmini kaybedeceği endişesini taşıyoruz. Diğer taraftan enflasyon hızını kırmak için en önemli araç üretimin bollaşmasıdır. Şimdi üretimi artıran faktörler nedir? Yatırım ve işletme sermayesidir. Gerek yatırım gerek işletme sermayesini, yetersiz olan ve büyümeyen bir tasarruf hacminde, çok pahalı bir faizin uygulandığı bir ortamda bulmak güç olacaktır. Ve diğer yandan da ihracat teşvik ediliyor, olmayan malı mı ihraç edeceksiniz? Yatırım ve üretim artmadığı sürece ihracatta da büyük bir patlama beklemek mümkün değil ve nitekim yılın ilk dört-beş aylık fiili ihracat rakamlarına göre, ihracatta bir sıçrama değil miktar olarak gerileme görmekteyiz.

ters bir kredi politikası

AKGÜÇ — Efendim, yine faiz politikasının etkinliği sorunu... Türkiye'de görece olarak ucuz kredi ile gerice yörelere yapılacak yatırımların ve ihracatın teşvikini yeni değil. Değişik boyutlar içerisinde bu amaca yönelik önlemler uzun süredir uygulanmakta. Dikkatli çeken nokta şu : Bölgeler arası kredi dağılımında çarpıklık gittikçe artıyor. Açıkcası gerice yörelere verilen krediler özendirildikçe, kredilerin Marmara, Ege, Akdeniz gibi gelişmiş bölgelerde yoğunlaşması artıyor. Gerice yörelere verilen banka kredileri görece olarak geriliyor. Faiz politikasında dışsatımı teşvik amacı da var. Dışsatımın bu yolla özendirilmesi de yeni değil; fakat banka kredilerinin sektörel dağılımına baktığımız zaman dışsatım kredilerinin payı düşüyor. Hatta o kadar ki Merkez Ban-

kası'nın reeskont kredilerinde bile dış ticarete yönelik kredilerin payı düşüyor. Böyle, güdülen amaca ters sonuçlar alınıyor Türkiye'de. Bu gelişmeler hiç dikkate alınmadan, kullanılan araçların etkinliği dikkate alınmadan birtakım kararlar alınıyor ve bunlardan, çok önemli ekonomik neticeler bekleniyor. Bir incelemeye dayanmadan, ülkemiz koşulları dikkate alınmadan, irdelenmemiş ön yargılarla alınan ekonomik kararların sonuçlarından ben kaygı duyuyorum.

ÇAVUŞOĞLU — Efendim, bu kararlarda kanımca, enflasyon hızı ile faiz oranında bir paralellik kurmak ve spekülâtorlerin ucuz para kullan-

Saban Çavuşoğlu

malarına engel olmak görüşüyle hareket edilmiş. Halbuki gene ekonomiye baktığımızda, bilhassa KİT'lerin fiyatları serbest bırakıldıktan ve fiyat kontrol komitelerinin işlerliği kaldırıldıktan bu yana fiyatların serbest teşekkül etmesi sonucu, spekülâtif bir yapıdan çıkmak üzere Türk ekonomisi. Tam çıktı denemez belki, ama çıkmak üzere. Bu nedenle kredilerin spekülâtif amaçla, bundan sonra kulla-

nılması ihtimali zayıf. Şimdi dağılmadan şunu söyleyeyim. Sayın Akgüç, bir iş adamı olarak ve İstanbul Sanayi Odası Başkanı olarak bana çarpık gelen diğer önemli bir husus, kısa vadeli kredilerle orta ve uzun vadeli kredilere uygulanan faiz hadlerinin ters oluşu. Siz bir sanayi yatırıma yönelecekseniz, uzun veya orta vadeli kredi alacaksınız. Şimdi yatırımcıyı cezalandırır gibi daha yüksek faiz haddi uygulanacak bu kredilere... Tabii teşvik uygulama dışındaki yatırımlar için. Buna karşılık sen tüccarsan, al sana daha düşük faizli para. Bu mu strateji? Bir ülkede sanayileşme hakikaten kredilerle desteklenecekse, bunun tamamen tersi olmalı idi. Böyle bir faiz uygulaması gerçi bugünün işi değil. Batı'da, bilhassa A.B.D.'nde, yatırımların çok düşük faizlerle desteklendiğini sanıyorum. Teşvik dışındaki yatırım kredilerine, kısa vadeli ticari kredilerden daha yüksek faiz uygulanması, bana tamamen ters geliyor. Bu hususu, aittimi çizerek vurgulamak isterim.

Sanayinin maliyetlerine faiz hadinin etkisi de tartışılmağa değer bir husustur. "Faiz haddi yükseldi, sanayinin maliyetleri anormal şekilde yükseltilmiştir." görüşüne ben iştirak etmiyorum. Çünkü sınıai maliyetler içinde faizin payının çok düşük olduğu da bir hakikattir. Ancak işletme sermayesine olan ihtiyaç artmakta. Bu nasıl artıyor? Biraz evvel ifade ettiğim gibi KİT'ler bütün ana hammadde-lerin, ana temel maddelerin fiyatlarını yükseltiyor. Toplu sözleşmelerle verilen ücretler başını almış gidiyor. Öte yandan devalüasyon ve çapraz kur ayarlamaları, ithal girdilerinin fiyatlarını devamlı artırıyor. Maliyet yükselişi, sanayicinin işletme sermayesi ihtiyacını artırıyor, ama sanayici işletme sermayesi bulamaz oldu. Bir bunalım içinde. Ekonomiye dinamizm vermek için, ciddi sanayie, sağlam yatırımlara, ucuz ve süratli para akımı sağlamak lazım. Çünkü para çok pa-

halı bir meta oldu. Enflasyonun hızının kırılmasında faiz haddinin etkili bir araç olarak vazife göreceğine inanmıyorum. Ben sizlere iştirak ediyorum. Bu böyle olduğuna göre, parayı, krediyi bulunmaz bir meta haline sokmanın da bir anlamı yok.

yüksek maliyetli kredi yatırımları durdurur

AKGÜÇ — Sayın Çavuşoğlu, zannediyorum ki, küçük veya orta çaplı sanayici, hatta bir bankaya dayanmayan büyük sanayici, ilan edilen faizleri ödemeye hazır olsalar dahi, bu fiyat üzerindeki kredi bulup bulamayacakları şüpheli.

ÇAVUŞOĞLU — Ben o kanıda değilim. Bulunur. Şöyleki, bir kere yatırımların büyük bir kısmı duracak. Bu pahalı para ile yeni yatırımların peşine gidecek fazla sanayici olamaz. Ancak başlanmış, büyük bir kısmı tamamlanmış yatırımlara devam edilebilir. Bu şartlarda bir yatırımın kârlı olabilmesi için, sermayenin yılda iki defa devredildiğini kabul etsek. - büyük yatırımlarda sermayeyi iki defa dahi tur ettirmek çok zordur - her devirde % 30 sağlamak gerekir ki % 60 faiz karşılanabilsin. Sonra da kâr elde edebileceksiniz. Böyle çok yüksek kâr marjları koyacağınız bir üretim dahi kalmadı bir kere Türkiye'de. Belki çok istisnai haller olabilir. Genel açıdan baktığımızda, yatırıma gidilmediği için bir birikim olacak bankalarda. Biraz da tasarruflarda bir kayna olursa, bankalardaki mevduat da normal gelişmesinin üstünde % 15 - % 20 bir artış gösterirse, ben pahalı faizle para bulunamayacağı görüşünde değilim.

AKGÜÇ — Benim bazı gözlemlerim var. Bugün bazı bankalar ilan edilmiş faizi ödemek isteyen sanayiciden de gene asgari % 20 - % 25 mev-

duat blokağı istemekte veya verimi artıracak işlemlere başvurmaktadır. Bu da gösteriyorki, kredi talebi henüz kredi arzı ile dengeye gelmiş değil.

ÇAVUŞOĞLU — Mümkün değil. O zaman kaçta gelecek kredi maliyeti? Bugün kredi maliyeti normal olarak, ilave şartlar olmadan % 49'a geliyor. % 15 - % 20 mevduat blokağı ile % 60'a yükseliyor. Bunun üzerinde bir yük yüklenirse, % 80 - 90'a gelir. Sanayici, imkân yok bunun altından kalkamaz. Ben hem bir soruyu, hem de bir şikâyetimi ortaya koyayım sanayici olarak. Şimdi 4 Haziran tarihli kararnameye baktığımız zaman, birinci maddesinde "bankaların verecekleri krediler" ifadesi kullanılıyor. Halbuki Merkez Bankası'nın çıkarmış olduğu tebliğde ise "bankaların vermiş oldukları ve verecekleri krediler" tabiri kullanılıyor. Meselâ, bir iş adamı diyelim beş sene vadeli kredi almış, daha taksit ödemedi ödemesiz devre içinde bulunurken çıktı bu kararname. Şimdi bu krediye de yeni faiz haddi mi uygulanacak? Büyük bir sorun. Bu eskiden alınmış kredilere de yeni faiz uygulaması, yıkar ekonomiyi.

AKGÜÇ — Bildiğim kadarı ile alınan orta vadeli kredi teşvikten yararlanıyorsa, teşvik belgesine dayanılarak açılış ise, orada kazanılmış bir hak söz konusu... Daha düşük olduğu takdirde eski faiz oranından yararlanacak.

ÇAVUŞOĞLU — Sayın Çiller, siz de aynı görüşte misiniz?

ÇİLLER — Evet, aynı görüşteyim.

ÇAVUŞOĞLU — Madde açık açık, bankaların açacağı krediler diyor. Açtığı krediler demiyor.

AKGÜÇ — Kararnamenin geçici maddesi konuya açıklık getiriyor.

ÇAVUŞOĞLU — Geçici maddelerinde sizin söylediğiniz var. Genel yapısında böyle bir hüküm yok. "Yal-

niz teşvik almış olan sanayicinin yararlanma hakkı var; teşvik almamış olan eski faiz oranlarından yararlanamaz." anlamına mı geliyor?

AKGÜÇ — Evet. Geçici maddeyi öyle yorumluyoruz.

sanayicilerin sorunu eski krediye yeni faiz

ÇAVUŞOĞLU — Kur garantisi kaldırıldıktan sonra, bütün devalüasyonlar ve çapraz kur ayarlamalarıyla döviz kredisi almış olan sanayiciler, bugün anahtarları bankaya teslim etme durumuna düştüler. Açılmış kredilere de yeni faiz hadleri uygulanması, Türk sanayiine genel olarak yeni bir darbe indirir. Bu tehlikeli bir yoldur. Bunun mutlaka düzeltilmesi, yeni açılacak kredilere yeni faiz haddinin uygulanması, eskilere de eski faiz haddinin uygulanması lazım. Şöyleki; bankalar, mevduat faiz haddi yüksel-

di diye mudillerine tekrar tade yapıyorlar mı? Anlaşma yapılmışsa, o anlaşmaya sadık kalmak lazımdır, ülke ekonomisinin asıl menfaati bu yöndedir, diye düşünürüm.

AKGÜÇ — Yalnız Sayın Çavuşoğlu, kredi sözleşmelerinde, genellikle faiz haddi yükseltildiği zaman bankanın yeni faiz hadlerini uygulama hakkına sahip olduğuna dair hükümler oluyor. Bankalar bunu uygulayacaktır. Kararname geçici maddeyi getirmese idi, bence bankalar teşvik almış yatırım kredilerine dahi yeni faizleri uygulayabilirlerdi zannediyorum.

ÇİLLER — Sayın Çavuşoğlu'nun sanayici olarak yaptığı gayet güzel eleştiriye cevap olmak üzere bir değerlendirme yapmak istiyorum. Muhtakkak ki büyük sorun var sanayici için. Hakikaten sanayici büyük bir darboğazda ve bu darboğaz da işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklanıyor. Yalnız bir de 25 Ocak'tan sonra izlenen ekonomik politikalara baktığımız zaman, - bunları genelde çok müsbet olarak değerlendiriyoruz -, fiyat artışlarını önleme politikaları ve bunun yanı sıra faiz oranlarının serbest bırakılması, üretimle ters bir ilişki içine giriyorlar. Talebi frenlemek için alınan tedbirler neticesinde talepte bir düşüş meydana geliyor ve bu üretimi direkt olarak menfi yönde etkiliyor. Bunun yanı sıra faizleri serbest bırakıyoruz. Bu da olumsuz yönde üretimi etkiliyor. Acaba üretimin artırılması ile ilgili ne gibi önlemler getirilebilir? Bence genel ekonomik politika açısından bu konuya bakmak lazım. Yoksa bankaları eleştirerek, "Bankalar fazla faiz alıyorlar onun için sanayici zor durumda." demek bence haklı değil. Bankalar da bir işletme, onlar da verimli çalışmak için tüm imkânlarını kullanıyorlar. Yalnız hükümetin ekonomik politikasında üretime bir çözüm getirebilmesi için, bir konuya ağırlık vermesi lazım. O da selektif kredi. Sanayicinin sırf

KEMAL KURDAS

Ekonomik Politikada Bilim ve Sağduyu

ES YAYINLARI

1955-1979 yılları arasında Türkiye'nin temel ekonomik sorunları

*** Hatalı tutum ve politikalara doğru cevapların bulunması.**

Neden ve nasıl bu günlere geldik ?

İsteme adresi : Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Çatalçeşme Sokak No. 17/4, Çarşafıoğlu - İstanbul
Telefon : 26 34 11

işletme sermaye ihtiyacını karşılamaya yönelik bir selektif kredi sistemi oluşturulabilir.

Salt sanayici açısından baktığımız zaman, hakikaten faizlerin serbest bırakılması menfi yönden büyük bir etki yapıyor sanayiciye. Diyorsunuz ki, % 60 mertebesinde bir faiz oranı ile biz nasıl yaşarız? Fakat bence konuya sırf o açıdan bakmamak lazım. Konuya bir de Türkiye'deki sanayiın mali yapısı açısından bakmak gerekir. Sanayiın mali yapısına baktığımızda, bugün bazı işletmelerde borç öz kaynak oranı yüzde binin üstündedir. Diğer bir deyişle, birçok işletmenin borçları, öz sermayelerinin 10 katı... Bu tabii çok sağlıksız bir yapı. Böyle bir mali yapı içinde bir işletmenin varlığını sürdürmesi imkânsız. Yatırımlar Türkiye'de genellikle başlangıçta % 40 - 60 veya % 50, % 50 nispetinde öz kaynak yabancı kaynak olarak planlanıyor. Ancak enflasyonun getirdiği yükü yatırım sona erdiğinde, borç % 80, özsermaye % 20 gibi hatta daha yüksek oranlara varıyor. Bu çok sıhhsiz bir gelişme. Bu mali yapı tabii çeşitli sorunlara itecektir sanayiciyi. Bugün görüyoruz, basına da yansıyor, şirketlerimizin sermaye artırımına gitmektedirler. Fakat bugünkü para krizi içinde sermaye artırımını yapmak da bir sorun. Onun için ben, bir selektif kredi uy-

gulaması ile sanaycinin işletme sermayesi sorununa bir ölçüde çözüm bulunabileceği kanısındayım.

AKGÜÇ — Sayın Manisalı, size iki soru sormak istiyorum. Bunlardan birincisi Sayın Çiller, kredilerde selektivite önerdi. Acaba serbest piyasa mekanizmasında selektiviteyi zaten fiyat mekanizması yapmaz mı? Bir yerde, serbest piyasa mekanizması egemen kılınacak deniliyor, fiyatlar, kaynak dağılımını yönlendirecek deniliyor, sonra idari müdahaleler; bu uygulanmak istenen politikaya ters düşmez mi? İkinci sorun da şu : Bankalar uzun vadeli mevduat faizini daha yüksek olarak ilan ettiler. Gelecek yıllarda enflasyon hızının düşeceği gibi iddialar var. Acaba enflasyon oranının düşmesi ile uzun vadeli mevduat faizinin daha yüksek olması arasında da bir çelişki yok mu? Bu konudaki görüşlerinizi alabilir miyim?

yatırım istiyorsanız
primini vereceksiniz

MANISALI — Teşekkür ederim Sayın Akgüç. Birinci konuda, bu fiyat mekanizmasının selektivite meselesinde görüşüm şu : Türkiye'de yüksek oranlı bir enflasyon varsa ve Türkiye dış dünyadan tecrit edilmiş

EV

sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır

ise ve gelişmekte olan bir ülke ise, fiyat mekanizması normal şartlarla çalışmaz. Biz dış ekonomilerle ekonomimiz arasına bölme koymuşsak, içerde de kamu kesimi, özel kesim, sanayi, tarım olarak bir takım katı bölmelerimiz varsa ve mutlaka sanayiye öncelik veriyorsak, oraya bir selektivite vermemiz gerekiyor. Fiyat mekanizmasının, fiyat uyarılarının (price signals) sihirli bir değnek gibi, orada işleyeceğini zannetmiyorum. Yatırımlar asgari üç dört yıllık bir bekleme dönemi gerektiriyor, üretime geçmek için. Bunu sağlamak için yatırımlara bir prim vereceksiniz. Bu primin sağlanmasının bir yolu selektif kredi uygulaması. Bu belki fiyat mekanizmasını bozan bir unsur gibi görünüyor ama; aslında uzun vadede fiyat mekanizmasının sağlıklı işletilmesi için gereklidir.

İkinci sorunuza gelince, ilk konuşmamda da belirttiğim gibi ortada bir çelişkili durum var. Uzun vadede veya orta vadede enflasyonun önlenmesi için alınmış ve alınmakta olan istikrar önlemleri var diyoruz. Bunlardan bir tanesi de faizle ilgili son kararlardır. Bir de bakıyoruz, faiz oranlarında bir yükselme oluyor ve uzun vadeli mevduatta ve kredilerde faiz oranları daha da artıyor. Yani biz, iki üç yıl sonra enflasyonu düşürmek için bir önlem alıyoruz ve iki-üç yıllık hatta daha uzun dönemde mevduat ve kredilere daha yüksek faiz oranı uyguluyoruz. Burada bir çelişki var aslında; ama bu makro açıdan bir çelişki. Bankacılık açısından bir çelişki yok. Bankacıyı da bir işletmeci gibi düşünürsek, onun açısından bir çelişki yok.

ÇAVUŞOĞLU — Ben de selektif kredi yolu ile sanayinin desteklenmesi görüşüne iştirak ediyorum. Bu bizim öteden beri Oda olarak da, iş adamı olarak da ileri sürdüğümüz bir tedbirdir. Gerçekten bu genel yapısı içinde, bu yüksek faiz hadlerinde sa-

nayie destek olacak başka bir çıkış yolu da görünmüyor.

AKGÜÇ — Sayın Çavuşoğlu bir de Sayın Çiller bir noktayı vurguladı. Dediler ki: "Bankacılık sistemine giriş yok, ama zaten Türkiye'de yeterli sayıda banka var." Acaba siz bu görüşü katılıyor musunuz, bir sanayici olarak?

ÇAVUŞOĞLU — Türk ekonomisinde yeterli sayıda banka ve banka şubesi var. Ama sistemin rahat işleyip, işlemediği bence tartışılmaya değer. Bir de kredil hacmi yeterli mi, değil mi? Bu da tartışılmaya değer.

AKGÜÇ — Ben meseleyi şu yönden açmak istiyorum. Türkiye'de Merkez Bankası hariç 43 tane banka var. Bunların bir kısmı zaten özel amaçlı banka, kamu bankaları. Geriye kalan özel milli bankaların da benim bildiğim kadarı ile 18 tanesi holdinglerin veya belli kişilerin kontrolü altında. Şimdi bir de girişe tahdit koyarsanız; bu, mevcut bankalar için bir rant yaratmaz mı? Bankaların belli ellerde toplanması sürecini hızlandırmaz mı?

ÇAVUŞOĞLU — Ben girişe tahdit konulsun demiyorum. Tabii girişe tahdit konmamalı. Madem iş hayatı serbest, para alım-satımı da serbest olmalı...

AKGÜÇ — Devlet her yönüyle bankacılık sistemini denetliyebilseydi, belki giriş tahdit etmek sakınca olmayabilirdi. Ama bugün, faizlerin serbest bırakıldığı bir ortamda, giriş tahdit etmek, bence çelişkili bir tutum oluyor.

kıt malın fiyatı artar

URAS — Müsaade eder mısınız, ben iki noktaya değinmek istiyorum. Krediyi sistem mi pahalandıracak, yoksa bankalar mı? Yeni faiz serbes-

hisinin kendi içinde de bazı özellikleri var. Meselâ: "Bankalar, mevduata ödedikleri faizli istedikleri gibi tespit ederler ve istedikleri şekilde değiştirebilirler. Ama kredi faizini ilan ederler ve altı ay süre ile değiştiremezler." diyor kararname. Bu çok önemli bir nokta. Bankalar oturdular kendi aralarında bir anlaşma yaptılar ve dediler ki "Mevduata şu kadar faiz vereceğiz, krediye de şu kadar faiz uygulayacağız." ve bunu ilan ettiler. İlan edildiği zaman bu anlaşmaya imza koyan bankaların hepsi kredi faizini altı ay değiştiremezler. Ama mevduat faizini istedikleri zaman değiştirebilirler. Ve isterlerse, hatta centilmenlik anlaşmasına uymayıp, hatta yeni bir centilmenlik anlaşması yaparak değiştirirler veya "Ben ah-

laşmadan çıkıyorum." derler. Yahut anlaşmaya uymadan değiştirebilirler. Fakat herhalde bankalar, kredi faizini tespit ederlerken, mevduat faizi ile ikraz faizi arasında normal bir marjı dikkate aldılar ve bu marj da rekabette asgari sınırı teşkil ediyorduki buna göre anlaştilar. Bu, şimdi önümüzdeki dönemde Türkiye'de ilginç bir durum ortaya çıkaracak. Yani eğer bankaların bazıları mevduatta rekabete girerek mudiye daha fazla gelir sağlamaya kalkarlarsa, bu imkânı kendi ceplerinden sağlamış olacaklar. Bu birinci nokta.

ÇİLLER — Ben hemen bir saplama yapabilir miyim? Kanaatinice yanlış bir değerlendirme var. Bankalar bir centilmenlik anlaşması yaptılar ve kredilerine uygulayacakları faiz nispetinden geriye dönerek mevduat faizlerini tespit ettiler. Centilmenlik anlaşmasında ikisini de, ikraz faizlerini ve mevduat faizlerini ilan ettiler. Yalnız bu demek değildir ki, bankalar ilan ettikleri kredi faizlerini 6 aydan önce değiştirmeyecekler. Çünkü her banka, kredi faizini yeniden ilan etmekle hergün değiştirebilir. Yalnız açtığı krediye, uyguladığı faizi 6 ay değiştiremez. Ama ertesi gün ilan ederek, yeni açacağı kredilere yeni faizleri uygulayabilir. Onun için mevduat faizinin değişmesi sorun yaratmayacak.

URAS — Ben de onu söylemek istiyorum. Biraz önce Sayın Çavuşoğlu'nun da belirttiği gibi, fiyat bir malın ktlığını yansıtır. Paranın fiyatı da faizdir. Faiz de paranın ktlığını yansıtır. Para ne kadar kıtsa, faiz de o kadar yüksek olur. Siz faize narh da koysanız devlet tarafından, eğer bu kıtsa, piyasa fiyatı daha yüksekse, para da o yüksek fiyatla satılır. Nasıl ki karaborsa fiyatını istediğiniz kadar yükseltemezseniz ve belli bir noktada durursa, paranın da fiyatı belli bir noktada duracaktır. Devlet faizi istediği kadar zaten yükselte-

banka ve ekonomik yorumlar

Dergisi'nin ciltlenmiş
eski sayıları :

- Bankacılar
 - İktisatçılar
 - Yöneticiler
- ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören
- Öğrenciler

İçin en yararlı kaynak.

1979 yılı cildi : 450.— TL.
1978 yılı cildi : 300.— TL.
1977 yılı cildi : 200.— TL.
Daha önceki yıllar : 150.— TL.

İSTEME ADRESİ

Catalçeşme Sokak No. 17
Kat 4; Cağaloğlu - İstanbul
TELEFON : 26 34 11

mezdi. Yalnız burada önemli bir nokta var. Biraz önce belirttiğimiz gibi, devletin vergi ve fon payı olarak nihai fiyattan aldığı pay, kredi maliyetini % 50 kadar pahalandırıyor. Bu da sivri bir nokta.

Şimdi üçüncü bir sivri noktaya değinmek istiyorum. Türkiye'de biz zannediyoruz ki, banka sistemine girmemiş, sistemin dışında kalmış, kara para denilen birikimler var. Ben şahsen şuna inanıyorum ki, Türkiye'de mali aracı kurumlar kesimini bir bütün olarak ele aldığımızda; şüphesiz buna bankalar, bankerler, hatta teşkilatlanmamış kredi piyasası da dahil; kara para zaten bu sistemin içinde idi. Bence bugün banka sistemine, sistemin diğer aracı kurumlarından kayış değil de, ferdi tasarruflardan, tüketime yahut gayrimenkule veyahut hisse senedine yönelebilecek paralardan birtakım kaymalar olacaktır ve ben bu kaymaların da çok büyük boyutlarda olacağını zannetmiyorum.

Nihayet dördüncü sivri noktaya temas etmek istiyorum. Türkiye'de faizlerin serbest bırakılması, 1968'lerden beri yıllık programlarda yer alan bir konudur. Ve faizlerin serbest bırakılmasının da ben normal olarak, önemli sonuçlar yaratacağını zannetmiyordum. Yalnız faizlerin serbest bırakılması uygulamasında bence iki hata yapılmıştır. Bunların biri, faizler serbest bırakılırken bunu devlet adına gözetecek bir mekanizmanın olması lazımdı. Bu mekanizma da Merkez Bankası'dır. Fakat Türkiye'de maalesef, bu serbest bırakılmada devletin gözetim ve denetim mekanizması tamamen geride kalmıştır. O kadar geride kalmıştır ki, bankalar kendi aralarında centilmen anlaşması yaptı; Merkez Bankası daha hâlâ olayları soğukkanlılıkla arkasından gözetliyor. "Acaba reeskont faizlerini ne yapayım? Devlet tahvillerinin faizlerini ne yapayım? Özel sektör tahvil faizlerini ne yapayım?"

Daha hâlâ bu konularda karar verememiş görünüyor. Devlet faizleri serbest bırakır, ama bunun dışında da ekonominin gidişine göre kendi ekonomi politikasına uygun biçimde kararlarını alır. Reeskont haddini belirler. Bankalar da o zaman kendi faiz hadleri tespit ederken ayaklarını buna göre uzatırlar. Devlet tahvillerine vereceği faizi saptar. Açıkcası ekonomideki temel faiz haddini (prime rate) belirler. Bankalar da bu temel faiz haddini esas alarak, mevduat ve ikraz faizlerini tespit ederler. Dünyada en serbest ekonomik kuralların uygulandığı ülkelerde dahi böyle esas faiz sistemi (prime rate) vardır. Halbuki bizde devlet yahut devletin sorumlu kuruluşları ise, tam tersine, serbest piyasa kendi faizlerini belirlesin, ben de ona göre kendi esas faizini tespit ederim, gibi yanlış bir uygulama içindedir. Bu tutum, sistemi dejenere etmeğe ve sistemi kontrol-dan çıkarmaya elverişli bir zemin yaratıyor, gibime geliyor.

ne ciddi araştırma var ne de kamu denetimi

AKGÜÇ — Sayın Uras, bu çok genel bir görüşme ama herkesin bir konuda tepkisini almak lazım. Aslında en liberal ekonomide dahi bankacılık sistemi ve kredi piyasası kamunun gözetimi ve denetimi altındadır. Ya kredi faizleri, ya mevduat faizleri sınırlıdır; birçok ekonomide de ikisi birden sınırlıdır. Zannediyorum ki, faiz konusunda da şimdiye kadar alınan birçok ekonomik önlem gibi, ciddi bir araştırma yapılmadan, bazı ön kabullerle karar alındı. Bunun doğrulayabileceği ekonomik sonuçlar iyi hesaplanmadı. Bankacılığın yapısı, mevduat kompozisyonu, tasarruf mevduatının mudiler arasında dağılımı, makro açıdan faizle tüketim ve tasarruf arasındaki ilişkiler, gözönünde tutulmadı. Bu nedenle de faiz kararna-

mesi ile beklenen sonuçlar alınmadı, alınması olasılığı da yok gibi... Sayın Uras'ın vurguladığı gibi, aslında faizler serbest bırakılsa da, bütün bankaların gözü Merkez Bankası'ndadır. Merkez Bankası'nın reeskont haddi bankacılık sisteminin uygulayacağı faiz haddine ışık tutar. Bir ekonomide faiz haddi yükseltilecekse, ilk önce Merkez Bankası reeskont haddini ayarlayarak, genel yönü gösterir.

ÇAVUŞOĞLU — Bir soru sorabilir miyim? Merkez Bankası garip bir tutum içinde. "Bankalar hele birleşsinler, toplansınlar, bir hal oluştursunlar da ben de ona göre reeskont haddini belirliyorum." diyor. Acaba

bunun tersi olsa idi; Merkez Bankası bankalar faiz haddini saptamadan önce, reeskont haddini bugünkü seviyesi olan % 26'nın altında, örneğin % 22 veya % 24 olarak belirleseydi; bankalar, bugünkü faiz hadlerini daha mı aşağı tutarlardı?

URAS — Efendim, dediğiniz çok doğru. Merkez Bankası bugün reeskont hadini 2 puan daha düşük tespit etseydi bile, bankalar bunu umursamayacaklardı; çünkü Merkez Bankası sistemin dışında. Merkez Bankası'nın sistemin içinde olması demek, Merkez Bankası faiz haddinin banka sistemini etkilemesi demektir. Halbuki bugün Merkez Bankası'nın

Dünyanın her yerindeki muhabirleri
Yurdun dört köşesindeki şubeleriyle
Dahili ve harici bütün bankacılık işlerinizde

bankalarla ilişkisi zayıftır. Merkez Bankası kamunun bankası haline gelmiştir. Halbuki Merkez Bankası, bankaların bankasıdır. Merkez Bankası'nın oynattığı yüzde yarım faiz oranının dahi, banka sistemini etkilemesi lazımdır. Bugün banka sistemi ile Merkez Bankası arasında parasal ilişki yok gibi. Merkez Bankası'nın reeskont hadlerini yükseltip indirmesi, ancak firma bazında önem taşıyor. Bazı büyük firmaları etkiliyor. Yoksa banka sistemi bundan büyük ölçüde etkilenmiyor.

merkez bankası ve ötesi..

AKGÜÇ — Aslında Sayın Uras, bankalarla Merkez Bankası marjinal olmaktan çıktı. Son yıllarda enflasyon hızının, mevduat artışından çok fazla olması, bankacılık sistemini, Merkez Bankası'na muhtaç bir hale getirmiştir. 1979 yıl sonu itibarıyla banka kaynakları içerisinde Merkez Bankası kredilerinin payı % 20'ye kadar çıktı. Bu, son yıllarda gözlenen en yüksek orandır. Eleştiriniz, bundan 10 yıl öncesi için çok daha geçerli idi.

ÇİLLER — Sayın Akgüç'e katılıyorum. Bu konuda bence Merkez Bankası, banka sistemini çok iyi bir gözetim altında tutuyor. Haftalık çizelgelerle, hatta bugün mevduat sertifikalarının gidişini bile haftalık çizelgelerle bankalardan istiyor. Merkez Bankası'nda çok iyi bir gözetim ve denetim var. Merkez Bankası'nın çok büyük bir ağırlığı var, banka sistemi içinde. Bugün meselâ ihracat reeskont limitleri hemen hemen tüm bankalar için iki misli arttırılmıştır. Merkez Bankası'nın bankalar sisteminin dışında olduğu görüşüne katılmıyorum. Bugün Merkez Bankası'nın her konuda büyük etkinliği var. Faizlerin serbest bırakılması konusunda bile, Merkez Bankası'nın bir yerde bir etkinliği olmuştur.

AKGÜÇ — Merkez Bankası hep kamu kesimini finanse ediyor diye devamlı eleştiri konusu olurdu. Ancak 1980'de Merkez Bankası büyük ölçüde bankacılık kesimini finanse etmiştir. İlk beş aylık rakamlara göre, Merkez Bankası'nın, bankacılık kesimine açmış olduğu krediler 47 milyar lira artmıştır. Bankacılık kesimi oldukça önemli ölçüde Merkez Bankası kaynaklarını kullanmağa başlamıştır. Merkez Bankası reeskont politikası ile bundan sonra daha etkili olabilir.

ÇİLLER — Merkez Bankası belki de bir bekleyiş içinde. Verileri alıp bir değerlendirme yapacak. Türkiye 25 Ocak kararlarıyla bir şok'a sokuldu. Faizlerin serbest bırakılması da ikinci bir şok'du. Belki bu şokları devam ettirip bunların neticelerini aldıktan sonra, Merkez Bankası'nın bankalar sistemi içinde daha iyi gözetim ve denetim yapmasını sağlayacaklar. Bir de ikinci bir faktör olarak bankerlerin durumunu göze almak lazım. Her ne kadar bankalardaki mevduat tutarına göre, bankerler kanalıyla özel kesim tahvillerine yönelen fonlar büyük boyutlarda değişse de, bankerlerin bünyelerinde topladıkları kaynaklar var. Şimdi Maliye Bakanlığı bu konu ile ilgili yoğun bir çalışma içinde. Tahmin ediyorum, önümüzdeki aylarda Maliye Bakanlığı bu konu ile ilgili bazı önlemler alacak. Kısıtlayıcı önlemler getirirse, tahvil çıkartma yoluyla işletme sermayesi ihtiyacını karşılamaya çalışan şirketler açısından bazı kısa dönemli sorunlar yaratabilir. Belki Merkez Bankası bu yönde de gelişmeleri izlemeyi tercih ediyordur. 28 Temmuz'da yapılacak banka Genel Müdürleri toplantısında belirecek eğilime göre, Merkez Bankası sistemi etkileyici bazı girişimlerde bulunabilir. Bugün, Sayın Uras da muhakkakki bilecekler, her ne kadar bir centilmenlik anlaşması yapılmış ise de, bu centilmenlik anlaşması çok esnek bir şekilde

uygulanmaktadır. Büyük bankalarımız da bunu esnek uygulamaktadır. 28 Temmuz günü belki Merkez Bankası açısından da, bir karar verme günü olarak değerlendirilebilir. 28 Temmuz'dan sonra ne olacaktır? Bankalar gene bir centilmenlik anlaşması çerçevesi içinde birleşecekler midir? Yoksa daha esnek bir tutum içinde mi olacaklardır? Bu toplantıdan sonra herhalde Merkez Bankası'nın bu konu ile ilgili görüşünü beklemek lazım.

AKGÜÇ — Benim bir sorum daha olacak. Bankaların belli plasman müşterileri var. Kredilerin büyük bir bölümü, bu müşterilerde donmuş vaziyette. Bankalar, eski müşterilerinin kredilerini kesip, yeni müşterilerine aktarabilir mi? Böyle bir esneklik var mı? Bankacılık sisteminde emniyet ön planda olduğuna göre, bankalar bir yerde eski müşterini yaşatmağa mecburdur. O itibarla yeni müşteriler bulma ve yeni girişimcilere verme imkânı ancak kaynaklarındaki artışa bağlı kalacaktır. Bankalar kredilerinin geri dönüşünü tehlikeye sokmadan, eski müşterilerinin kredilerini derhal kesemezler. Bu nedenle büyük bir esneklik olacağını zannetmiyorum, banka kredilerinde. Faiz haddi ne olursa olsun.

URAS — Meseleyi iki noktadan ele alacağım. Genel olarak şöyle bir durum var. Türkiye'de, biraz önce belirttiğim gibi şube sayısının süratle artması, bankaların aynı alanlara girmesi ve belli müşterilerin doyması karşısında bankalar yeni müşteriler yaratmak, o müşterileri beslemek mecburiyetindedirler. Ellerine geçen

fonların pahalı olması da onları özellikle bu yöne doğru itmektedir. O nedenle ben yeni müteşebbislere de aynı biçimde kredilerden pay düşeceği kanısındayım. Eskiden olmayan bir şekilde yeni müşterilerin, banka sisteminden yararlanma olanaklarının gün geçtikçe arttığı kanısındayım. Bunun nedeni de tekrar ediyorum, bankaların fonlarının eskisine göre daha pahalı olması ve bankaların marjinal fonlarını hep eski müşterilerine yönlendirme yerine riski dağıtmak arzuları. Yalnız endişem var. Ekonominin bugünkü krizli döneminde bankalar acaba eski müşterilerinden, büyüttükleri firmalardan fonlarını kesme cesaretini kendilerinde bulabilecekler midir?

ÇİLLER — Sayın Uras'ın eleştirisine katılıyorum bu açıdan. Muhakkak ki bankalar yeni müşteriler bulma çabası içinde olacaklardır. Yalnız eski plasman müşterileriyle de uzun bir geçmişe dayanan ilişkileri vardır. Şüphesiz bu müşterilerini hoşnut tutacaklardır. Yalnız bu müşterilerinden de gerekli verimliliği isteyeceklerdir. Sizin sorunuza cevap olarak, gerekli verimliliği istedikleri zaman plasman müşterileri bu verimliliği sağlayabilecekler midir? Sizin de ifade ettiğiniz gibi bu uzun döneme yapılmış ilişkileri bir anda kopartmak imkânsızdır. Tabii bankanın kredi portföyünün yapısına da bağlı. Eğer orta vadeli kredi ağırlıkta ise, bunu hemen diğer müşterilere dönüştürmek imkânı olmayacaktır. Fakat hakiki müşteri senetleri üzerine açılmış senet avansları kredi portföyünde ağırlıkta ise, banka burada bir tasfiyeye gidebilir. Eğer o müşteri gerekli verimliliği sağlamazsa... Bu da tabii belirli bir süre olacaktır. Bankalar belki eski müşterilerinden daha düşük bir verimlilik, yeni müşterilerinden daha yüksek bir verimlilik sağlayıp, ortalama olarak belli bir verimliliği tutturabileceklerdir.

◆ İşe yaramayan adam hiç bir zaman değişmeyen adamdır.

A. M. Borthelémy

genel değerlendirme

AKGÜÇ — Bugünkü tartışmamızda, ortaya çıkan görüşleri şöyle özetleyebiliriz. Son faiz kararname de, bir inceleme, bir araştırma sonucu, makro değişkenler arasındaki ilişkiler saptanarak ortaya konulmuş bir kararname değil... Hazır bir reçete sonucu alınmış bir karar izlenimini veriyor. Türk bankacılık sisteminde, sistemin dışı kapalı oluşu, kamu bankacılığının önemli bir ağırlığı oluşu, özel milli bankaların belli grup ve holdinglerin kontrolü altında bulunuşu, kredi piyasasına az sayıda bankanın egemen oluşu, ticaret bankacılığı alanına giriş serbestisi olmaması gibi nedenlerle, faiz alanında etkin bir rekabet söz konusu değildir. Nitekim bankalar arasında yapılan centilmenlik anlaşması, bu hususu kanıtlamaktadır. Gerçi centilmenlik anlaşması çerçevesi içinde de bir serbesti olduğu, bunun katı bir şekilde uygulanmayacağı söylenebilir. Ancak yapı bu şekilde devam ettiği sürece, uzun süreli olarak bankalar arasında faiz konusunda etkin bir rekabet beklenmemelidir.

Kararnamenin doğurduğu ilk sonuçlardan biri, kredi maliyetini pahalılaştırmasıdır. Kredi maliyetinin artışında, mevduat faizlerinin yükselmesi kadar, Faiz Farkı İade Fonu'na yapılan ödemeler de etkili olmaktadır. Mevduat faizi ile ikraz faizi arasındaki marjı artıran diğer etmenler, bankaların T.C. Merkez Bankası'nda oldukça yüksek oranlarda mevduat karşılığı oluşturma ve gene mevduat için disponibül değerler buiundurma zorunluluğudur. % 25 oranındaki Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi de kredi maliyetini artıran önemli bir etmendirdir.

Faiz haddinin yükselmesinin, tasarruflar üzerinde önemli bir etkisi beklenmemelidir. Bununla beraber

vadesiz tasarruf mevduatından, vadeli mevduata doğru ve vadeli mevduattan da mevduat sertifikasına yönelik bir kayma beklenebilir. Mevduat sertifikasına sağlanan vergiden kaçınma olanağı, cazibesini artırmaktadır.

Faiz haddindeki yükselmenin gelir dağılımı üzerinde bir etkisi olmaz. Türkiye'de tasarruf mevduatının % 60'dan fazlası, ortalama hesap büyüklüğü 100.000 TL.'nin üzerinde % 2 dolaylarındaki hesap sahibine aittir. Gelir kayması, olsa olsa maliyet yükseleşimini fiyatlara yansıtamayan bazı firmalardan, rantiyelere doğru olabilir.

Faiz haddindeki ayarlamaların, kredilerin sektörel, bölgeler arası ve firmalar arasındaki dağılımına etkisi marjinaldir. Uzun süredir, öncelikli sektörlerle tanınan faiz avantajı, gerice yörelere verilen kredilerin maliyetinin düşük tutulması, önemli bir etki doğurmamış, bilakis dışsıtım kredilerinde görece bir gelişme olmadığı gibi, gerici bölgelere verilen kredilerin toplam krediler içindeki payı azalmıştır. Bunda faizin, yatırım kararları üzerinde etkili bir faktör olmaması yanısıra, bankaların belli grupların yönetimi altında bulunması ve banka kredilerinin önemli bir bölümünün, eski plâsman müşterileri üzerinde donmasının da etkisi olmuştur.

Hem ikraz hem de mevduat faizinin tamamen serbestçe belirlendiği ülke sayısı sınırlıdır. Genel eğilim, bankacılık sistemi üzerinde kamu gözetim ve denetimini artırmaktır. Türkiye'deki son kararlar bu genel eğilime de ters düşmektedir. Faiz hadleri serbest bırakılsa dahi merkez bankalarının faiz hadlerinin oluşmasında etkin bir rolü vardır. Geniş yetkilere sahip olan T.C. Merkez Bankası'nın, bankacılık sistemimiz üzerindeki etkinliğini artırması, dünyadaki gelişmelere de uygun düşecektir.

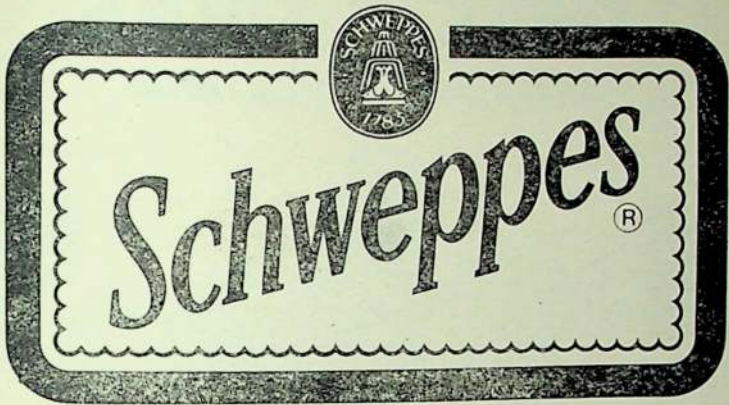
SELENA

HAZIR BANYO VE MUTFAKLARI

INTEMA

İNŞAAT ve TESİSAT MALZEMELERİ
YATIRIM ve PAZARLAMA ANONİM ŞİRKETİ

Büyükdere cad. Tam han 15/A kat.5 Şişli -İstanbul Tel. 47 98 93 -47 98 94

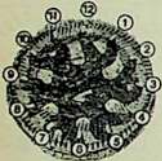
insanlar
iyi
şeylere
layıktır

YENİ

36 bıçaklı Philips tıraş makinesi ile **GERÇEK TIRAŞ** Daha çabuk, daha rahat

90 Kanallı Süper Oynar Bıçaklar
Üç oynar başlık yüzün en ufak kıvrımlarına kadar yakın temas sağlar. Cildi tahriş etmeden, en hızlı kılana bile dipten kesilmesini temin eder.

36 Yerine 36 Bıçak
Üç oynar başlıkta şimdi toplam 36 döner bıçak var. Özel çelikten yapılmış, sakalların daha çabuk, daha dipten kesilmesi için.

Kalite Sembolü
Philips dünyada en çok satılan tıraş makinasıdır. Kalite ve dayanıklılık sembolüdür. Sarı ve bol yedek parçası salma, her yerde emrindedir.

Dıçak sayısı 100 arttırmış, 36 bıçaklı Philips tıraş makinesi şimdi Türkiye'de. Sakalınız ister bir günük, isterse bir haftalık olsun, üzme aynı mükemmellikte tıraş olabileceğiniz. Susuz, nabınsuz, kesiksiz, çabuk ve rahat bir tıraş. Kesicisi modern ve gerçek tıraş. Bayilerimizde, büyük mağazalarda, eczane ve parfümerilerde.

PHILISHAVE

Modern erkeğin ^{Yeni} tıraş makinası

Yeni Favori Dıçadı
Bir basısta, kullanmaya hazır, kapanınca görünmez. Favori ve bıyıkların muntazam olarak düzeltilmesini sağlar.

Yeni Çalıştırma Düğmesi
Bıçakların ucunda, sürgülü, rahat ve çabuk.

Yeni Bir Biçim
Sap ve gövde ince çizgilere sahip, sık ve modern. Ele daha iyi oturur. Tümünde hafif ve dengeli.

PHILIPS

Yönetim Sorunları

EROL
ERGÜN

Söyleşi

BESİM
BAYKAL

Makina Mühendisi Erol Ergün 1935 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1957'de İ.T.Ü. Teknik Okulu Makina Bölümü'nden mezun olmuştur. Karayollarının muhtelif bölgelerinde Makina Mühendisi olarak görev almış, 1961'de Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin Çayırova Fabrikası'na intisap etmiştir. Bu işletmede Harman Dairesi, İmalât ve İşletme Şefliklerinde 1971 yılına kadar görev almıştır. 1971'de Anadolu Cam Sanayii A.Ş.'ne geçmiş, sırasıyla Montaj ve Düzcam Fabrikası Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Halen aynı şirkette Genel Müdür olarak görevini sürdürmektedir.

BAYKAL — Başında bulunduğunuz Anadolu Cam Sanayii A.Ş. hakkında bilgi verir misiniz?

ERGÜN — Anadolu Cam Sanayii A.Ş. 27 Kurucu Üye tarafından 21.5.1969 tarihinde 10 milyon TL. sermaye ile kurulmuştur. Şirketin bugünkü sermayesi 350 milyon TL'dir. 1975 yılında İş Bankası ve Türkiye Şişe ve Cam Fabrikası A.Ş.'ne yönetim sorumluluğu devredilmiş, bu tarihten sonra şirket çok hızlı bir şekilde gelişme göstermiştir. Başlıca ortakları; Türkiye İş Bankası A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'dir. Ayrıca halk ortaklığı ve çok az bir miktarda da IFC ve Glaverbel Mekaniver SA. ortaklığı vardır.

Tesisler Mersin - Adana karayolunun 12. km. sinde, Tekke Köyü civarında, 380.000 m² lik bir arsa üzerinde kurulmuştur. Yıllık kapasitesi 72 bin ton Düzcam ve ortalama 75 bin ton Şişe ve Sınal Kap olup, 2 fabrikası mevcuttur. Memleketimizin kaliteli cam ihtiyacını karşıladıktan sonra önemli ölçüde ihracat yapan bir kuruluştur. 1979 yılındaki ihracatı 12 milyon dolardır.

Anadolu Cam Sanayii A.Ş.'nin dış pazarları; İran, Irak, Suriye, Ürdün, Lübnan, Suudi Arabistan, Mısır gibi ülkelerdir ve getirdiği dövizle yurt ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunan bir kuruluştur. Tesislerinde 1.600 kişi çalışmaktadır.

BAYKAL — Ülkemizin bugün içinde bulunduğu koşullar (özellikle ekonomik ve sosyal sorunlar) Anadolu Cam Sanayii'nin faaliyetlerini ne yönde ve ne derece etkilemektedir?

ERGÜN — Bugün içinde bulunduğumuz koşullar Anadolu Cam Sanayii'nin faaliyetlerini hem olumlu hem de olumsuz yönden etkisi altında bulundurmaktadır. Cam sanayii hammaddeleri tamamen yerli kaynaklardan temin edilmektedir. Bu sebeple ithalata dayalı hammadde ile üretim yapan plastik, teneke gibi ikame mallarının yanında daha güçlü duruma gelmiştir. Bu etki gerek yurtiçi gerekse yurtdışında hâkimiyetimiz olan pazarlarda kendini önemli ölçüde göstermiş, cam ve cam kaplara olan talep büyük ölçüde artmıştır. Giderek Anadolu Cam Sanayii A.Ş.'ni kapasitesini arttırmaya kadar zorlayan boyutlara ulaşmıştır.

Bunun yanında memleketimizin içinde bulunduğu enerji ve yakıt probleminin şirketimizi menfi yönden etkileyen çok önemli faktörlerden biri olarak devam etmesi, işletmenin tepe yöneticilerini ileri vadeli, planlı ve programlı çalışma koşullarından uzaklaştırıp, günlük problemlerin çözümlenmesine zorlamakta ve zamanın önemli bölümünü bu tür faaliyetlerin neticelenmesine yönelmektedir. Şüphesizki bu durum ileri vadede alınacak bir takım tedbirlerin düşünülmesini, programlanmasını aksatmaktadır. Yapılmış olan kur ayarlamaları Anadolu Cam Sanayii A.Ş.'ni ithalatta menfi yönde etkilerken, ihracatta ise müspet yönde etkilemiş; netice ihracatı teşvik edici yönde gelişmiştir. Kapasitenin artırılması yönündeki yatırım düşünceleri gerçekleştirildiği takdirde, Anadolu Cam Sanayii A.Ş.'nin ihracatının yılda 30 milyon doların üzerine çıkması mümkün olabilir. 1980 yılında, bir çok kuruluşlarda olduğu gibi, iş barışının olumlu olarak neticelenememesi, üre-

timi tamamen etkilemiş; grev dolaşısıyla üretim faaliyetleri durmuştur.

BAYKAL — Bu sorunların çözümlenmesinde, sizin görüşünüze göre iş adamlarına ve tepe yöneticilerine düşen görevler nelerdir?

ERGÜN — Sorunların çözümlenmesinde yalnız iş adamlarına ve işletmenin tepe yöneticilerine değil; devlete, sendikalara ve çalışan herkeşe, derece derece görev düşmektedir. Yerli hammadde kaynaklarına dayalı ve ihracata yönelik işletmelerin, kapasitelerinin artırılabilmesi için yapacakları yatırımlarda devletin yardımcı olması; iş adamlarının üretimi artıracak, istihdam gücü yaratacak yatırımlara hız vermeleri; sendikaların, tepe yöneticilerinin ve iş adamlarının asgari müştereklerde birleşip, iş barışını korumaları; yeni iş sahaları açıp gerek üretimin artırılması, gerekse işsizler ordusundan bir bölüme iş temininde azami gayret göstermeleri gerekir. Bu sorunuza özetle üretimin artırılması ve işsizliğin önlenmesi için yapılacak yatırımlara bağlıyım.

BAYKAL — Bugün ülkemizde işçi-işveren ilişkilerinde oldukça büyük boyutlara varmış bulunan gerilimin sizce gerçek nedeni veya nedenleri nelerdir? İşçilerle olumlu bir diyalog kurabilmek için özel sektör temsilcilerinin yapması gereken şeyler nelerdir?

ERGÜN — Bahsettiğiniz problemin kanaatimce bir çok yönleri var. Eyaşa işçi-işveren ilişkilerindeki gerilim ücret sorunu olarak gözükmekte ise de, toplu sözleşmelerde verilen ücret artışlarına bakıldığında, hayat pahalılığının üzerinde zamlar verildiğini görürüz. Dolayısıyla, bugünkü anlaşmazlıklarda ücretin gerçek bir sorun olmadığı aşikârdır. Özellikle bu seneki toplu sözleşmelerin ağırlığını, sendikaların "Demokratik Haklar" adı altında topladığı, işçilerin parasal ve

SÖYLEŞİ: Fotoğrafta Erol Ergün (solda), Besim Baykal ile görüşürken görülmektedir.

sosyal menfaatleriyle ilgisi olmayan, işletmelerde yönetimle ilgili talepleri teşkil etmektedir.

Başka bir neden, işyerlerinde birden fazla sendikaların oluşu, aralarındaki sendikal rekabetlerden doğan bir takım olumsuz davranışların işyerlerinde üretimi azaltıcı etkileri ve işçi ile işletme yöneticilerini karşı karşıya getiren bir takım olayların cereyan etmesidir. Bir başka neden şudur: Bir iş kolunda çeşitli işverenlerin değişik tutumu, sendikaların çeşitli örnekler göstermelerine; bu durum ise özellikle toplu sözleşme dönemlerinde toplu sözleşmelerin uzamasına, belki de gerilimin artmasına neden olmaktadır. İşçi kuruluşları daha düzenli örgütler içerisinde toplanırken, işveren kuruluşları örgütlenmenin gereğini yeni yeni anlamaya başlamışlar ve hatta işçi kuruluşlarına nazaran çok geç kalmışlardır.

Her şeyden önce çalışanların müesseseye güvenmeleri gerekir. Ayrıca geleceğine güvenle bakabileceği, elde ettiği hakları kaybetmeyeceği, müessesenin prensiplerine ve iş disiplinine uyduğu takdirde, emekli

oluncaya kadar o müessesede çalışabileceği güveni kişilere aşılmalıdır.

İşletme yöneticileri tarafsız bir politika izlemeli, sendikal özgürlüğe saygılı ve işverenin menfaatleri ile çalışanların menfaatleri arasında denge unsuru olmalıdır. Görevi ne olursa olsun, insana saygı göstermemiz gerektiği, en zor problemlerin dahi karşılıklı konuşmak suretiyle çözümlenebileceği inancının kişilere aşılması gerekir. Öyle zannediyorumki, daha bir çok sebepler olabilir. Fakat en önemlisi kişiye değer verme ve değerli olduğunun kendisine aşılmasıdır.

Hayat pahalılığının herkesi etkisi altında bulundurduğu malûmlarımızdır. Çalışanlara bu etkiyi ortadan kaldıracak veya hafifletecek seviyede ücret verilmeli, çalışanlara zaruri ihtiyaç maddelerini en ucuza temin edebilecek kooperatiflerin kurulabilmesinde yardımcı olunmalıdır. Ayrıca konut sorununun çözümlenmesinde, yapı kooperatiflerinin başarıya ulaşmasında işletme yöneticileri çalışan-

lara yardımcı ve işverenler de bu sorunların çözümüne destek olmalıdır.

Bugünkü vergi yasaları ile ücretli kişilerin büyük bir vergi yükü ile karşıya kaldığı bir gerçektir. Devletin bu yükü azaltıcı şekilde düzenleyeceği yeni yasaların da işçi-işveren ilişkilerinde daha olumlu bir havanın yaratılabilmesinde önemli ölçüde payı olacağı muhakkaktır.

BAYKAL — Ülkemizin bugün içinde bulunduğu temel sorunların çözümünde ihracata yönelik üretimin artırılabilmesi önemli noktalardan birisi olarak kabul edilmekte. O halde, siz, iş hayatınızdaki uzun ve uygulamaya yönelik tecrübenize dayanarak, üretimi artırabilme konusundaki önerilerinizi açıklar mısınız?

ERGÜN — Bugün ülkemiz yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin yanı sıra yetişmiş insan gücüne de sahip bir ülke durumuna gelmiştir. Bir tarafta uçsuz bucaksız işlenmeye müsait tarım alanları, bir tarafta akarsularımız, diğer tarafta hammadde rezervlerimiz... Bunların hepsi gerek sınavi mamul, gerekse gıda maddesi olarak ihraç edilebilecek durumdadır. Dış pazarlarımız da tüm ürünlerimizde taleptirler. Ancak sorun yine insan faktörüne dayanmaktadır. Herşeyi üreten insan olduğuna göre, tüm ulus olarak birbirimize kenetlenmek zorundayız. Başarı veya başarısızlığımız tamamen bununla ilgilidir. Meşale tamamen bir insan problemidir.

BAYKAL — İnsan faktörüne temel sorunların başında yer vermeniz şu soruyu akla getiriyor. Özellikle üniversite, yüksek okul ve diğer eğitim kuruluşlarımızın günümüzde ihtiyaç duyulan niteliklerle donanmış yöneticileri yetiştirdiği iddia edilemez. O halde bu durum işyerlerine ne gibi sorumluluklar yüklemektedir?

ERGÜN — Eğitim, okuldaki tedrisatın bitmesiyle son bulmaz. İş hayatı boyunca devamlılığı gereklidir.

Çok süratle değişen ve gelişen şartlar içerisinde yöneticilerin bu koşullara ayak uydurması, bilgilerini artırması, kendilerini yenilemesi günümüzde zaruret haline gelmiştir. Bu bakımdan işletmelere ve işletme yöneticilerine düşen sorumluluklardan birisi de işyerlerinde eğitimin vazgeçilmezliğine inanmalarıdır.

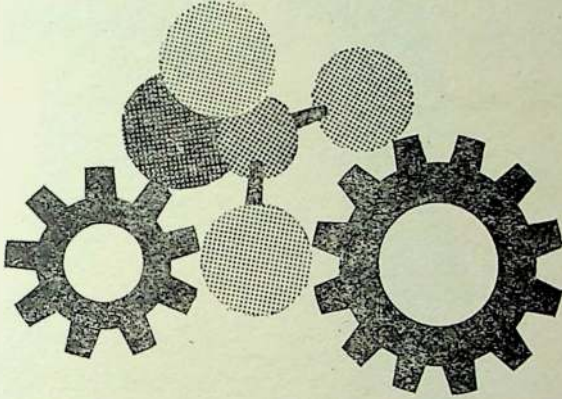
Günün koşulları yalnız yönetici durumunda olanları değil, tüm çalışanları aynı inançta olmaya zorla-

maktadır. Batılı ülkelerdeki ciddi kuruluşlarda her kademedeki elemanın eğitimi günlük işlerin bir bölümü olarak programlanmış olup sürekli olarak, gerek işletme içinde gerekse işletme dışında uygulanır. Pek tabii, özellikle işletme dışı eğitim programlarının uygulanmasında, sınavi kuruluşlarla üniversiteler ve benzeri müesseseler arası işbirliğini oluşturmak gerekir. Çağımızın gelişmelerini izleyebilmede, elemanlarımızın bu konudaki gereksinimlerinin karşılanabilmesinde bunun etkili bir yol olduğuna inanıyor ve tüm yöneticilerin bu konuya eğilmelerinin gerektiğini özellikle belirtmek istiyorum.

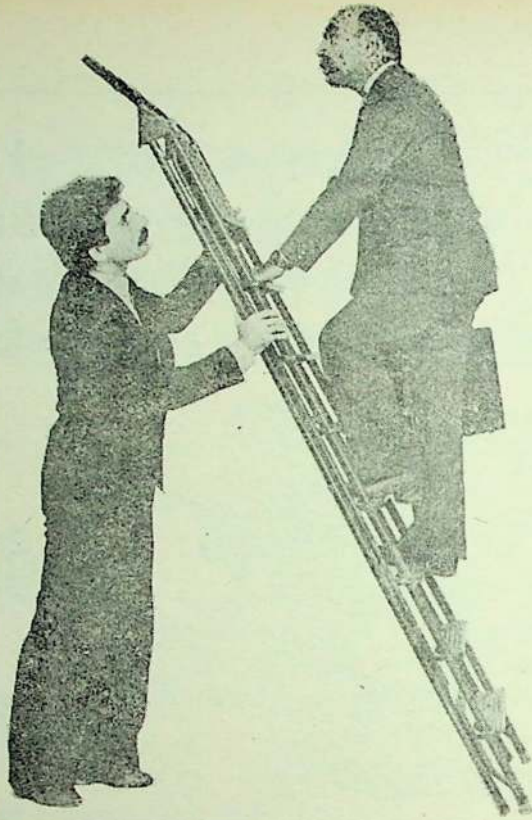
BAYKAL — Teşekkür ederim.

**Kimya sanayi
yardımcı maddeleri
tüm endüstrinin
vazgeçilmez unsurlarıdır.**

.Türk-Henkel tüm üretimi ile
ihracat yapan tekstil, deri,
metal ve gıda gibi sanayi
kollarının kalite garantisidir.

Her tüten bacada bir Türk-Henkel mamulü...

Tasarruflarınızın değerlendirilmesinde desteğe ihtiyacınız vardır!

BİLGİSİ, tecrübesiyle Banker Kastelli.

Yatırımda gerçek güvence

 **Banker
Kastelli**

“sermaye piyasasında lider kuruluş”

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DOÇ. DR. YILDIRIM KILKIŞ

1980 Temmuz ayının ekonomik olaylar bakımından pek hareketsiz geçtiği görülmektedir. Haziran ayındaki banka faizleri ile ilgili önemli kararlar, bankaları mevduat çekmek için yoğun bir reklam uygulamasına itmiştir. Piyasa, Ramazan ayının başlamasına rağmen artan bir şekilde durgunluğunu devam ettirmektedir.

Geçtiğimiz dönemin önemli olayları, daha ziyade ihracatın artırılmasına ilişkin kararlar şeklinde ortaya çıkmıştır. Ayrıca, 14 Temmuz 1980 tarihli Resmi Gazete'de ABD Doları ve Suudi Arabistan Riyali dışında kalan bir çok yabancı paralara karşı yapılan kur ayarlaması dikkati çekmektedir. 9.6.1980 tarihinde yapılmış olan son kur ayarlaması ile yukarıda belirtilen kur ayarlamasının karşılaştırmalı sonuçları (TL. olarak) şöyledir :

	9.6.1980	14.7.1980
ABD Doları	78.00	Aynı
Avustralya Doları	89.63	90.87
Kanada Doları	67.56	67.97
Suudi Arabistan Riyali	23.44	Aynı
Kuveyt Dinarı	291.03	292.13
İsveç Kronu	18.69	18.92
Norveç Kronu	16.02	16.23
Sterlin	181.94	185.17
Alman Markı	43.97	44.75
İsviçre Frangı	47.44	48.80
Hollanda Florini	40.04	40.97
Avusturya Şilini	6.18	6.32
Belçika Frangı	2.75	2.79
Fransız Frangı	18.90	19.24
100 İtalyan Lireti	9.35	9.39

İhracatın Teşviki ile İlgili Kararlar

İhracatın teşviki ile ilgili olarak alınmış 27.6.1980 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'na ek bir karar, 2 Temmuz 1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu karara göre, taahhüt edilen ihracatın yüzde ellisini fiilen gerçekleştiren ihracatçılara, aracı bankanın ileri sürülen sebepleri haklı bulması halinde, ihracat süresinin üç ay daha uzatılması imkânı tanınmıştır. Aracı banka, üç aylık ek süre içinde, reeskont kredisinin yüzde ellisini kendi kaynaklarından karşılayacaktır.

Kararda, mücbir sebeplerin neler oldukları da açıklanmıştır. İhracatçıya açılan kredilerde aracı bankalar tarafından yüzde onsekiz oranında teminat

alınacaktır. Taahhüt edilen ihracatın yüzde eli'den az gerçekleşmesi halinde, ihracatçıya ek süre verilmeyecektir. Bu durumda, alınmış bulunan yüzde onsekizlik teminat İhracatı Teşvik Fonu'na aktarılacaktır.

Bakanlar Kurulu Kararı'nda, belirli üçüncü şahıslar tarafından ihracatın yapılacağını taahhüt eden sanayicilere, dolaylı olarak ihracatını gerçekleştirmeyi taahhüt ettikleri miktarın yüzde altmışına kadar ham ve yardımcı madde ithali için döviz tahsisi yapılması hükmü de yer almaktadır.

İhracat Sayılan Satışlar Yeniden Bellendi

26.6.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Teşvik ve Uygulama Dairesi'nin bir tebliği ile, ihracatı teşvik tedbirlerinden yararlanacak ihracat sayılan satışlar yeniden tespit edilmiştir. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir :

- Yabancı kuruluşların yurt içi yatırımlarından milletlerarası ihaleye katılma ile gerçekleşen satışlar.
- Yerli imalatçıların kendi imalatlarından yukarıda belirtilen müteahhitlere yaptıkları satışlar.
- Yurt içinde bulunan yabancı veya milletlerarası kuruluş veya tesislerin, yurt dışından getirme İmkânına sahip buldukları malların, bunları imal eden yerli imalatçılar tarafından bu kuruluşlara satışları.
- Yurt içindeki yabancı kuruluş ve temsilciliklere döviz karşılığı yapılan satışlar.
- Turistlere 1000 doları aşan ve yurt dışına götürmek üzere yapılan satışlar.
- Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarına yurt içine getirmek zorunda olmadıkları döviz karşılığı yapılan satışlar.
- Gümrük hattı dışındaki eşya satış mağazalarının yaptıkları satışlar.
- Azami altı ay içinde ambalajlanarak ihraç edilecek ürünler ile birlikte ihraç edilmek şartı ile imalatçıların ihracatçılara teslim ettikleri ambalaj mal ve malzemeleri ile ilgili satışlar.

İhracatçı Şirketleri Teşvik Kararı

İmalatçı olmayan ihracatçı sermaye şirketlerinin kurulmasını ve çalışmasını teşvik amacıyla Bakanlar Kurulu 18 Temmuz 1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan bir karar almıştır. Bakanlar Kurulu'nun bu kararına göre; anonim, limited veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin, en az 50 milyon TL. sermaye ile kurulmaları halinde ihracatı teşvik tedbirlerinden yararlanabilecekleri anlaşılmaktadır.

İhracatçı sermaye şirketlerinin teşviklerden yararlanabilmesi için, Teşvik ve Uygulama Dairesi'ne veya aracı bankaya yaptığı müracaat tarihi esas alınarak geçen yıl içinde yaptığı ihracatın en az 15 milyon dolar olması ve her yıl yapılacak ihracatın bir önceki yıl İhracatından % 10 daha fazla olması şart koşulmaktadır.

Bu şartlara uyan ihracatçı sermaye şirketleri, 8/182 sayılı İhracatı Teşvik Kararı hükümlerinden yararlanabilecekleri gibi, İhracatı Teşvik Fonu'ndan bir yıl vadeli düşük faizli kredi alabilirler. Ayrıca, bu şirketler, ihraç edecekleri malların bünyesinde yer alan giderlerin (ham ve yardımcı maddelerle ambalaj malzemeleri) ithali için İhracatı Teşvik Kotası'ndan öncelikte transfer edilen döviz tahsisi alabilirler.

Bakanlar Kurulu'nun bu kararı ile, yalnız imalatçı ihracatçılara tanınan teşvik tedbirlerinden, imalatçı olmayan sermaye şirketlerinin de yararlanması imkânı tanınmış bulunmaktadır.

Orman Sanayii Ürünlerine İhraç Gücü Kazandırılması

Bakanlar Kurulu'nun 26.6.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan bir kararname ile Orman Sanayii Ürünlerine İhraç Gücü Kazandırılması için eski kararnamede bazı düzeltmeler yapılmıştır.

Kararname, ihracatçı firmaları ve ilgili kamu kuruluşlarını önceden hazırlayacakları bir programa bağlı olarak istenen malların zamanında teslimi garantisini getirmekte ve bu tür malların ihraç fiyatlarını istikrarlı tutmayı öngörmektedir.

Kararname ayrıca, dış ülkelerde ihale kazanmış Türk firmalarına da dışardaki kendi işlerinde kullanacakları keresteyi Türkiye'den ihraç etme imkânını getirmektedir. Kararnamenin diğer bir yeniliği de, orman ürünleri ihracatını yeniden vergi iadesi kapsamına almıştır.

Dış Kredi Anlaşmaları

15 Temmuz 1980 tarihli Resmi Gazete'de iki dış kredi anlaşması yayınlanmıştır. Biri Hollanda Hükümeti diğeri ise Avusturya Hükümeti ile hükümetimiz arasındaki anlaşmaların özeti şöyledir :

— OECD 1980 Yardım Programı çerçevesinde Hollanda Hükümeti'nin Türkiye'ye vermeyi taahhüt ettiği 43 milyon Hollanda Florini tutarındaki kredi anlaşması Bakanlar Kurulu'na onaylanmıştır. Bu kredinin son kullanma tarihi 31 Aralık 1982'dir. Kredinin faizi % 5,875'tir. Faiz ödemeleri 6 aylık taksitlerle her yılın 1 Ocak ve 1 Temmuz tarihlerinde yapılacaktır. Hollanda kredisinin % 75'i ise serbestçe kullanılabilir.

— OECD 1979 İvedi Yardım Programı çerçevesinde Avusturya Hükümeti'nin taahhüt ettiği 20 milyon dolarlık ek kredi anlaşması da Bakanlar Kurulu'na onaylanmış bulunmaktadır. Avusturya kredisini, iki yıl sürelidir. Faiz oranı % 8,1 olan bu kredi Avusturya mahreçli hammadde, yarı mamul veya sınavi maddeler ile bunlara ilişkin teçhizat, mühendislik ve danışmanlık hizmetleri için kullanılabilir.

Kollektif veya Komandit Şirketlerin Limited veya Anonim Şirket'e Dönüştürülmesi ile İlgili Şartlar Açıklandı

27.6.1980 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Ticaret Bakanlığı Tebliği ile, kollektif veya komandit şirketlerin limited veya anonim şirket haline dönüşmelerinde aranacak şartlar açıklanmıştır. Buna göre, kollektif veya komandit şirketlerin, şirket esas mukavelesine, şirketlerinin muamelelerinden doğan bütün mükellefiyet ve borçların anonim şirket bünyesinde de devam edeceğine dair açık bir hüküm koymaları ve birikmiş her türlü vergi borçlarının bulunmadığına dair Vergi Dairesi'nden alacakları bir belgeyi Ticaret Bakanlığı'na ibraz etmeleri gerekmektedir.

Fındık Destekleme Fiyatı Açıklandı

19 Temmuz 1980 tarihli Resmi Gazete'de, % 50 randımanlı kuru tombul fındığın Fiskobirlik tarafından satın alınması için, bu kuruluşa 16 milyar TL. tutarında kredi ile ayrıca 3,2 milyar TL. tutarında işletme kredisini açıldığı yayınlanmıştır. Bu fındığın taban fiyatı 110.— TL.'dir.

vadeli mevduata
aylık faiz

*Tasarrufunuzu yatırın...
Bir ay sonra ilk maaşınızı alın...*

Maaslı Hesap

GARANTİ Bankası, gerçekçi bankacılık anlayışında bir adım daha atıyor...
Maaslı Hesap!

Garanti Bankası, 4 yıl vadeli mevduata her ay faiz veriyor, tıpkı maaş gibi. Hem de beklemeden... yıllar geçirmeden... hemen!

Garanti Bankası'ndan maaş bağlatmak kolay. Bir şubeye gidip "Maaslı Hesap" açtırın. Ve bir ay sonra gelip şubenizden ilk maaşınızı alın. Ve her aybaşı şubenizden maaşınızı tıkır tıkır alın!

Paranızı hesabınızda tuttuğca maaşınız her ay cebinizde olacak. Üstelik faiz oranları yükseldikçe maaşınız da hemen artacak. Çünkü Garanti Bankası, Maaşlı Hesap'ınıza yasalar çerçevesinde en yüksek faizi uygulamayı taahhüt ediyor.

Garanti Bankası'ndan ömür boyu maaş almaya ne dersiniz?

Gelin Garanti Bankası'na!...

*Garanti Bankası
bekletmekten hoşlanmaz*

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

"yeşil yoncalı"

"Kuruluskara güc, tasarruflara güven."

SERMAYE PİYASASINDA EKSİKSİZ HİZMETİ YALNIZ **mentas** VERİR.

Kapıdan baslar Mentaş'ın eksiksiz hizmeti.
Güleriyle, ictenlikle karşılar sizi.

Dilerseniz elektronik cihazlarda yayınlanan
menkul değerlerin gerçek piyasa rayiçlerini izler,
Mentaş'la fikir alışverişi yaparsınız.

Dilerseniz hiç bekletmeden sorunlarınıza eğilir Mentaş

TASARRUF SAHİBİ İSENİZ

yatırımlara ilişkin sorularınızı cevaplar.
Ayrıntılı bilgiler verir. Öneriler getirir.

Sunduğu tahvillerin tümü üst düzeyde gelir sağlar
Ülkemizin en güçlü holdinglerinin güvencesini taşır.
Ve Mentaş eksiksiz hizmetini
anapara ve gelirlerinizin taşıdığı güvenceyi pekiştiren
"Garanti Belgesi" ile tamamlar.

KURULUŞ TEMSİLCİSİ İSENİZ

ihraç edeceğiniz tahvillerle ilgili
tüm işlemleri planlar. Organize eder. Dilerseniz uygular.
Kuruluşunuz için en verimli sonuçları sağlar...

VE SİZ GÜVENLİ GELECEKLERE DOĞRU
SAĞLAM ADIMLARLA ÇIKARSINIZ MENTAŞ'TAN...
MENTAŞ YAŞAMINIZDAN ÇIKMAZ.

mentas
menkul değerler ticaret a.ş.

Gümüşsuyu, İnönü Cad. No: 72 K. 2 Taksim-İstanbul

Tel: 45 55 29-49 99 27-45 66 14-44 85 57-49 34 38

44 30 45 Teleks: 23 196 lame TR

KURULUSLARA MALİ HİZMET VEREN KURULUS:

MEBAN... ...VE SUNDUĞU OLANAKLAR... MEBAN...

Tasarıf sahiplerine verdiği hizmetlerle üyümlü olarak, Meban, kurulduğundan bu yana "bilinçli tasarruf kurumları" ile uyumlu ve zaman olmaktadır.

• Bir şirketin, sağlıklı bir yönetimle çalışması Meban hizmetine bağlıdır.

Sermaye piyasamızda, bu tür hizmetlerin değerlendirilmesini sağlaması Meban summasıdır.

Büyük ölçüde Meban Kuruluşları, her türlü tasarrufların bir kısmını, tasarrufların üzerine alarak ve aynı hizmetleri, tasarrufların sahiplerine, olarak yerine getirmektedir.

Meban, 1979 yılında yaklaşık 1 milyar TL'lik "under writing" hizmeti vermiştir.

• Bir şirketin değerlendirilmesi, onun yönetim ve finansmanını gerektirir. Meban'ın "Faydalar ve İhtiyaçlar Servisi", en verimli yatırım seçimi için her tür değerlendirme yapıyor.

En uygun koşullarda yeni bir ortaklığın kurulmasını sağlamak için taraflardan birinin finansman ve idarelerini üstlenir.

• Bir şirket ya da fabrikasının devri istendiğinde, Modern sermaye piyasamızın merkezi Meban, en verimli sonucu bulur.

Satış ve devirde ilgili her işlemi, üstlenir, yerine getirir.

• Bir şirketin boyama, süzme, karpazlama, temizliği, bir danışmanlık gerektirir. Meban, Arzoturma ve Yatırım Bürosu bilimsel yöntemlerle, Cüzamünde yardımcı olur.

İstenebilir, gerek yönetim, gerek finansman ve diğer konulara ilişkin bir danışmanlık ve sağlıklı yönetimler geliştirir.

• Yeni bir projenin değerlendirilmesi, Meban'ın en iyi kopyalarını kullanması gerekir. Her amaçta Meban'ın yanınızda bulabilirsiniz.

Piyasa araştırmaları, bir hizmetin kurulmasını, geliştirilmesini, şirket esas faaliyetlerinin değerlendirilmesini, pazarlama strateji ve sorunlarının çözümünü, Meban tecrübesiyle sunulan hizmetleridir.

• Yabancı pazarlara açılmaya, dışarıya ihracat yapmak isteyen işletmeler, yabancı kuruluşlarla, le piyasa koşullarında, Meban, Bunun yanı sıra, uluslararası ticaret ve ihracat hizmetleri sunar.

• Belirli bir kuruluşun hisse senetleri toplama işlemlerini, Meban'ın uzman personeli tarafından gerçekleştirilir.

Piyasada hisse senetleri toplama işlemleri, Meban'ın uzman personeli tarafından gerçekleştirilir. Meban'ın da yönetimine katılmak istendiğinde, Meban'a danışınız. Bu projelerinizi önümüzde bulabilirsiniz.

• Yeni bir projenin değerlendirilmesi, Meban'ın en iyi kopyalarını kullanması gerekir. Her amaçta Meban'ın yanınızda bulabilirsiniz.

MEBAN

MEBAN

KURULUŞ DEĞERLER BANKERLİK ve FİNANSMAN A.Ş.

MEBAN MENKUL DEĞERLER BANKERLİK ve FİNANSMAN ANONİM ŞİRKETİ

Sermaye Piyasası Kurulu'na Kayıtlıdır.
 Adres: Büyükdere Caddesi No: 111 Kat: 11. Kat, Beşiktaş - İstanbul - 80480
 Telefon: 212 250 11 11 - 250 11 12 - 250 11 13 - 250 11 14 - 250 11 15
 Telex: 350100 MEBAK TR

Sermaye Piyasası

DOÇ. DR. ŞEREF TÜREN

TEMMUZ ayı pay senedi fiyatları, geçtiğimiz Haziran ayına göre büyük farklılık göstermemiştir. Bu yıl pay senedi fiyatlarında Mart ayından beri süregelen ve geçtiğimiz ay duralayan düşüş sürmüştü; indeksimiz 1979 yılının aynı dönemine göre % 19.31, Ocak 1980'e göre % 3.5 ve Haziran 1980'e göre % 3.64 oranında gerileyerek Eylül 1975'ten beri en düşük düzey olan 98.19'a inmiştir.

Bu düşüşün başlıca nedeni, bankaların mevduata uygulayacakları faiz hadininin serbest bırakılması kararıdır. Yükselen mevduat faizleri karşısında bankerlik kuruluşları da tahvil ve belgelerinin verimliliklerini arttırmışlar, yükselen faizler sonucu pay senedi fiyatları inmiştir. Düşüşü önlemenin akla gelen ilk yolu, kâr payı ödemelerinin artırılmasıdır ki, bugünkü ekonomik koşullar altında uygulanması güç bir işlemdir.

Portföyümüzde yer alan şirketlerin pay senetlerinden 20'si bu ay değer kaybına uğrarken, 4'ü değer kazanmış, geri kalan 21 pay senedinin fiyatı değişmemiştir. Değer kaybı bu 20 senet için ortalama 217,5 TL'dir. Anadolu Cam, Bursa Çimento, Çukurova Elektrik, Makina Takım 300 TL., Çelik Halat, Otosan 400 TL., Sifaş 450 TL. ve Kartonsan 500 TL. ile en önemli düşüşleri göstermişlerdir Buna karşın Pimaş ve Yapı ve Kredi Bankası'nda 200 TL., Sarkuysan'da ise 300 TL. artış görülmüştür.

Yorum

Enflasyon ve Ekonomik Gelişmenin Finansmanı

Genel olarak enflasyonun nedenlerini açıklamada belli başlı iki yaklaşım vardır: Yapısal ve moneter yaklaşım. Aşağıda bu iki yaklaşım ve ayrı bir düşünce sistemi olmayıp da yapısal düşünce okulunun bir türü olan gelir yaklaşımı kısaca ele alınacaktır.

A — Yapısal Yaklaşım :

Yapısal yaklaşımçıların görüşlerinin büyük bir kısmı, darboğazlar ile bunların enflasyonla olan ilişkisine dayanır. Belli başlı darboğazlar ise ülkeden ülkeye değişmekle beraber, özellikle Türkiye ve benzeri gelişmekte olan ülkeleri ilgilendirenler aşırı nüfus artışı, yetersiz enfastrüktür, enerji ve petrol azlığı, yabancı döviz eksikliği ve finansal kesimin az gelişmişliğidir. Buralardaki inelastik arz,

enflasyonun belli başlı nedeni olmaktadır. Aşağıda biz sadece yabancı döviz ve iç finansal kesimin yetersizliklerini inceleyeceğiz.

Yapısal darboğazlardan önemli biri yabancı dövizdir. Genellikle hammadde ve yarı mamul ihracatçısı olan bu ülkelerde ihracat gelirlerinin artışı gelişmiş ülkelerin bu maddelere olan talebindeki artışlara bağlı kalır. Gelişmiş ülkelerin talebi yıllar boyunca ağır ağır çoğalmaktadır; ama, endüstrileşme çabaları nedeniyle, gelişmekte olan ülkelerde ithalat talebi yabancı döviz gelirlerinden daha fazla artmaktadır. Bunun sonucunda ödemeler bilançosundaki problemler, devalüasyonları gerekli kılmaktadır. Fakat bu devalüasyonların yararı da ölçülü olabilmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde devalüasyon, bu okulun görüşüne göre, pek yararlı olamamaktadır. Çünkü bu ülkelerin ihracat mallarının fiyatları dünya pazarları tarafından belirlenir ve arz kısa dönemde inelastiktir. Böylece gelişmekte olan ülkenin döviz geliri fazla artmaz. Diğer taraftan, ülkedeki endüstri sektörünün tekelci bir durumda olduğu ve ithalatın da inelastik olduğu söylenebilir. Dolayısıyla artan ithalat maliyeti, endüstri sektörü tarafından tüketicilere yansıtılır. Artan tüketici fiyatları, ücret artışlarını gerekli kılacaktır. İhracat sektörünün böylece, artan ithal fiyatları -ücretler- mal fiyatları nedeniyle maliyeti artar. Devalüasyonun enflasyon yaratıcı etkisi, ihracat mallarının artışına meydan bırakmadan kendini göstermektedir.

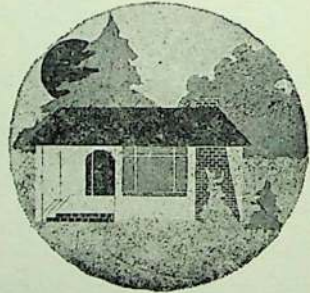
Diğer önemli bir darboğaz ise ülkenin iç finansal kaynaklarının yetersizliğidir. Bu tip ülkeler bir taraftan yetersiz kamu gelirleri olan, yatırımlar için sınırlı özel sermayesi bulunan, dengesiz gelir bölüşümünün geçerli olduğu ve bu-

..size de

450.000

**lira
ev kredisi**

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI**

833 144

na bağlı olarak oluşan tekellerin ciddi bir vergi reformuna olanak vermediği ülke görünümündedir. Diğer taraftan ise sanayileşmenin amaç olarak alındığı bu ülkelerde, ekonomik büyümenin finansman yönteminde ortaya çıkan enflasyonist uygulamalar, yapısal bir olgu olarak görülmektedir. Özel sermaye yatırımlarının şehirlerde hızla artan nüfusa tam istihdam sağlamıyor olması, aşırı ölçüdeki işsiz sayısına işyeri sağlamak çabasıyla, kamu harcamalarında yapısal ek baskılar ortaya çıkacaktır. Böylece, rijid vergi yapısı ile düşük kapital oluşumu nedeniyle hükümetlerin açık finansmana gitmesi, enflasyona yol açmaktadır.

Yapısal okulun taraftarlarına göre az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülen enflasyonun kökeninde darboğazlar vardır. Aşırı parasal talep, büyük bir dengesizliğin sadece bir belirtisidir, yoksa bu dengesizliğin nedeni değildir. Ülkelerde izlenen kısa vadeli istikrar teknikleri, bu belirtileri ortadan kaldırmaya yöneliktir, fakat esas neden olan (örneğin bütçe açıkları, kredi arzı, ücret-fiyat spirali gibi) problemleri gidermede başarılı olamamaktadır. Yapısal okul, enflasyon gelir bölüşümünü kârlar lehine bozacağı için enflasyona fazla istekli görünmemekle beraber, enflasyonun daha fazla kaynağı üretim sürecine çekerek gelişmeye yardım edeceği fikrindedir. Fakat büyük gelir gruplarının tüketim meyli büyük ise ve üretken olmayan yatırımları yeğliyorlarsa, bu öngörülen amaç gerçekleşmeyecektir. Yapısal okul taraftarları, ülkede var olan darboğazları aşabilmek için kamu yatırımlarının zorunlu olduğunu söylerler. Dolayısıyla, bu harcamalar açık bütçe ile finanse edilecek olurlarsa, enflasyon kaçınılmaz olmaktadır. Böylece, enflasyon politik yönden kabul edilebilecek tek vergi türü olmaktadır. Bununla beraber enflasyonla finanse edilmiş ekonomik büyüme stratejisi, ileride enflasyonsuz büyümeye olanak verecek kurumsal değişimleri gerçekleştirme amaç olarak alınmalıdır.

Yapısal okul için önemli olan, enflasyonist finanslamanın nedenlerini açıklayıp bunları çözümlenmelidir; sadece bütçe açıklarını giderek enflasyonu durdurabilmek olanaksızdır. Bu arada, ülkede izlenen enflasyon baskılarının daha da artmasına yol açacak kümülatif baskıların varlığı söz konusu olabilir. Bunların içinde en belirginini, enflasyonist dönemlerde uygulanan ve yatırımları ürküten fiyat ve döviz kontrolleridir. Bu baskılar, enflasyonun yatırıma ve tasarrufa olan ters etkilerini de kapsar.

Propaganda mekanizması ise, direkt enflasyonist olmadığı halde, enflasyonist teşvikleri etrafa yayma mekanizmasıdır. Bunlar değişik şekillerde ortaya çıkabilir ve sosyal yapıdaki her grup kendini enflasyondan korumak ister. Ücret artışları, maliyetlerin işletmelerce tüketicilere yansıtılması veya devletin nominal kamu harcamalarını arttırması söz konusu olabilir.

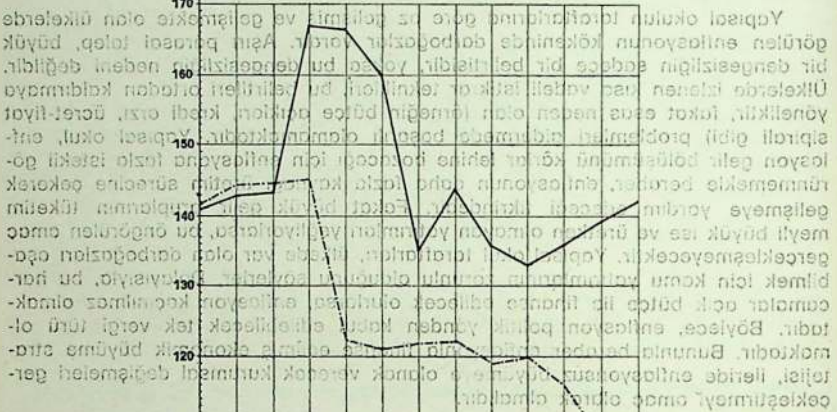
Tek bir yapısal kuramın oluşturulup bunun tanımlanması oldukça zordur. Bir tek yapısal yaklaşım yerine onun birçok türleri söz konusu olabilir. Nitekim yapısal okulu oluşturan yazarlar, bütün darboğazlar ve bunların enflasyona yol açmadaki güçleri hakkında birleşmiş deşillilerdir. Fakat birleşmiş olan husus, ülkedeki ekonomik gelişmeyi sınırlayan ekonomik, kurumsal ve sosyo-politik yapılarında yapısal esnekliği kazandırabilme yolunda yapılan çabaların enflasyona neden olduklarıdır.

Enflasyona son verebilmek ise, kabul edilebilir gelişme hedeflerinin seçimi ve kaynakları mobilize edecek yapısal reformların gerçekleştirilmesiyle söz konusu olabilecektir. Stratejilerdeki değişiklik marjinal nitelikte ve ekonomide radikal deşimeleri gerekli kılmıyor ise, «laissez-faire» ekonomisi ve fiyat meka-

nizması operasyonları başarılı olacaktır. Pazar mekanizmasının başarılı olabilmesi için de, üretim faktörlerinin kâr olanaklarına duyarlı olması ve bu olguları seçme serbestisine sahip olması gerekir.

Derginin Notu: Bu yorumun devamı gelecek sayıda verilecektir.

Yapılacak olan araştırmaların sonuçları, bu dergiye gelecek sayıda verilecektir. Bu dergiye yapılacak araştırmaların sonuçları, bu dergiye gelecek sayıda verilecektir.

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafisi

(Ocak 1974 = 100)
Yayıncı: Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Yayın Yeri: İstanbul

Ay	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25	105.08
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.19
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	98.19
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	98.19
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	98.19
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	98.19
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	98.19

Sıra No	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (000) TL.	Özsermaye (000) TL.	Talemin Yılı Karı (000) TL.				Değişim Kar Payı (%)				Piyasa Fiyatı (TL.)		
				1977	1978	1979	1977	1978	1979	Temmuz 1979	Haziran 1980	Temmuz 1980		
1	AKCİMENTO	105.000	105.000	87.600	1.447	25,00	30,00	d.	2.300	1.000	1.600	1.500		
2	ALTAS	30.000	30.000	12.900	b,d	20,00	35,00	35,00	1.400	1.100	1.100	1.100		
3	ANADOLU CAM	350.000	350.000	18.000	231.705	—	z,m.	30,00	1.400	1.400	1.400	1.100		
4	AROMA	67.500	45.000	74.100	38.195	30,00	—	50,00	1.000	1.200	1.200	1.200		
5	ASLAN CİMENTO	425.600	10.100	110.000	b,d	4,87	z.	—	750	400	400	400		
6	BAGFAS	400.000	50.000	43.000	b,d	30,00	25,00	12,50	1.150	1.250	1.250	1.200		
7	BASTAS	108.000	3.300	13.000	b,d	—	8,00	10,50	600	750	750	800		
8	BATI ANADOLU ÇİM.	75.000	49.600	68.000	3.022	35,00	50,00	5,00	2.300	1.400	1.400	1.300		
9	BURSA CİMENTO	64.100	58.000	64.800	41.421	43,75	37,50	37,50	3.000	2.000	2.000	1.700		
10	CELİK HALAT	108.000	72.500	148.000	187.505	35,00	40,00	45,00	2.250	2.000	2.000	2.500		
11	ÇİMSA	180.000	71.000	44.000	105.922	12,00	12,00	30,00	1.400	1.100	1.100	1.100		
12	ÇUKUROVA ELEKTRİK	400.000	239.100	315.600	159.342	50,00	60,00	25,00	1.000	1.000	1.600	1.200		
13	ÇUKUROVA VATİSİM H.	180.000	1.500	(10.000)	160.207	—	z.	70,00	800	800	900	900		
14	EGE GÜBRE	400.000	38.700	63.600	295.101	9,25	30,00	30,00	1.000	1.250	1.000	1.000		
15	GÜBRE FAB.	400.000	21.000	64.300	b,d	30,00	40,00	40,00	1.400	1.600	1.400	1.250		
16	GOOD YEAR	81.000	30.200	64.300	150.785	25,00	30,00	20,00	1.200	1.600	1.400	1.400		
17	HERTAS	200.000	40.000	630.700	70.552	20,00	35,00	20,00	25.000	25.000	25.000	25.000		
18	İŞ BANKASI	33.700	31.800	39.100	50.009	231,50	350,00	240,00	5.500	4.250	3.750	3.500		
19	İZOCAM	308.000	83.400	148.200	186.000	10,00	10,00	10,00	3.000	2.000	2.000	2.000		
20	KARTONSAN	30.000	38.400	65.400	61.279	50,00	50,00	50,00	4.000	2.800	2.800	3.750		
21	KAY HOLDİNG	300.000	47.800	56.000	6.6	25,00	30,00	20,00	1.600	1.600	1.600	1.600		
22	KOC ATILIM	23.000	125.300	174.100	100	25,00	25,00	70,00	3.000	3.000	3.750	3.750		
23	KOC GAZ	48.000	48.000	300.213	290	20,00	27,50	30,00	1.000	1.600	1.600	1.600		
24	KORUKA TARIM	315.000	69.000	105.600	171.601	35,00	40,00	40,00	2.750	1.650	1.650	1.600		
25	LASSA	1.200.000	124.000	130.000	141.865	z.	z.	10,00	1.000	900	950	950		
26	MAKINA TAKİM	175.000	27.200	37.100	50.721	35,00	100,00	40,00	3.000	2.000	2.500	2.000		
27	MKNŞANT SANTRAL	81.000	200.000	168.200	b,d	25,00	35,00	50,00	1.750	1.500	1.500	1.500		
28	MENŞANT SANTRAL	795.000	188.300	188.100	325.644	25,50	30,00	62,50	3.000	1.300	1.300	1.300		
29	NASAS	71.500	119.600	118.600	b,d	62,50	48,75	31,00	4.500	2.000	2.000	2.000		
30	NIH CİMENTO	150.000	98.700	99.600	114.000	30,00	30,00	30,00	2.000	2.000	2.100	1.900		
31	OLMUK	270.000	212.000	83.600	111.604	40,00	30,00	40,00	1.800	1.800	1.800	1.800		
32	OTOSAN	40.000	40.000	79.966	—	30,00	30,00	40,00	3.000	3.000	3.000	3.000		
33	PİMAŞ	16.000	20.000	37.000	48.944	30,00	30,00	62,50	1.700	2.650	2.650	2.650		
34	PLASTİFAY	18.000	20.000	48.100	—	35,00	43,75	50,00	2.400	2.300	2.300	2.300		
35	POLTEEN	100.000	123.100	137.000	109.093	35,00	35,00	62,50	1.000	2.150	2.150	2.150		
36	SAĞLIK	280.000	137.300	197.000	208.093	50,00	50,00	100,00	2.800	4.000	4.000	4.300		
37	SARILISAN	150.000	135.800	103.400	104.678	z.	21,00	53,00	2.200	1.600	1.600	1.800		
38	SIEMENS	70.000	67.000	117.400	127.549	30,00	40,00	40,00	3.300	3.000	3.400	2.800		
39	SIFAS	104.000	88.500	127.500	483.178	40,00	78,00	40,00	2.000	2.000	2.000	2.700		
40	SUNTA	80.000	80.000	104.400	109.437	50,00	53,00	60,00	2.800	2.700	2.700	2.700		
41	T. GİSE VE CAM FAB.	200.000	178.800	248.000	441.216	70,00	78,00	40,00	2.000	2.000	2.000	2.000		
42	TRANSÜRİK HOLDİNG	300.000	46.000	85.500	142.874	15,00	24,00	64,18	2.500	2.500	2.500	2.300		
43	T. DEMİR DÖKÜM FAB.	200.000	81.000	132.700	219.186	15,00	40,00	17,18	2.250	1.600	1.400	1.400		
44	UNİROYAL	150.000	34.000	94.700	7.997	20,00	15,00	d.	6.000	3.000	3.000	3.000		
45	YAPI VE KREDİ BANKASI	600.000	310.000	127.600	58.400	20,00	15,00	d.	—	—	—	—		

Notlar: 1) Özsermaye tutarları Mart 1980 tarih itibarıyla düzenlenmiştir.

2) Piyorlar içiindeki rakamlar zarar göstermektedir.

3) z. m. zarar mahsuben; z. = zarar; b. d. = belli eşit; d. = dağılmıyot.

Kaynak: MENFAS ve MEBAN Sermaye Prosesi Bilanoları

nebati yağ sanayiinde
yıkama maddelerinde **öncü.**

60 yılı aşkın tecrübe...

uzman kadro. **Turyag**

Türkiye Yağ ve Mamulâtı A.Ş. İZMİR

Dişlerinizin beyazlığını keşfedin...

KALSİMİN'Lİ

FLORAN®

Farklı bir diş macunudur Floran.
Temizleme gücü, bilinen tüm diş macunlarından üstündür.
Bileşiminde, ileri temizleme ve beyazlatma
gücü olan bir madde vardır: KALSİMİN.
KALSİMİN dişleri temizlerken güçlendirir
eşsiz bir beyazlık, parlaklık kazandırır.
Deneyin Floran'ı... Dişlerinizin beyazlığını keşfedin.
Hep gülümseyin!

FLORAN®

*Kalsimin'li Diş Macunu
"Dişlere beyazlık ve parlaklık kazandırır."*

yurt içinde ve dışında

büyük çapta

inşaat ve sanayi

**YOL
KÖPRÜ
BARAJ
KAZIK TEMEL
RIHTIM İSKELE KIZAK
FABRİKA
SANTRAL**

SU ALTI

İNŞAATLARI

ENKA

İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.

Enka Hanı Balmumcu Şevki Bey Sok. İST

Tel.66 2215 Tlx.22 639 Pima-TR

BANKACILIK

1979 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler

DR. ÖZTİN AKGÜC

I. Genel Hatlarıyla Gelişmeler

ÜLKEMİZDE 1979 yılında banka, mevduat ve kredi alanındaki gelişmeler genel hatlarıyla şöyle özetlenebilir:

1979 yılında bankacılık alanında önemli bir kurumsal gelişme olmamıştır. 1926 yılında kurulmuş olan Afyon Terakki Silvet Bankası, (Hisarbank adı altında çok şubeli banka haline dönüşmüş; yine 1926 yılında kurulmuş olan Elazığ İktisat Bankası da birden fazla şubesi olan banka niteliği almıştır. Bu şekilde ülkemizde 1979 yılı sonu itibarıyla, tek şubeli yerel banka niteliğinde banka kalmamış olmaktadır.

Yasalarımıza göre, belli koşulların yerine getirilmesi suretiyle banka kurulmasının mümkün olmasına karşın kalkınma planlarında yer alan ilkel Maliye Bakanlığının tutumu; bankacılık alanında yeni kuruluşların faaliyete geçmesini olanaksız hale getirmektedir. 25 Ocak 1980 kararlarında, yabancı bankaların Türkiye'de şube açmalarını teşvik eden yönde bir

egilim gözlenmektedir. Ancak bugüne kadar, söz konusu kararın, Citybank'a verilen şube açma izni dışında somut bir uygulaması görülmemiştir.

2 — Banka Şube sayısındaki artış, bir önceki yıla göre hızlanmış, 1979 yılında yeni 284 şube açılarak, yıl sonundaki şube sayısı (Kıbrıs'taki 8 şube dahil) 5.769'a yükselmiştir. Şube sayısındaki artış hızı % 5,2'dir. Halbuki bir önceki yılda yeni açılan şube sayısı 247 ve şube sayısındaki artış hızı % 4,7 idi.

Mevduat artış hızı bir önceki yıla göre hızlanmış, 1978 yılında toplam mevduatla artış hızı % 32,6 iken bu oran 1979 yılında % 51,7'ye yükselmiştir. 1979 yılında mevduat artış hızı, bankacılık sistemimizde görülen en yüksek nominal artış hızıdır.

1979 yılında çeşitli mevduat türlerindeki artış hızları birbirinden çok farklı olmuştur. En hızlı olan mevduat türü, geçen yıllarda olduğu gibi cari mevduat olup (% 78,7) bu sırasıyla tasarruf mevduatı, tasarruf mevduatı ve bankalar mevduatı

daki artış hızları izlemektedir. Artış hızı, tasarruf mevduatında % 46.7 (diğer mevduatla birlikte % 47.5), resmi mevduatta % 44 ve bankalar mevduatında % 16.1'dir.

5 — Tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payının azalması eğilimi 1979 yılında da devam etmiş, tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı % 48.1'e düşmüştür. Diğer mevduatla birlikte tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı ise % 48.4'dür. Anınsıncağı üzere, çok yakın bir geçmişe değin, tasarruf mevduatı, bankacılık sistemimizde, toplam mevduatın 2/3 ni oluştuyordu. Diğer mevduat türlerindeki hızlı gelişme, tasarruf mevduatının banka kaynakları içinde görelili payının azalmasına yol açmıştır.

6 — 1979 yılında mevduatın vâde yapısında genelde önemli bir değişiklik gözlenmemektedir. Anılan yılda toplam mevduat içinde vâdesiz mevduatın payı % 72.9; vâdeli mevduatın % 27.1'dir. Bir önceki yıl ise bu oranlar sırasıyla % 71.6 ve % 28.4 idi. Buna karşılık tasarruf mevduatının vâde yapısındaki değişiklik dikkati çekici ölçülerde olmuştur. Vâdesiz tasarruf mevduatının, toplam mevduat içindeki payı % 66.5'den % 61.2 ye gerilerken, vâdeli tasarruf mevduatının payı % 33.5'den % 38.8'e yükselmiştir. Son iki yılda vadeli mevduatı payının, toplam tasarruf mevduatı içindeki payının % 30.1'den % 38.8'e yükselmesi tasarruf mevduatının vâde yapısının, faiz değişikliklerine karşı oldukça duyarlı olduğunu ortaya koymaktadır.

7 — Banka kaynakları arasında son yıllarda görülen genel bir eğilim de bankacılık sisteminin, gittikçe daha fazla oranda Merkez Bankası kaynaklarından yararlanmasıdır. Gerçi yıllar itibarıyla, Merkez Bankası kredilerinin banka kaynakları içindeki payı dalgalanma göstermekle beraber, genel eğilim yükselme yönünde-

dir. Gerçekten Merkez Bankası kredilerinin, mevduat bankaları kaynakları içindeki payı 1974 yılında % 15 dolaylarında iken bu oran geçen yıl % 20 ye kadar yükselmiştir (1).

8 — Bankalar yasasında 28 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklikler, bankaları daha yüksek öz sermaye ile çalışmaya zorlayacak hükümler taşımaktadır. Özellikle bankaların açacakları her şubeye tahsis edeceği sermaye tutarını düzenleyen maddede yapılan değişiklik, bu alanda en etkili olanıdır. Bankalar yasasında yapılan değişikliğin yanı sıra, birçok bankanın tasarruf mevduatı kabul sınırına ulaşması, 1979 yılında bankaları, büyük ölçüde öz sermaye artışına itmiştir. Bankaların öz sermaye toplamaları (T. C. Merkez Bankası hariç) 1978 yılı sonunda 19.997 milyon lira iken, 1979 yılı sonunda 43.731 milyon liraya yükselmiştir.

9 — Banka kredileri de banka kaynaklarındaki gelişmeye koşut olarak genişlemiştir. 1979 yılında banka kredilerindeki artış hızı, % 50.9 oranı ile Türk bankacılık sistemindeki yıllık en yüksek nominal artış hızına ulaşmıştır.

10 — Bankaların kaynak kullanımında son yıllarda görülen ve gittikçe belirgin hale gelen gelişme, banka kredilerinin, kaynak kullanımı içindeki payının düşme eğilimi göstermesidir. Gerçekten 1974 yılında mevduat bankalarında, kredilerin aktif toplamına oranı % 58 dolaylarında iken, bu oran 1979 yılında % 42 dolayına kadar düşmüştür (2). Mevduat münzam karşılık oranının yükseltilmesi ve 1978 yılında bankaların taahhütlerine karşı bulunduracakları asgari dispo-nibilite oranının T. C. Merkez Banka-

(1) T. C. Merkez Bankası 1979 Yıllık Rapor. Ankara, 1980, S: 72, Tablo: 10.

(2) T. C. Merkez Bankası 1979 Yıllık Rapor. S: 73.

sı'nca yeniden düzenlenmesi, banka kredilerinin kaynak kullanımı içindeki payının görel olarak azalmasında önemli etkisi olmuştur.

Banka aktifleri içerisinde kredilerin payının düşme eğilimi göstermesi, kuşkusuz, banka kârları üzerinde olumsuz etki yapmaktadır.

11 — 1979 yılında ticaret bankaları olarak nitelendirilen bankaların kârları gerek tutar olarak gerek oransal olarak (kâr/öz sermaye) azalmıştır. Ticaret veya mevduat bankaları olarak nitelendirilebileceğimiz bankaların 1978 yılı kârları toplamı (zararlı bankaların zararları indirildikten sonra) 3.102,8 milyon lira iken bu rakam 1979 yılı sonunda 2.178,3 milyon liraya, anılan banka grubunun kâr/öz sermaye oranı da % 25,4'den % 12'ye düşmüştür.

II. Sayısal Bilgiler ve Değerlendirmeler

Özellikle, Türkiye Bankalar Birliği'nin «Bankalarımızın 1979 Sonu Bilanço, Kâr ve Zarar Hesapları Teşkilât, Mevduat ve Krediler Hakkında Bilgiler»i içeren 107 sayılı yayınından yararlanarak 1979 yılında banka, mevduat ve kredi alanındaki gelişmeler, sayısal olarak, aşağıdaki bölümlerde

TABLO I

Türkiye'de Faaliyette Bulunan Bankalar	
Bankalar	Adet
— Emisyon Bankası (T. C. Merkez Bankası)	1
— Millî Bankalar Özel Yasalarla Kurulmuş Bankalar	37
(T. C. Merkez Bankası hariç) Diğer Bankalar	13
— Yabancı Bankalar	4
— Özel Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2
Toplam	44

ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmağa çalışılmıştır.

A. Kurumsal Gelişmeler

1 — Faaliyette Bulunan Bankalar

1979 yılı sonunda ülkemizde bulunan banka sayısı bir önceki yılda olduğu gibi 44'dür. Mevcut bankalar, şu şekilde bir ayırma tabii tutulabilir (Tablo I).

Son yıllarda ülkemizde banka sayısında bir değişiklik gözlenmemektedir. Maliye Bakanlığının tutumu, bu konuda önemli bir sınırlayıcı etmen olmaktadır. Yeni banka kuramayan sermaye gruplarının, mevcut bankaların yönetimini ele geçirme çabaları ve güçlü sermaye gruplarının kontrolüne geçen yerel bankaların, çok şubeli bankalar şekline dönüşmesi ve yurt yüzeyinde örgütlenmelerinin yaygınlaşmaları, bankacılık alanında dikkati çeken gelişmeler olmaktadır.

TABLO II

Banka Şube Sayısındaki Gelişmeler
1964 — 1979

Yıllar	Şube Sayısı	Yıl İçinde Açılan Şube Sayısı	Artış Oranı (%)
1964	1909	69	3.7
1965	1981	72	3.7
1966	2058	77	3.8
1967	2223	165	8.0
1968	2551	328	14.7
1969	2948	397	15.7
1970	3210	262	8.8
1971	3427	217	6.8
1972	3682	255	7.4
1973	4023	341	9.3
1974	4425	402	10.0
1975	4605	180	4.1
1976	4835	230	5.0
1977	5238	403	8.3
1978	5484	247	4.7
1979	5769	284	5.2

25 Ocak, 1980 kararları ile yabancı bankaların Türkiye'de faaliyetine bulunmasına ilişkin tutumun değişmesi, önümüzdeki aylarda kurumsal alanda gelişmelere neden olabilir. Nitekim merkezî A.B.D.'de bulunan City-bank'ın ülkemizde şube açmasına müsaade edilmiş bulunmaktadır.

2 — Banka Şube Sayısındaki Gelişmeler

1979 yılında açılan yeni 284 şube ile geçen yıl sonunda banka şube sayısı (Kıbrıs'taki 8 şube dahil) 5.769'a yükselmiştir. 1964 - 1979 döneminde banka şube sayısındaki gelişmeler Tablo II'de verilmiştir.

Tablonun ortaya koyduğu gibi, 1979 yılında banka şube sayısındaki artış bir önceki yıla kıyasla bir ölçüde hızlanmış olmakla beraber, yine de ılımlı ölçüler içerisinde, son 15 yıllık artış ortalamasının altında kalmıştır.

31 Ağustos 1979 tarihinde yayınlanan 28 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile, bankaların şubelerine ayıracakları sermaye miktarları yeniden düzenlenmiş ve en az sermaye miktarlarının yükseltilmesinin yanısıra, «bankaların şubelerine tahsis edecekleri sermaye miktarının hesabında bir bankanın aynı şehir ve kasaba hudutları içindeki şubeleri bir şube olarak barınır» hükmü de kaldırılmıştır. Bankalar Yasasında değişiklik yapan Kanun Hükmünde Kararnamein esaslarının yürürlükten önce bilinmesi ve ya tahmin edilmesi, bankaları, kararnamein şube açma yönünden getireceği sınırlamalardan kurtulmak için, geçen yıl daha fazla şube açmağa zorlamıştır. Nitekim 1979 yılının ilk dokuz ayında 233 yeni banka şubesi açılmıştır. Söz konusu kararnamein şube açma konusundaki tehlikeli etkisi için de bulunduğumuz 1980 yılında dikkatli olacaktır. Ayrıca, büyük ticaret bankalarının yurt yüzeyindeki örgütlenmelerini tamamlamada, bankaların kaynak faaliyetlerinin arttikçe sür-

selmesi ve bankaların karlarının düşme eğilimi göstermesi, anılan Kanun Hükmünde Kararname hükümleri, yarı nisira, bankaların şube sayısındaki artışları sınırlayacak etmenler olarak görülmektedir.

Bankaların 1979 yılında yeni açtıkları şubelerinin bölgeler arası dağılımı da şöyledir:

Bölgeler	Yeni Açılan Şube Sayısı	Yüzde
1. Orta Kuzey	30	10,6
2. Ege	62	21,8
3. Marmara	61	21,5
4. Akdeniz	19	6,7
5. Kuzey Doğu	9	3,2
6. Güney Doğu	16	5,6
7. Karadeniz	42	14,8
8. Orta Doğu	16	5,6
9. Orta Güney	29	10,2
Toplam	284	100,0

1979 yılında açılan banka şubelerinin, bölgeler arasında dengeli bir şekilde dağıldığı, görece olarak da en fazla şubenin (yeni açılan şube/ mevcut sayısı) Orta Güney Bölgesinde (% 8,2) açıldığı bunu Karadeniz (% 8) ve Ege Bölgelerinin (% 5,7) izlediği görülmektedir. Marmara ve Orta Kuzey bölgelerinde ise yeni şube açma eğiliminin görece olarak yavaşladığı izlenimi edinilmektedir.

Banka şubelerinin, bölgeler arası dağılımı, 1964 - 1979 yılları arasında karşılaştırmalı olarak Tablo III'de verilmiştir.

Banka Şubelerinin bölgesel dağılımı, 1964 - 1979 dönemi gibi daha geniş bir zaman boyutunu içerisinde incelendiğinde, banka şubelerinin ülkenin gelişmiş yörelerinde ve büyük şehirlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Gerçekten Kuzey Doğu, Güney Doğu, Orta Güney ve Orta Doğu gibi 26 ili kapsayan gerici yörelerdeki banka şubelerinin toplam banka şube sayı-

sına oranı, 1964 yılında % 21, iken, bu oran, 1979 yılında % 17,9'a düşmüştür. Üç büyük ilimizdeki (İstanbul: 1121, Ankara: 494, İzmir: 419) banka şube sayısı ise, toplam banka şube sayısının (2039/5769) % 35,3'ünü oluşturmaktadır.

Bankaların 1979 yılında yeni şube açma yönünden Orta Güney ve Karadeniz bölgelerine ağırlık vermelerine karşın, banka şubelerinin yurt düzeyindeki dengesiz dağılımı dikkati çekici şekilde devam etmektedir.

Mevduat toplayan bankalar esas alınmak suretiyle her bölgede şube başına düşen ortalama mevduat ve tasarruf mevduat rakamları Tablo IV'de gösterilmiştir.

1979 yılında şube başına tasarruf mevduatı en hızlı Orta Doğu bölgesinde, toplam mevduat ise Orta Kuzey bölgesinde artmıştır. Bununla beraber, şube başına mevduat artış hızı yönünden bölgeler arasında çok büyük farklar görülmemektedir. Güney Doğu bölgesi bir yana bırakılacak

TABLO III
Banka Şubelerinin Bölgearası Dağılımı

Bölgeler	1964		1975		1976		1977		1978		1979	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
1. Orta Kuzey	261	13,7	699	15,2	723	15,0	812	15,5	849	15,5	879	15,3
2. Ege	360	18,9	895	19,5	938	19,4	1022	19,5	1072	19,6	1134	19,7
3. Marmara	548	28,7	1375	29,9	1418	29,4	1466	28,0	1550	28,3	1611	28,0
4. Akdeniz	162	8,5	422	9,2	454	9,4	496	9,5	511	9,3	530	9,2
5. Kuzey Doğu	82	4,3	136	2,9	147	3,0	164	3,2	171	3,1	180	3,1
6. Güney Doğu	101	5,3	165	3,6	177	3,7	200	3,8	211	3,9	227	3,9
7. Karadeniz	176	9,2	436	9,5	461	9,5	508	9,7	526	9,6	568	9,9
8. Orta Doğu	99	5,2	189	4,1	213	4,4	228	4,4	236	4,3	252	4,3
9. Orta Güney	118	6,2	282	6,1	298	6,2	335	6,4	351	6,4	380	6,6
Toplam	1917	100,-	4599	100,-	4829	100,-	5231	100,-	5477	100,-	5761	100,-

Not: Kıbrıs'da bulunan şubeler dahil edilmemiştir.

TABLO IV
1979 Yılında Şube Başına Ortalama Mevduat

Bölgeler	Mevduat		1978'e		1978'e	
	Toplayan Şube Sayısı (*)	Taş. Mev. Ortalaması	Göre Artış %	Mev. Toplamı Ortalaması	Göre Artış %	
Orta Kuzey	873	49.722	40,0	111.812	48,2	
Ege	1131	54.344	40,1	55.385	43,0	
Marmara	1605	54.704	41,3	130.749	47,4	
Akdeniz	524	34.083	36,0	75.926	39,7	
Kuzey Doğu	179	30.278	38,5	44.891	48,0	
Güney Doğu	225	19.367	34,6	30.801	40,0	
Karadeniz	565	38.592	31,5	57.025	36,5	
Orta Doğu	250	35.656	42,2	50.315	47,6	
Orta Güney	378	31.812	34,6	50.495	38,6	

(*) T. C. Merkez Bankası, DESİYAB, Devlet Yatırım Bankası, TSKB, Sınai Yatırım ve Turizm Bankası'nın Merkez ve Şubeleri Tablo IV'e dahil edilmemiştir.

olursa, gelişmiş bölgelerdeki şube başına tasarruf mevduatı, Ege, Akdeniz gibi gelişmiş bölgelere yakın hat-ta yer yer daha yüksek bulunmaktadır.

B. Banka Kaynakları

Banka kaynakları, esas itibariyle ön sermaye, mevduat ve Merkez Bankası kredilerinden oluştuğundan, bu kaynaklarda 1979 yılında görülen gelişmeler ayrıntılı olarak aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

1 — Öz Sermaye

Ülkemizde bankaların öz sermayeleri (T. C. Merkez Bankası hariç) 1979 yılı sonu itibariyle, ayrıntısı Tablo V'de gösterildiği gibi 43.731 milyon liradır. T. C. Merkez Bankası'nın da dahil edildiğinde bankacılık sisteminin öz sermaye toplamı 48.291 milyon liraya ulaşmaktadır.

Tabloda yer alan rakamlara Denizcilik Bankası, Etibank, Sümerbank'ın bankacılık faaliyeti dışında kullandıkları öz kaynaklar ile, Kalkınma ve Yatırım Bankaları, İller ve Turizm Bankaları da dahil bulunmaktadır. Özellikle gösteren bu bankalar hariç tutulursa, ticaret bankaları olarak nitelendirilebileceğimiz bankaların öz sermayelerindeki gelişmeler 1970 - 1979 döneminde şöyledir :

Yıllar	Ticaret Bankalarının Öz Sermayeleri* (Milyon TL.)	Önceki Yıla Kıyasla Artış Oranı
1970	3.331	—
1971	3.997	% 20
1972	4.317	% 8
1973	5.261	% 22
1974	5.611	% 7
1975	6.485	% 16
1976	8.077	% 25
1977	10.241	% 27
1978	12.232	% 20
1979	18.233	% 49

Bankaların öz sermayelerindeki artış, 1979 yılında önceki yıllara kıyasla, hızlanmış görülmektedir. Gerekten ticaret veya mevduat bankaları olarak nitelendirilen bankaların toplam öz sermayeleri 1979 yılında 6 milyar TL., % 49 oranında artmıştır. Görülüyor ki bu denli bir artış, son yılların en yüksek artış oranıdır. Bankalarda öz sermayenin (ödenmiş sermaye + yedek akçeler), yeni şube açma tasarruf mevduatı toplama, kredi limitleri, iştiraklere verilecek krediler, iştiraklere tahsis edilecek sermaye, limit dahili verilecek teminat mektupları, yabancı bankaların verecekleri kontr garantiler karşılığı verilecek teminat mektupları hatta bankaların edinebilecekleri taşınmaz mallar konularında bir sınır, bir ölçü oluşturması, bankaları daha fazla öz sermaye ile çalışmaya zorlamaktadır. Bankaların, bu nedenlerle, öz sermayelerini gelecek yıllarda da artırmaları beklenir.

Tablo V, bankaların öz sermaye yapılarını da ortaya koymaktadır. Kanunla kurulmuş kamu bankalarının öz sermaye yapılarında ödenmiş sermayenin daha büyük bir ağırlık taşımasına karşın; özel bankalarda yedek akçelerin payı ödenmiş sermayeye kıyasla daha yüksek bulunmaktadır. Özel bankalarda öz sermayenin yedek akçelerin artırılması yoluyla güçlendirilmesi, gerek vergi gerek finans yönünden daha cazip olmakla beraber; bankacılıkta son yıllarda görülen kâr sıkışması olayı, özel bankaları da ödenmiş sermayelerini artırma yoluna itmesi beklenir.

2 — Mevduat

Banka kaynakları arasında en önemli yeri oluşturan mevduatta 1979

(*) T. C. Merkez Bankası, Sümerbank, Etibank, Denizcilik Bankası, İller Bankası, Turizm Bankası, Yatırım ve Kalkınma Bankaları, DESİYAB hariç.

yılında gözlenen gelişmeler, ayrıntılı olarak aşağıda açıklanmıştır.

a) **Mevduatta Gelişmeler**
(Genel Olarak) :

1979 yılı sonunda genel mevduat hacmi (bankalar mevduatı dahil), 1978 yılı sonuna göre 167.101 milyon TL. artış kaydederek 490.017 milyon liralık bir boyuta ulaşmıştır. Bankalar mevduatı hariç tutulursa, mevduat hacminin ulaştığı büyüklük 454.101 milyon liradır.

1964-1979 döneminde mevduatta gelişmeler, mevduat türleri itibarıyla, ayrıntılı olarak Tablo VI'de verilmiştir.

1979 yılında mevduatta genel gelişmeler şöyle özetlenebilir :

(i) 1979 yılında mevduat artışı, önceki yıllara kıyasla hızlanmıştır.

Mevduat artış hızı 1978 yılında % 32.6 iken 1979 yılında %51.7'ye yükselmiştir. Tablo VI'nın da ortaya koyduğu gibi, Mevduat artış hızı, nominal olarak, 1979 yılında en yüksek düzeye ulaşmıştır.

(ii) 1979 yılının mevduat açısından diğer bir özelliği de çeşitli mevduat türlerindeki artış hızlarının birbirinden çok farklı oluşudur. Ticari mevduat, % 78.7 gibi olağanüstü boyutta bir artış gösterirken, tasarruf mevduatındaki artış hızı % 46.7 (diğer mevduatla birlikte % 47.5) resmi mevduatta artış hızı % 44 olmuş, bankalar mevduatındaki genişleme ise % 16.1 oranında kalmıştır.

(iii) Tasarruf mevduatı, nominal olarak, bankacılık tarihimizdeki en hızlı artışı, 1979 yılında göstermiştir.

TABLO V
Bankaların Öz Sermaye Yapıları (milyon TL.)

Bankalar	İtibari Sermaye	Ödenmiş Sermaye	Yedek Akçeleri	Dönem ve Geçmiş Yıl Zararları	Öz Sermaye Toplamı
— Özel Yasalarla Kurulmuş Bankalar (TCMB, DYB, DESİYAB hariç)	56.730	32.922	3.600	13.406	23.116
— Diğer Mili Bankalar	4.872	4.614	6.185	385	10.414
— Kalkınma ve Yatırım Bankaları	8.900	6.177	3.110	—	9.287
— Özel (TSKB, SYKB)	1.900	1.900	504	—	2.404
— Kamu (DYB ve DESİYAB)	7.000	4.027	2.606	—	6.633
— Yabancı Bankalar	250	250	667	3	914
Toplam	70.502	43.713	13.562	13.794	43.731
T. C. Merkez Bankası	25	25	4.535	—	4.560
Genel Toplam	70.527	43.738	18.097	13.794	48.291

Not: (1) 1979 yılı kârlarından, yedek akçelere eklenecek bölüm öz sermaye hesabına dahil edilmemiştir.

(2) Banka bilançolarının pasifinde yer alan karşılıkların ne kadarının aktiflerdeki değer düşüşleri için ayrıldığı, ne kadarının yedek akçe niteliğinde olduğu konusunda ayırım yapılamadığından, karşılıklar öz sermaye hesabına dahil edilmemiştir.

Hızlanan enflasyonist süreç, emisyon hacmi ile mevduat arasındaki yakın ilişki, bireylerin likidite fazlalarını bankalarda vadesiz tasarruf mevduatı olarak tutma eğilimleri, 1979 yılında tasarruf mevduatı artış hızının, nominal olarak, yüksek düzeyde olmasına yol açmıştır.

(iv) Son yıllarda en hızlı artış gösteren mevduat türü, ticari mevduattır. 1974 yılından bu yana yıllık ortalama olarak % 40 dolaylarında büyüme gösteren ticari mevduatın artış hızı, 1979'da % 78,7 gibi çok yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Ticari mevduatta hızlı artış, (i) ekonomik hayat-taki gelişmeler, (ii) bankaların açmış oldukları ticari krediler karşılığı mevduat blokağı yapmaları, (iii) bankaların, kullandırdıkları kabul kredileri için, firmaları bazen kabul kredisiz tutarını da aşan ticari mevduat bulundurmaya zorlamaları (iv) menkul değerlere yatırılmak üzere bankalardan

çekilen ve/veya bankalara gelebilecek birikimlerin, menkul değerleri çıkartan şirketler eliyle ticari mevduat olarak bankacılık sistemine dönüşü, (v) ve bankaların yıl sonlarında yapay işlemlerle mevduatlarını yüksek gösterme çabaları ile açıklanabilir. 1980 yılında ticari faaliyetlerin daralması-nın yanı sıra, kredi faiz hadlerinin serbest bırakılması sonucu, bankaların efektif faiz haddini yükseltmek için mevduat blokajına daha az başvurma gereksinimini duymaları ve firmaların içinde buldukları finansman güçlükleri nedeniyle bankalardan gelebilecek isteklere daha fazla direnç göstermeleri, içinde bulunduğumuz yılda ticari mevduat artışını yavaşla-tacak etmenler olarak görülmektedir.

(v) Bankalar mevduat artış hızını belirleyen ön önemli etmen, ülke-mize daha çok bankalar mevduatı şeklinde geldiğinden, dövizle çevrile-bilir mevduat olmaktadır. Son yıllarda

Yıllar	Tas. Mev.		Tic. Mev.		Res. Mev.		Bank. Mev.		Toplam Mev.	
	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.
1964	7.518	% 13	2.420	% 20	2.071	% 39	300	% 16	12.309	% 14
1965	9.821	30	2.919	20	2.048	(1)	417	39	15.200	23
1966	12.610	28	3.640	24	2.233	29	505	21	18.988	24
1967	14.344	13	4.034	10	2.643	18	692	37	21.713	14
1968	17.712	23	5.442	34	2.958	11	848	22	28.960	24
1969	20.866	17	6.604	21	3.288	11	1.130	33	31.888	18
1970	25.043	20	7.270	20	3.933	19	1.817	60	38.063	19
1971	33.229	33	9.462	30	5.785	47	3.099	70	51.575	35
1972	42.103	27	12.978	37	7.913	33	7.879	154	70.873	37
1973	53.523	27	16.212	25	10.498	33	4.238	(46)	84.464	19
1974	64.604	21	22.836	41	11.628	11	3.525	(17)	102.593	21
1975	82.866	28	32.374	42	17.134	47	16.375	365	148.749	45
1976	97.409	18	45.357	40	20.080	17	30.940	89	193.785	30
1977	123.245	26	63.936	41	26.080	30	30.276	(2)	243.537	26
1978	160.757	30	87.280	36	35.348	36	39.531	31	322.916	33
1979	237.200	47	155.976	79	50.925	44	45.916	161	490.017	52

Not: 1979 yılında diğer mevduat tasarruf mevduatı içinde gösterilmiştir.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

D.C.M. girişindeki yavaşlamanın etkisi, bankaların mevduatında daha az çabuk bir şekilde görülmektedir. 1979 yılında toplam mevduatın %48.4 ünü (diğer mevduat dahil) tasarruf mevduatı, %31.8 ini ticari mevduat, %10.4 ünü resmi mevduat ve %9.4 ünü de bankalar mevduatı oluşturmaktadır. 1978 yılına kıyasla mevduatın bileşimindeki en belirgin değişiklik ticari mevduatın görece payının artmasıdır. Gerçekten 1978 yılında ticari mevduat, toplam mevduatın % 27'sini oluştururken, bu oran 1979 yılında % 31.8'e yükselmiştir.

Geniş bir zaman aralığı içinde bankacılık sisteminde mevduat bileşimi incelendiğinde, çok önemli değişimler gözlenmektedir. Mevduatın ana grupları itibarıyla bileşimi ve bu bileşimde 1964 - 1979 döneminde meydana gelen değişimler Tablo VII'de izlenebilir.

Söz konusu 1964 - 1979 yılları arasında toplam mevduat içinde tasarruf mevduatının payının azalmasına

karşılık olarak mevduatın payının yükselmesi eğilimli görünmüştür. Özellikle 1975 yılından sonra ticari mevduatın, görece payının artması ve diğer mevduat türlerinde yavaşlamanın, gelişmelerin yansıması, bankaların mevduat bloklarının artması, yükseltmeleri, kabul kredileri karşılığında fiyatları yüzde yüzde aşan oranlarda ticari mevduat bulundurmaya zorlanmaları, bu artışta önemli rol oynamıştır. D.C.M. girişi nedeniyle özellikle 1970 yılından sonra toplam mevduat içindeki payının hızla yükselen bankaların mevduatının görece önemli D.C.M. girişlerinin yavaşlaması sonucu, görece azalmaktadır.

1979 yılında mevduatın vade yapısında bir önceki yıldan kıyasla ilk katı çekiç bir gelişme olmamıştır. 1978 yılı sonu itibarıyla mevduatın %71.6 sı vadesiz, % 28.4 ü vadeliken, bu oranlar 1979 yılı sonunda sırasıyla % 72.9 ve % 27.1 olmuştur.

Mevduatın Bölgeleri İtibarıyla Dağılımı
Mevduatın bölgeleri arası dağılımı

TABLO VII
Mevduatın Ana Grupları İtibarıyla Bileşimi (%)

Yıllar	Tasarruf Mev.	Ticari Mev.	Resmi Mev.	Bankalar Mev.
1964	27.1	21.8	16.8	2.4
1965	64.6	19.2	13.5	2.7
1966	55.4	22.8	17.5	2.7
1967	66.0	18.6	12.2	3.2
1968	65.7	20.2	11.0	3.1
1969	65.4	20.7	10.3	3.6
1970	65.8	19.1	10.3	4.8
1971	64.4	18.4	11.2	6.0
1972	59.3	18.3	11.2	11.2
1973	63.4	19.2	12.4	5.0
1974	63.0	22.3	11.3	3.4
1975	55.7	21.8	11.5	11.0
1976	50.3	23.4	10.4	15.9
1977	50.6	26.3	10.7	12.4
1978	48.8	31.8	10.4	12.4
1979	48.4	31.8	10.4	9.4
	Diğer Mevduat Dahil			

ve bu dağılımda 1964 - 1979 dönemindeki gelişmeler, Tablo VIII'de izlenebilir.

1979 yılında mevduatın bölgelerarası dağılımında, bir önceki yıla kıyasla önemli bir değişiklik görülmemektedir. Bununla beraber Marmara Bölgesinin, toplam mevduat içindeki payının % 42.6'dan % 43'e yükselmesi dikkati çekmektedir.

Mevduatın bölgelerarası dağılımı 1964 - 1979 dönemi gibi daha geniş bir zaman boyutu içinde incelendiğinde, Akdeniz ve Marmara bölgelerinin, toplam mevduat içindeki paylarının yükselme eğilimi gösterdiği; buna karşılık özellikle Orta Kuzey bölgesinin toplam mevduat içindeki göreceli yerinin, dikkati çekecek ölçüde gerilediği görülmektedir. Gerçekten 1964 yılında Akdeniz, Marmara ve Orta kuzey bölgelerinin, toplam mevduat içindeki payları sırasıyla % 6.1, % 37.2 ve % 27.5 iken, bu oranlar 1979 yılında yine sırasıyla % 8.1, % 43 ve % 19.9 olmuştur. Diğer bölgelerin 1964 - 1979 döneminde mevduat içindeki paylarının hemen hemen değişmediği gözlenmektedir.

Tablo VIII, ülkemizde bölgelere-

si ekonomik dengesizliğin bir göstergesi olmaktadır. Mevduatın 3/4'den fazlası, ülkemizin gelişmiş üç bölgesinde (Marmara, Orta Kuzey, Ege) toplanmış olup, bu dağılımda, bölgelerarası gelişmişlik farklarının giderilmesinin bir ilke olarak benimsendiği planlı dönemde de olumlu bir gelişme eğilimi görülmemektedir.

Mevduat içindeki en önemli paya (toplam mevduatın yaklaşık % 50'sine) tasarruf mevduatı sahip olduğundan, sözkonusu mevduat türündeki gelişmeler, aşağıdaki bölümlerde daha geniş olarak ele alınmıştır.

b) Tasarruf Mevduatındaki Gelişmeler :

Yukarı bölümlerde de vurgulandığı gibi, 1979 yılında tasarruf mevduatındaki artış hızı, nominal olarak % 46.7 oranı ile en yüksek düzeye ulaşmıştır. Bununla beraber anılan yılda vadesiz ve vadeli tasarruf mevduatındaki artış hızları birbirinden farklı olmuş, vadesiz tasarruf mevduatı % 35.6 oranında artarken, vadedeli mevduatta artış hızı % 65.9'a ulaşmıştır.

TABLO VIII
Mevduatın Bölgelerarası Dağılımı

Bölgeler	1964	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Orta Kuzey	27.5	22.7	23.6	23.3	22.6	22.1	20.7	20.5	19.8	19.9
Ege	12.9	13.5	12.6	13.6	14.2	13.2	12.5	12.9	12.9	12.9
Marmara	37.2	38.3	39.5	37.2	37.4	40.1	43.1	41.6	42.6	43.0
Akdeniz	6.1	7.0	7.3	7.6	7.4	7.8	8.1	8.5	8.5	8.1
Kuzey Doğu	1.7	1.8	1.7	1.9	1.9	1.7	1.6	1.7	1.6	1.6
Güney Doğu	1.4	1.4	1.2	1.3	1.4	1.3	1.3	1.6	1.4	1.4
Karadeniz	7.0	7.4	7.0	7.3	7.3	6.8	6.2	6.6	6.7	6.6
Orta Doğu	2.5	3.4	3.0	3.4	3.3	2.9	2.6	2.6	2.5	2.6
Orta Güney	3.6	4.5	4.1	4.4	4.5	4.1	3.9	4.0	4.0	3.9

TABLO IX
Tasarruf Mevduatının Vadeler İtibarıyla Dağılımı (%)

Mevduat Türü	1964	1970	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Vadeli Tas.	21.1	32.8	40.8	35.1	34.9	36.1	34.7	30.1	33.5	38.8
Vadesiz Tas.	78.9	67.2	59.2	64.9	65.1	63.9	65.3	69.9	66.5	61.2

1964 - 1979 dönemi gibi oldukça geniş bir zaman perspektifi içinde tasarruf mevduatının bölgelerarası dağılımı incelendiğinde, Orta Kuzey bölgesinin payının devamlı olarak azaldığı, Marmara bölgesinin payının son yıllarda artmış olmasına karşın 1964 yılındaki düzeyini (% 40.3) koruyamadığı; Ege, Karadeniz ve Akdeniz Bölgelerinin payının genel olarak artma eğilimi gösterdiği gözlenmektedir.

Gerice yöreler olarak nitelendirilen Kuzey Doğu, Güney Doğu, Orta Doğu ve Orta Güney Bölgelerinin toplu payı, dalgalanma göstermekle beraber, artma eğilimi göstermektedir. Anılan bölgelerin tasarruf mevduatı içindeki toplu payları, 1964 yılında % 10.3 iken, 1979 yılında % 13.1 olmuştur. Ancak bu bölgelerin toplu paylarının 1976 yılında % 13.4'e kadar yükseldiği ansınacak olursa, paylarında son yıllarda görece bir gerileme söz konusudur.

(3) Merkez Bankasının Bankacılık Sistemine Açmış Olduğu Krediler :

1979 yılında banka kaynakları arasında, Merkez Bankası kredilerinin payı, Genel Hatlarla Gelişmeler bö-

lümünde vurgulandığı gibi yükselmiştir. 1978 yılı sonunda T. C. Merkez Bankasının, bankacılık kesimine açmış olduğu kredilerin toplamı 61.153 milyon lira iken, bu rakam 1979 yılında % 48.5 oranında artarak 91.153 milyon liraya yükselmiştir. T. C. Merkez Bankasının 1975 - 1979 döneminde bankacılık kesimine açmış olduğu kredilerin dağılımı şöyledir (Tablo XI):

T. C. Merkez Bankası'nın, orta vadeli krediler karşılığı bankacılık sistemine vermiş olduğu kredilerde görece düşüş dikkati çekmektedir.

C. Banka Kredileri

Banka kaynakları içerisinde en önemli kullanım yerini oluşturan kredilerin, 1979 yılında göstermiş olduğu gelişmeler, geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak aşağıda açıklanmıştır.

1 — Genel Gelişim.

Türkiye Bankalar Birliği'nin 107 sayılı yayınına göre, banka kredileri (TCMB'nın dolaysız kredileri ile Devlet Yatırım Bankası kredileri hariç) 1979 yılında 156.224 milyon TL. artarak yıl sonunda 462.884 milyon li-

TABLO XI
T. C. Merkez Bankası'nın
Bankacılık Kesimine Açmış Olduğu Krediler. (Milyon TL.)
(1975 - 1979)

	1975		1976		1977		1978		1979	
	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
Tarım Kredileri	4.790	32.5	8.931	32.4	10.271	25.0	17.137	27.9	31.080	34.0
Sanayi Kredileri	3.094	21.0	6.682	24.2	13.986	34.0	17.105	27.9	24.952	27.4
Küçük Sanat	441	3.0	1.202	4.4	2.351	5.7	3.584	5.8	5.334	5.9
Dışsattım Kre.	2.535	17.2	3.708	13.5	4.394	10.7	9.231	15.0	10.579	11.6
Orta Vadeli Kre.	2.415	16.4	4.311	15.6	5.583	13.6	8.108	13.2	8.658	9.5
Diğer Krediler	1.457	9.9	2.726	9.9	4.517	11.0	6.207	10.2	10.550	11.6
Toplam	14.732	100.-	27.560	100.-	41.102		61.372		91.153	

Kaynak : T. C. Merkez Bankası 1979 Faaliyet Raporu Tablo : 40'dan yararlanılarak düzenlenmiştir.

ralık bir boyuta ulaşmıştır. Banka kredilerinde (DYB kredileri hariç) yıllık artış hızı % 50.9'dur. Banka kredilerindeki artış, nominal olarak, bankacılık tarihimizde saptayabildiğimiz en yüksek hız 1979'da ulaşmıştır.

Banka kredilerinin 1968 - 1979 dönemindeki gelişme seyri (kalkınma ve yatırım bankaları dahil) Tablo XII'de verilmiştir.

Türkiye'nin genel kredi hacmi (banka kredileri + DYB kredileri + TCMB'nin dolaysız kredileri) 1979 yılı sonunda 801.590 milyar liralık bir büyüklüğe ulaşmıştır. Ancak T.C. Merkez Bankası'nın DYB aracılığı ile İktisadi Devlet Teşekküllerine vermiş olduğu 45.191 milyar liralık kredi de bu rakama dahildir. Çift sayımı önlemek için 45.191 milyar lira, genel toplamdan indirildiğinde, 1979 yılı sonunda Türkiye'nin net kredi hacmi, 756.4 milyar liralık bir boyuta ulaşmaktadır. Bir önceki yıla göre, genel kredi hacmindeki artış (DYB kredileri dahil) % 52.6'dır.

2 — Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı

Türkiye Bankalar Birliğinin yayınlarından yararlanılarak banka kredilerinin sektörel dağılımı (DYB kredileri hariç) Tablo XIII'de gösterildiği şekilde düzenlenmiştir.

1979 yılında banka kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, banka kredilerinden en fazla yapı sanayi ve madencilik sektörünün yararlandığı (% 41.6), bunu tarım (% 26.2) ve iç ticaret (% 15.7) kesimlerinin izlediği görülmektedir. Banka kredilerinin sektörel dağılımında, 1973 - 1979 döneminde gözlenen genel eğilimler, sanayi ve madencilik sektörü ile iç ticaretin payında yükselme; buna karşılık inşaat, konut, dış ticaret, yerel yönetimlerin paylarında görece gerilemedir. Tarım kesiminin payı ise belirli bir eğilim göstermemekte % 20 - % 28 arasında dalgalanmaktadır. Dış-satım kredilerinin çeşitli şekillerde özendirilmesine karşın, bankacılık ke-

TABLO XII
Banka Kredileri
(1968 - 1979/Milyon TL.)

Yıllar	Banka Kredileri	Artış Oranı %	TCMB Dolaysız Krediler	Net Kredi Hacmi	DYB Kredileri	Genel Toplam
1968	29.208	—	5.738	34.946	8.978	43.924
1969	35.082	20.1	7.154	42.236	10.325	52.561
1970	39.107	11.5	8.265	47.372	12.446	59.818
1971	46.007	17.6	11.836	57.843	12.696	70.539
1972	59.120	28.5	13.451	72.571	12.835	85.406
1973	78.023	32.0	13.767	91.790	15.934	107.724
1974	100.952	29.4	22.638	123.590	26.425	150.015
1975	143.564	42.2	22.330	165.894	38.532	204.426
1976	191.581	33.4	61.897	253.478	63.164	316.642
1977	240.083	25.3	119.576	359.659	87.452	447.111
1978	306.660	27.7	163.579	470.239	64.891	535.130
1979	462.884	50.9	259.647	722.531	79.059	801.590

Kaynak : (1) Türkiye Bankalar Birliği yayınları.
(2) T. C. Merkez Bankası yıllık raporları.

siminin dış ticaretin finansmanına ayırdığı kaynaklardaki görece gerileme dikkati çekmektedir.

3 — Banka Kredilerinin Vâdeler İtibariyle Dağılımı

Kamuya açıklanan banka bilançolarında ve Türkiye Bankalar Birliği yayınlarında, banka kredilerinin vâdeler itibariyle dağılımı yer almamaktadır. Bu nedenle banka kredilerinin vâde yapısı konusunda, bir değerlendirme, bir analiz yapmak olanağı bulunmamaktadır.

Banka kredilerini, orta vadeli kredilere kaydırmak konusundaki çabalar 1979 yılında da devam etmiş, orta ve uzun vâdeli kredilerin faizlerinin, kısa vâdeli kredilerden daha yüksek olarak saptanması; orta ve uzun vâdeli kredilere tahakkuk ettirilen faizlerden T.C. Merkez Bankası'nda kurulan «Faiz Farkı İadesi Fonu»na yatırılacak oranın düşük tutulması; bankalara bazı tür orta ve uzun vâdeli krediler için faiz farkı ödemesi yapılması, beş yıldan daha uzun vadeli kredilerde faizin serbestçe X belirlenmesi gibi önlemlerle orta ve uzun vâdeli krediler, bankalar açısından daha cazip hale getirilmeğe çalışılmıştır. Ancak bu önlemlerin etkisini sayısal olarak analiz etmekten yoksunuz.

1979 yılında dikkati çeken bir gelişme, bankacılık sisteminin orta vâdeli kredilerin mobilizasyonu konusunda T.C. Merkez Bankası'na görece olarak daha az başvurmasıdır. Anılan yılda T.C. Merkez Bankası'nın, bankacılık sistemine açmış olduğu orta vâdeli krediler ancak 550 milyon lira (% 6.7 oranında) artarak, yıl sonunda 8.658 milyon liraya yükselmiştir. Halbuki 1978 yılında T.C. Merkez Bankası'nın, bankacılık sistemine açmış olduğu bu tür krediler, 2.5 milyar liradan fazla artış göstermiş idi (3) Bankacılık sisteminin, orta vâdeli krediler için, T.C. Merkez Bankası kaynaklarına daha az başvurması bankaların bu kredileri kredi kaynakları ile karşılamayı yeğlediklerinin ve/veya firmaların yatırım kredi taleplerinin azaldığının bir göstergesi olmaktadır.

4 — Banka Kredilerinin Bölgelerarası Dağılımı

Banka kredilerinin (DYB kredileri hariç) bölgeler arası dağılımı ve dağılımda 1968 - 1979 döneminde beliren eğilimler, Tablo XIV'de izlenebilir.

(3) T. C. Merkez Bankası Faaliyet Raporu. Sayfa : 163 Tablo : 40.

TABLO XIII
Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%)

Sektörler	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Tarım	21.5	27.7	28.0	24.9	23.5	20.3	26.2
Sanayi - Madencilik	35.8	35.0	38.2	42.1	42.9	44.6	41.6
İnşaat - Konut	4.4	3.6	2.8	2.5	2.4	2.3	2.0
Dış Ticaret	8.9	7.9	7.9	7.6	6.4	6.9	6.9
İç Ticaret	11.9	11.0	12.5	13.2	15.1	17.8	15.7
Yerel Yönetimler	4.6	3.9	3.4	2.6	2.7	2.7	2.0
Muhtelif	11.9	10.0	6.5	6.4	6.8	5.2	5.3
Bankalararası	1.0	0.9	0.7	0.7	0.2	0.2	0.3
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak : Türkiye Bankalar Birliğinin yayınları.

Tablo XIV, ülkemizde kredilerin bölgesel dağılımında dengesizlik olduğunu ve bu dengesizliğin giderilmesi konusunda izlendiği ifade edilen politikalara ve alındığı bildirilen tüm önlemlere karşın; dengesizliğin giderilemediğini hatta giderek arttığını ortaya koymaktadır. Gerçekten 26 ili kapsayan Kuzey Doğu, Güney Doğu, Orta Doğu ve Orta Güney Bölgeleri, 1968 yılında toplam kredilerin % 9.8 den yararlanırken, bu oran 1979 yılında % 6.9'a düşmüştür. Gene bu dönemde Akdeniz ve Marmara bölgelerinin, giderek banka kredilerinden yararlanma oranlarının arttığı gözlenmektedir. Gerçekten bu iki bölge 1968 yılında toplam banka kredilerinin % 44.5'inden yararlanırken, bu oran 1979 yılında % 50.7'ye yükselmiştir.

Toplam mevduatın ve tasarruf mevduatının bölgeler arasındaki dağılımını gösteren Tablo VII ve XI ile, banka kredilerinin bölgesel dağılımını veren Tablo XIV ile birlikte incelendiğinde, gerice olarak nitelendirilebileceğimiz bölgelerin, gelişmiş bölgelere kaynak sağladıkları gözlenmektedir. Kuzey Doğu, Güney Doğu, Karadeniz, Orta Doğu ve Orta Güney bölgeleri, 1979 yılında toplam mevduatın % 16

sını tasarruf mevduatının % 22.4'ünü sağladıkları halde, banka kredilerinin ancak % 12.1'inden yararlanmaktadır. Bu ölçüde, bankalar aracılığı ile, gerice yörelerden gelişmiş yörelere doğru, bir ölçüde de olsa kaynak aktarıldığını ortaya koymaktadır.

D. Bankaların Kârlılıkları

1979 yılında bankaların kârları azalmağa, kârlılık oranları genel olarak düşmeğe devam etmiştir. Tüm bankacılık sistemi, (T.C. Merkez Bankası hariç, bankacılık da yapan çok amaçlı kuruluşlar dahil) 1979 yılında 738.5 milyon lira zarar etmişlerdir. Bu toplu rakama, faaliyetleri çok çeşitli, çok amaçlı kuruluşlarla (Denizcilik Bankası, Etibank, Sümerbank), Kalkınma ve Yatırım Bankaları, faaliyetleri özellik gösteren iller, DESİYAB ve Turizm Bankalarının kâr veya zarar şeklindeki sonuçları da dahil bulunmaktadır. Söz konusu bankaların dışında, ticaret bankaları olarak nitelendirilebileceğimiz bankalar grubuna bakıldığında, 1979 yılında bu grup bankalarının hem kârlarının hem mutlak hem de oransal olarak azaldığı görülmektedir. Ticaret veya mevduat bankalarının 1979 yılı kârları toplamı 2.980.6

TABLO XIV
Banka Kredilerinin Bölgesel Dağılımı (%)

Bölgeler	1958	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Orta Kuzey	24.8	23.8	25.6	25.0	24.0	21.9	20.7	21.1	21.0	22.1	22.8
Ege	14.5	13.8	13.0	13.4	14.2	15.4	14.7	13.8	14.0	13.9	14.4
Marmara	34.0	35.6	36.5	38.0	36.9	34.4	35.4	38.6	38.3	38.7	37.7
Akdeniz	10.5	10.5	10.0	11.3	12.7	15.7	16.4	14.8	15.7	13.5	13.0
Kuzey Doğu	1.5	1.8	1.2	1.2	1.0	1.0	0.8	0.9	1.0	1.1	1.1
Güney Doğu	2.0	1.9	1.3	1.0	1.3	1.2	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1
Karadeniz	6.4	7.2	7.6	5.2	5.0	5.4	6.6	5.3	4.3	4.7	5.2
Orta Doğu	2.1	1.8	1.6	1.6	1.6	1.6	1.4	1.4	1.5	1.6	1.5
Orta Güney	4.2	3.6	3.2	3.3	3.3	3.4	3.0	3.1	3.2	3.3	3.2
Toplam :	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-	100.-

Kaynak : Türkiye Bankalar Birliği yayınlarında yer alan rakamlardan yararlanılarak düzenlenmiştir.

milyon liradır; ancak bundan zararlı ticaret bankalarının zarar toplamı indirildiğinde, ticaret veya mevduat bankalarının kârları toplamı 2.278,3 milyon liraya inmektedir. Bu şekilde hesaplanan kâr toplamı rakamı, 1977 ve 1978 yıllarında ise sırasıyla 3.160,7 milyar ve 3.102,8 lira idi.

Ticaret bankalarının kârlılık oranlarında da önemli düşüşler görülmektedir. 1979 yılında ticaret bankalarının kâr (zararlar indirildikten sonra) /öz sermaye oranı % 12'ye kadar düşmüştür. Halbuki bu oran 1977 yılında % 30.9 ve 1978 yılında da % 25.4 idi. Bankacılık sistemi, 1979 yılında beklentilere de uygun olarak, kâr sıkışması olayı ile karşılaşmıştır.

Son yıllarda banka kârları daha ayrıntılı bir analize tabi tutulduğunda dikkati çeken bir gelişme de, normal bankacılık faaliyeti dışındaki «muhtelif kârların» hızlı artış göstermesidir. Gerçekten ticaret veya mevduat bankaları başlığı altında topladığımız bankalar grubunun muhtelif kârları, 1977 yılında 1.167,4 milyon liralık bir düzeyde iken, 1978 yılında 1.862,4 milyon liraya, 1979 yılında da 3.021,1 milyon liraya yükselmiştir. Muhtelif kârlardaki bu denli artış, ticaret bankaları grubunun genelde kârlı olarak görülmesine yol açmıştır. Yoksa ticaret veya mevduat bankaları grubu da, normal bankacılık faaliyetinden zarar etmektedirler.

Kamuoyunda bırakılmağa çalışılan izlenimin, imajın aksine bankacılık sektörü, son yıllarda gerçekte kârlı olmayan veya çok düşük kârlar elde edilebilen bir kesim olmuştur. Bu olgu dikkatlerden kaçmamalı, bazı bankaların mali bünyelerini kuvvetlendirici önlemler alınmalıdır.

IV. SONUÇ

Türkiye'de görece olarak en fazla rakam, bankalar, mevduat ve kredilere ilişkin olarak bulunmakta beraber, bu konuda yayınlanan bilgiler,

sistemin ve gelişmelerin değerlendirilmesi açısından, bazı yönlerden yetersiz kalmaktadır. Eksikliği duyulan bilgilerin başlıcaları, satır başları olarak şöyle özetlenebilir:

1 — Banka kredilerinin sektörel dağılımı, daha ayrıntılı olarak ekonomik sektörler itibarıyla verilmelidir. Kredilerin çok önemli bir bölümünü «Ticari Vesair Krediler» veya «Muhtelif Krediler» veya «Sektörlere Dağıtılamayan Krediler» başlığı altında vermek, bu konuda sağlıklı değerlendirmeyi yapmayı zorlaştırmaktadır.

2 — Banka kredilerinin vâdeler itibarıyla dağılımı kısa, orta ve uzun süreli olarak verilmelidir.

3 — Bankalar mevduatı, dış ve iç bankalar ayırımı yapılarak verilmelidir. Aksi halde Türkiye'nin konsolide mevduat tutarı yanlış hesaplanmakta veya hesaplanamamaktadır.

4 — Banka kredileriyle ilgili hesap adetleri ve bu hesapların büyüklükler itibarıyla dağılımı verilmelidir. Bu şekilde banka kredilerinin dağılımı hakkında bir bilgi edinmek olanakları elde edilebilir. Bu konuda kuşkusuz ideal durum, T.C. Merkez Bankası risk santralizasyonunda toplanan bilgilerin, firma isimleri verilmeksizin, belirli kredi büyüklükleri halinde gruplandırılarak verilmesidir.

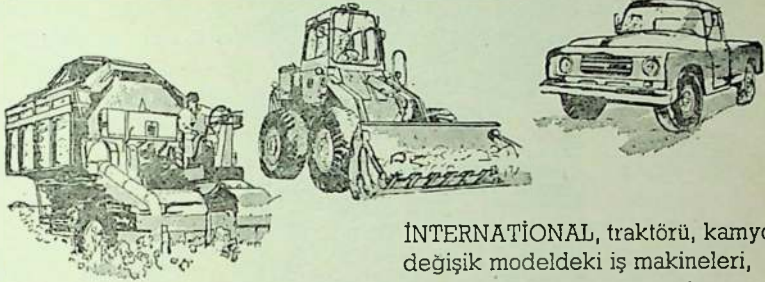
Bankacılık sistemi, Türkiye'de gerek kaynak gerek gelir dağılımı açısından büyük önem taşıdığından; sistemin daha iyi değerlendirilebilmesi, banka kredilerine yön verilebilmesi, bankacılıkla ilgili daha sağlıklı kararlar alınabilmesi için, daha ayrıntılı bilgilere gereksinme duyulmaktadır.

◆ Dünyada en zor olan şey; insanın kendisini bilmesidir.

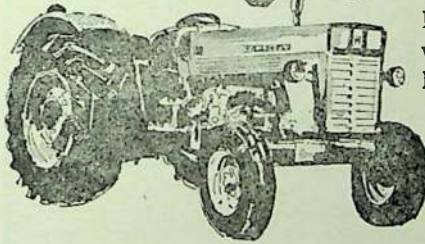
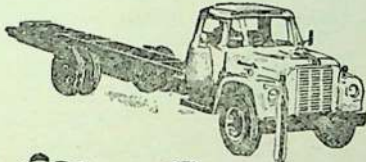
Thale

güçlü yatırım International

1977

INTERNATIONAL, traktörü, kamyonu, değişik modeldeki iş makineleri, pamuk toplama makineleri, yükleyicileri ve çekicileri ile Dünyada ve Türkiyede önderdir. INTERNATIONAL satış sonrasında da gülyüzle süren bakım ve onarım hizmetleri, bol orijinal yedek parça stokları, ve gezici servisleri ile her zaman, her yerde hizmetinizdedir.

~~International~~ en güçlü yatırımdır
~~International~~ alın
geleceğe güvenle bakın

İmalatçı firma

**TÜRK
OTOMOTİV
ENDÜSTRİLERİ A.Ş.**

TOE ve MAT Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) iştirakidir.

Türkiye Genel Distribütörü:

**MOTORLU
ARAÇLAR
TİCARET A.Ş.**

Merkez 4. Levent Tel. 64 49 90-91-92
Telex: 26239 İSTANBUL

kâğıdın ipeği, temizliğin gereği...

Sağlıklı temizliği arıyorsanız,
evde, işte, yolda,
emici, yumuşak SELPAK
sizin içindir.

Titiz olmakta haklısınız.
Sağlıklı, pratik,
ekonomik temizlik için
üretiyor SILEN mamülleri.

SEL
PAK

her yerde her zaman

silen

temizliğin simgesi...

İPEK KAĞIT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

PREFİNANSMAN DÖVİZLERİ

Dergi'nin Notu : Haziran 1980 tarihli 6 ncı sayımızın 71 inci sayfasında yayımlanan Sayın **Faik Y. Başbuğ**'un «Yasal Sistem Sorunu Olarak Prefinansman Dövizleri» başlıklı yazısı üzerine konuyu tamamlayıcı nitelikte bir açıklama almış bulunuyoruz. Sayın **Metin Böyşen** tarafından gönderilen açıklamada; yazarın «Prefinansman Dövizleri» konusundaki son uygulamaya göre bazı yanlışlara düşmüş olabileceği belirtilerek, tamamlayıcı bilgiler verilmektedir. Aşağıda bu açıklamayı ve karşılık olarak yazarın notunu aynen sunuyoruz.

Muhterem derginizin Haziran 1980 tarihli 6 ncı sayısında Değerli dostum Faik Y. Başbuğ tarafından «Prefinansman Dövizleri» konusunda yazılan incelemeyi dikkatle okudum.

Sayın Başbuğ, bu konudaki son uygulamaya göre bazı yanlışlara düşmüş görünüyor.

Değerli meslektaşlarıma ışık tutmak amacı ile prefinansman dövizlere ait uygulamayı açıklamaya çalışacağım.

Prefinansman ile ilgili uygulama esasları Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 17 sayılı Karar'a ilişkin seri VII, No. 130 tebliğ ile konulmuştur. Bu tebliğ esaslarına göre;

1 — Prefinansman kredileri ancak T.C. Merkez Bankası tarafından alım satımı yapılan dövizler üzerinden havale şeklinde getirilebilir.

2 — Prefinansman amacı ile dışardan temin edilen bu kredilere faiz ödenmez.

3 — Prefinansman amacı ile gelen dövizler, getirildikleri tarihten itibaren üç ay içerisinde, ihracat tahakkuk etmediği takdirde müteakip bir ay içerisinde, cari satış kurundan kar-

şılığı ödemek üzere ve aynı döviz cinsi üzerinden mahrecine iade edilir.

Yukarıda kısaca açıklanan uygulama esasları 25.1.1980 tarihli, 16880 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 25 sayılı Kararla yeniden düzenlenmiş bulunmaktadır. Bahis konusu kararın 12 nci maddesine göre;

Prefinansman yolu ile gelen dövizler karşılığı Türk Liralari mevduat munzam karşılığına tabi olmaksızın ve kesin döviz alış işlemi yapılmaksızın prefinansman dövizini getiren ihracatçıya ödenecek, ihracatın gerçekleşmesi sonunda cari kur üzerinden yapılacak kesin döviz alışında, bu meblağ mahsup edilecektir.

Prefinansman yolu ile yapılacak ihracatta ihracatın gerçekleşme süresi tarım ürünlerinde 9 ay ve sanayi ürünlerinde 6 aydır. Bu süreler içerisinde ihracatın gerçekleşmemesi nedeniyle yapılacak dövizli ödemede cari kur uygulanacaktır.

Bu konuda T.C. Merkez Bankası da bir açıklama yapmıştır. Görüleceği gibi bu uygulama tarzi bankalara

cazip gelmemiştir. Zira dövizlerin kesin alışlarının yapılamaması, bu dövizlerin, döviz pozisyonu tutan bankalarca kullanılamaması ve buna karşılık Türk Liralарının kendi kaynaklarından finanse edilmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu ise bir kredi işlemini gerektirdiği gibi, faiz alınıp alınmayacağı konusunda da tereddütler yaratmıştır. Dolayısıyla prefinansman işlemleri bir ölçüde işlemez hale gelmiş ve çeşitli yakınmalara neden olmuştur. Bunun sonucu olarak;

18 Mart 1980 tarihli ve 16933 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Karar 8/507, Türk Parası Kıymetini Korumaya Hakkında 25 sayılı Karar'a ek Karar'la 25 sayılı Karar'ın yukarıda açıklanan 12 maddesi yeniden düzenlenmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre;

— Prefinansman yolu ile gelen dövizler karşılığı Türk Liraları kesin döviz alış işlemi yapılarak ihracatçıya ödenecektir. Ayrıca öngörülen süreler içinde (ek süreler hariç) ihracat gerçekleştirilirse, fiili ihracata tekabül eden döviz değerlerinde döviz alış tarihine göre husule gelen yükselmeler karşılığı Türk Liraları özel hesaptan karşılanmak suretiyle ayrıca ihracatçıya ödenecek, öngörülen süreler içinde ihracatın yapılamadığı hallerde getirilen dövizler cari kur ve aynı döviz cinsi üzerinden geri ödenecektir.

— Prefinansman yolu ile gelecek dövizlere, ilgili tebliğlerle yapılacak düzenlemelere göre faiz ödenebilecektir. Filhakika bu konuda T.C. Merkez Bankası İdare Merkezi İhracat Müdürlüğü'nün 24.3.1980 tarihli 18732 sayılı (tamim No. 1) Talimatı'na istinaden; yapılacak ihracat karşılığı gelen prefinansman dövizlerine sanayi ve tarım ürünleri oluşlarına göre (döviz cinsi üzerinden) azami 6 veya 9 aylık LIBOR faiz haddi uygulanabilir (Bakınız : Seri VII, No. 130/4 tebliğ).

Sonuç olarak özetlersek, yapılan değişikliklerle bugün için prefinans-

man döviz işlemleri işlerlik kazanmış bulunmaktadır.

Söyleki;

— İhracat, süresi içerisinde (ek süreler hariç) yapıldığı takdirde kur değişmesi halinde, ihracatçı bu değişiklikten olumsuz yönde etkilenmeyecektir.

— Önceden beyan edildiği takdirde LIBOR faiz haddi ödenebilecektir.

— Bankalar için öz kaynaktan finansman durumu ortadan kalkmıştır.

Yazarın Notu :

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Haziran 1980 sayısında yayınlanan «Yasal Sistem Sorunu olarak Prefinansman Dövizleri» başlıklı yazı, bu yılın başlarında getirilen «Ekonomik Önlemler» paket kararlarından hemen sonra kaleme alınmıştır. Ve aynı zamanda da konunun bizzat yakından ilgilenicisi olarak, yazı içeriği sakıncalar üzerinde yoğun çalışmalarımız söz konusu olmuştur. Konu genel idare kademelerinde görüşülmüş ve sistemi çıkmaza sokan noktalar ayrıcalıkla ele alınmıştır.

Nitekim daha sonra yapılan değişikliklerle üzerinde durulan sakıncalar giderilmiş ve ancak ondan sonra sistem çalışmaya başlamıştır.

Yazının kaleme alındığı tarihin eskiliği, buna karşın Dergi'nin yayınlama konusunda karşılaştığı zamanlama sorunu, elde olmayan nedenlerle son durumu yansıtmaya olanağını ortadan kaldırmıştır. Onun için de yazı, bugünkü sisteme göre biraz geri kalmış bir durumu yansıtır niteliktedir.

Sayın Metin Boysan'ın bu konudaki eksikliğe ışık tutucu nitelikteki açıklamaları, gerçekten ilginç ve sistemi bugüne getirme açısından son derece yararlıdır. Böylece önemli bir eksikliğin giderilmiş olması nedeniyle, kendilerine meslektaşlarım adına teşekkür ederim.

YAPI ve KREDİ BANKANIZ

Türkiye'nin her iline yayılmış

576'yi aşkın

şubesi ile sizlere

daima en iyi ve en yeni

Bankacılık

hizmetlerini

sunmaktadır.

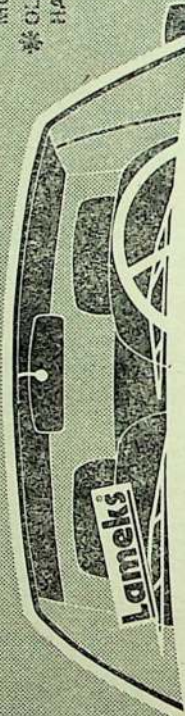

YAPI ve KREDİ BANKASI

Daima en iyi hizmet

Lamex® oto camları yolda bırakmaz!

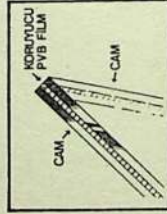
- * OPTİK KALİTE
- * YÜKSEK DARBE
İNKAVEMETİ
- * OLCU VE KALIP
HASSASİYETİ

POLYVİNYLE BUTYRAL (PVB)

CAMLA EN İYİ BİRLEŞEN BİR
PLASTİK BAĞLAYICI ELEMANDIR.
POLYVİNYLE BUTYRAL YIRTIL
MAZ,KOPMAZ;ESNEKTİR,
KUVVETLİDİR. Lamex,EMNİ
YETİNİ BUNYESİNDEKİ ULUS
LARARASI STANDART
KALINLIKTAKİ PVB FİLM DEN
ALIR.

Lamex®
ARACINIZDA CAN GÜVENLİĞİ

Sertleştirilmiş oto camları kırılınca bir anda önünüzü göremez, güç durumda kalırsınız. Anında yumuktukla kırıp,durmak için uygun bir yer bulmanız gerekir... ve bu sayıyalar içindeki kötü ihtimalleri her sürücü çok iyi bilir. Bundan sonrası ise bir dramdır, hele uzun yoldaysanız. Çok katlı Lamex Oto Emniyet Camları faktördür. Dağılımaz. Önünüzü daima göre bilirsiniz. Dağılımayı camlar arasındaki PVB koruyucu film tabakası önler. Güvenle sürebilirsiniz otonuzu. Lamex sizi yolda bırakmaz. Çok katlı Lamex Oto Emniyet Camları farklıdır. Dağılımaz. Önünüzü daima görebilirsiniz.

Genel Dağıtım:

Cam Pazarlama A.Ş.

Valikonağı Cad. No. 73 Niğantaşı - İSTANBUL
Tel : 47 06 66 - 46 80 27

Cam Pazarlama A.Ş. bir Türkiye Sise Cam Fabrikaları A.Ş. kuruluşudur.

KİTAPLAR ARASINDA

- Jacques Trauman / P. F. Champion : MECANISMES DE CHANGE ET MARCHÉ DES EURO-DOLLARS, (Prix Littéraire du Commerce International, Economica), Paris, 1978. 180 s.; 38 F.
- Frederick G. Fischer, III : THE EURODOLLAR BOND MARKET, (Euromoney Publications Ltd.), London, 1979. 200 s.; 30 £.

HAZIRLAYAN : AV. DR. HALÛK KABAALIOĞLU

Avrupa dolar piyasasını iki değişik açıdan inceleyen bu eserlerden birincisi aynı zamanda «Prix Littéraire du Commerce International» i kazanmıştır. Gerçekten de yayınlandığı tarihten bu yana Fransız basınında geniş yankılar uyandıran (1) Trauman ve Champion tarafından kaleme alınan kitap, kısa ve özlü bir biçimde Avrupa dolar piyasası ve ilgili mekanizmaları ortaya koymaktadır. Halen «American Express Inter-

national Banking Corporation»'ın Paris Şubesi Müdürü olan dostumuz Jacques Trauman ile «Bank of Boston (Luxemborg) S. A.» ve «Boston Leasing S.A.» Genel Müdürü olan Campion, uluslararası bankacılık konularında geniş tecrübeye sahip olduklarından bir uygulamacı olarak konuları incelemişlerdir.

Kitabın birinci bölümünde Avrupa dolar piyasasının ne olduğu anlatılmakta (2); nasıl ortaya çıktığı, likiditesi, boyutları, borçluları, alacaklıları ve riskleri ortaya konmaktadır.

(1) Fransız basınındaki yankıları için bkz. : «Le premier 'Goncourt' de l'exportation», L'aurore, 27 Nov. 1978; Le Monde, 29 Nov. 1978; Presse Française, 8. XII. 1978 : «Le Prix du Livre de Commerce International»; La Gazette Financière, 8.12.1978 : «Le Bons Livres de la Quinzaine»; Le Moel : «Un Prix du Livre du Commerce international», 4. Décembre 1978.

(2) Konuya ilişkin olarak bkz. : Kabaalioğlu, Halûk; «Avrupa Dolar Piyasası», Denge, Sayı 19, Nisan 1978, S. 22, 23, Son olarak Dr. İhsan Ersan tarafından yayınlanan «Euro - piyasalar ve Türkiye» isimli kitap konuya ilişkin olarak ülkemizde yayınlanan ilk temel eser niteliğindedir (İstanbul, 1979).

İkinci bölüm piyasanın nasıl çalıştığını, özellikle spekülasyon, risk ve banka yönetimleri yönünden incelemektedir. Üçüncü bölüm ise bu piyasalarda faal rol oynayan faktörleri konu almaktadır; önce şirketlerin, sonra bankaların çalışma biçimleri belirtildikten sonra; Merkez Bankalarının savunma uygulamaları, döviz kurlarının tahmin edilebilir edilemeyeceği hususları üzerinde durmaktadır.

İkinci kitap ise Londra'da çıkan Euromoney Dergisi'nin son yayınlarından olup 17 yıl önce küçük bir meblâğ ile başlayan ve günümüzde yaklaşık 15 milyar dolarlık bir finansman olanağı sağlayan uluslararası tahvil piyasalarını konu almaktadır. Frederick Fischer, III tarafından kaleme alınan kitapta önce Avrupa - dolar tahvil piyasasının doğuşu anlatılmakta, piyasanın 1963 - 1978 yılları arasında geçirdiği gelişmeler ortaya konulduktan sonra özellikleri üzerinde durulmaktadır: Tahvillerin vadeleri, hacimleri, kuponları, borçluların özellikleri, ülke borçluları yönünden dikkati çeken noktalar, bu tahvillere yatırım yapan yatırımcıların ve piyasada faal bir rol alan bankaların nitelikleri ayrıntılı olarak incelenen konular arasındadır.

Dördüncü bölüm, uygulamacılar yönünden son derece önemli bir bölüm olup bir tahvil ihracının nasıl hazırlanacağını incelemektedir. İhraççının kalitesi, finansman gereklerine göre yapılacak işlemler, çeşitli seçenekler, ihraç süresi, fiyat verme günü, bir syndicate oluşturma çalışmaları ve hukuki konular, gerekli belgelerin hazırlanması, kotasyon işlemlerinin özellikleri, Lüksemburg, Londra ve Singapur Borsalarının öngördüğü koşullar ayrıntılarıyla belirlendikten sonra; ikincil piyasaya geçilmekte, yatırımcının öncelikleri, piyasada işlem yapan kişiler, elektronik işlem mekanizmaları, Cedel ve Euroclear gibi kliring sistemlerinin özellikleri anlatılmaktadır. Bu arada tahvillerin özellikleri ve portfolyo stratejileri ve

ilgili faktörler incelendikten sonra; dalgalı faiz oranlı değiştirilebilir tahviller, para birimi değiştirilebilir tahviller hakkında bilgi verilmektedir.

Her ne kadar genel olarak «Avrupa Para Piyasası» terimi kullanılmakta ise de, bu piyasa ile birlikte mütalâa edilen Asya Dolar Piyasası, Orta Doğu Dolar Piyasası, Yankee Tahvil Piyasası, dolar dışındaki sektörler, Alman Markı, Gulden, Frank sektörleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir. Kitabın sonunda, bu konuyla ilgili olarak genellikle kullanılan teknik terimlerin karşılıklarının verildiği bir sözlük de yer almaktadır. Bibliyografyanın yeterli olmadığını, bu konuda yayınlanmış bazı önemli eserleri ihmal ettiğini söyleyebilirsek de; «Seçilmiş Bibliyografya» olması, az sayıda esere yollama yapılmasını açıklayan bir noktadır.

Trauman ve Champion'un kitabı ödül kazanması ve daha bilimsel bir görünüme olmasına rağmen bir bibliyografyaya yer vermemektedir. Bordeaux Üniversitesi İktisadi Bilimler Fakültesi Profesörü Henri Bourguinat'ın önsözünde belirttiği üzere, Avrupa dolar piyasalarının mahiyeti hakkında 1960'ların sonlarına kadar devam eden bilgisizlik ve tereddütler günümüzde artık ortadan kalkmış olmakla beraber, iki uluslararası bankacının hazırladıkları kitap ilginç konulara yer verdiğinden son derece yararlıdır. Ödül kazanmamakla beraber Fisher'in kitabı da konuyla ilgilenen araştırmacılar ve özellikle bankacılar için ilk başvurulacak temel eserler arasında yer almaktadır.

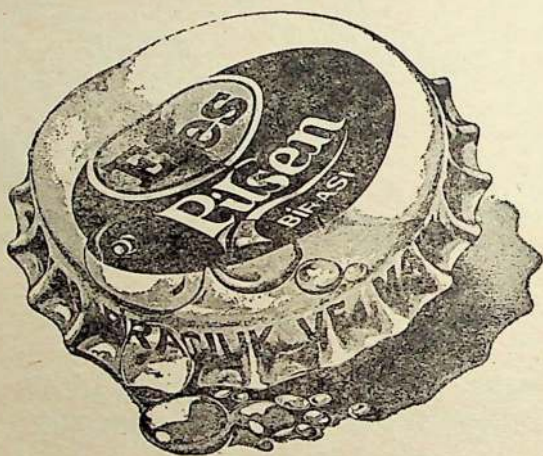
❖ Başarıya ulaşmanın sırrı, yapılan denemelerden faydalanmaktır.

J. Tranehere

SİZE HİZMET BİZİM GÖREVİMİZ
SİZE HİZMET BİZİM ZEVKİMİZ

**ANADOLU
BANKASI**

**"BIRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.**

SUPERLIT

ASBESTLİ ÇİMENTO

YÜKSEK TAZYIKLI **BORU**' LARI
DÜZ ve OLUKLU **LEVHA**' LARI

ELYAFLI ÇİMENTO SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

MERKEZ:

Cumhuriyet Cad. 255
HARBIYE - İSTANBUL

ANKARA Bürosu:

Şehit Teğmen Kalmaz Cad.
İçel Apt. 26/4
ULUS - ANKARA

Tel: 48 41 70

Tel : 11 22 78

Kurtkaya Holding A.Ş.

Kendi sahalarında herbiri ayrı ayrı lider olan en güçlü sınıai ve pazarlama firmalarını bünyesinde toplamış gerçek anlamda bir sermaye holdingidir

BAĞLI KURULUŞLAR

	<p>ERKA BALATA VE OTOMOTİV SANAYİİ A.Ş. 1953 yılında kurulan ve bugün 27.000m²lik kapalı alanda 30 dan fazla mühendis nezaretinde 1000'e yakın işçinin çalıştığı Erka işletmelerinde: Fren, debreyaj ve endüstri balataları, balata perçinleri, Erkalit contalık levhaları, mamulleri üretilmektedir.</p>	 <p>BAŞAK TICARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ. Oto yedek parça ve aksesuarlarını başarıyla dağıtan güçlü ve sürekli gelişim içinde olan bir pazarlama kuruluşudur.</p>
	<p>KURT KAYA OTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş. 15 bin çeşit mamulu, 7 satış merkezindeki 200'ü aşan personeli ve Türkiye sahilinde yaygın ve geniş dağıtım teskilatlı şirketimiz, yurdumuzun oto yan sanayiindeki en büyük pazarlama kuruluşudur.</p>	 <p>BAŞER MADENCİLİK LTD. ŞTİ. Yurtiçi kaynaklarımızı Türkiye açan holdingimize dahil bu kuruluşta, üretmişimiz araç ve gereçlerin en önemli işlem kademesi olan amiyant istihrac edilmiştir.</p>
	<p>İTO KİLİT VE YEDEK PARÇA SANAYİİ A.Ş. Kunut, iş yeri, otel, motel, hastahane, fabrika, celik esya ve otolar için 56 çeşit kilit yanında, 40 tan fazla oto yedek parçasını, 20 yıllık tecrubesi ile, Balkanların ve Ortadoğu'nun en modern tesis ve makine parkında üretmektedir.</p>	 <p>ERKA-OTO ERKA-OTO RADYATORLERİ SANAYİİ A.Ş. Türkiye'nin ilk Oto radyatör fabrikası olup, Yurdumuz Otomotiv montaj sanayisinin tüm radyatör ihtiyacının %70 ini karşılamakta yüzlerce çeşit komple Oto radyatör ve petekleri üretmektedir.</p>
	<p>PANKURT SANAYİİ A.Ş. Ekonomik kalkınmamıza önemli katkıları olan bu kuruluşumuz sınıai firmaları için basta redüktörler olmak üzere komple sänizman ve diferansiyeller, dişli çarklar ve kamalı miller, elastik ve ricot kapınlar ve varyatörler gibi çeşitli üretim mamulleri ve makine parçaları imal etmektedir.</p>	<p>ERKATEKS ERKATEKS AMYANT TEKSTİL SANAYİİ A.Ş. Her tür amiyant ipliğini, amiyant dokumalarını, salmastra ve fitillerini, suni plastikten iplik, şerit, levha, torba, halat, ağ üreten, yurdumuzun bu konudaki tek kuruluşudur.</p>
	<p>BAŞKURT KABLO SANAYİİ LTD. ŞTİ. Oto tesisat, oto montaj, elektrikli ev aletleri radyo ve televizyon sanayisinin ihtiyacı olan kalaylı ve kalaysız elektrik kablolarını ve oto kalorifer motorlarını, sarj armatürlerini, dinamo yastıklarını üretmektedir.</p>	 <p>ÇELİKYAY SANAYİİ ANONİM ŞİRKETİ 1956 tarihinden bu yana her çeşit taşıt araçlarının celik makaslarını, celik döşeme parçalarını, otomotiv montaj sanayiinde kullanılan çeşitli aksam parçalarını üreten bir kuruluştur.</p>
	<p>ŞAHİN MOTOR YATAKLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş. GLACIER lisansı ile yurdumuzun tek motor yatakları üreticisi olan kuruluşumuz yurt ihtiyacımızın karşılanması yanında milyonlarca liralık döviz tasarrufu sağlamaktadır.</p>	 <p>ERKAFLEKS YER DÖŞEMELERİ SANAYİİ LTD. ŞTİ. Modern üretim teknolojisi ile PVC esaslı yer karosu ve yapıştırıcı üreten, günden güne güçlenen bir kuruluştur.</p>
<p>İŞTİRAKLERİMİZ</p>		
<p>CIHAN Batarya Sanayi ve Ticaret A.Ş.</p>	<p>MİKAFOR Plastik Levha Sanayii ve Ticaret A.Ş.</p>	<p>SİMİTAS A.Ş.</p>
<p>ÇANAKKALE SERAMİK FABRİKALARI A.Ş.</p>	<p>KALEBODUR Seramik Fabrikası A.Ş.</p>	<p>BALIKESİR CİMENTO FABRİKASI A.Ş.</p>
<p>KALEBODUR Seramik Fabrikası A.Ş.</p>	<p></p>	<p>ALTINFORMİKALAR A.Ş.</p>
<p></p>	<p></p>	<p>BOZUYUK Oman Ürünleri ve Sanayii A.Ş.</p>

